

Община Оряхово

привлекателно място с развито селско стопанство, екологично чиста природа и запазено културно-историческо наследство, създаваща благоприятни условия за устойчив бизнес и интелигентен растеж, трудова и социална реализация и висок жизнен стандарт на своите жители

2022

СЪДЪРЖАНИЕ

Резюме.....3

ЧАСТ I - Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие..... 7
1.1. Местоположение.....8

1.2. Релеф 9
1.3. Полезни изкопаеми 9
1.4. Климат. 9
1.5. Води 11
1.6. Почви 12
1.7. Растителност..... 12
1.8. Животински свят. 13
2. Състояние на местната икономика.....16
2.1. Обща характеристика. 16
1.9. Структура на местната икономика..... 17
1.10. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси 20
3.1 Динамика на населението.....20
3.2. Пазар на труда – заетост, безработица 28
3.3. Образование.....31
3.4. Здравеопазване 37
3.5. Социални дейности.....41
3. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията.....49
3.1. Пътна и железопътна мрежа.....49
3.2. Водоснабдителна и канализационни системи.....51
3.3. Енергийна инфраструктура 52
3.4. Газопроводна мрежа. 52
3.5. Съобщителна мрежа 53
3.6. Достъп до интернет.....53
3.7. Сметосъбиране и третиране на отпадъци 55
4. Екологично състояние и рискове. 57
5. Защитени територии.....68
6. Административен капацитет.....69
7.Анализ на културно – историческото наследство.....70
8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния фонд.....74
9. Връзка на общината със съседните територии и кооперирание с други 79
10. SWOT анализ 80
11. Взаимовръзките на анализа с резултатите от социално -икономически анализ на Северозападен район, изготвен от „Национален център за териториално развитие.....85
ЧАСТ II. Цели и приоритети за развитие на Община Оряхово за периода 2021-2027..... 85
1. Визия 86

2. Цели и приоритети на ПИРО 87
Приоритет 1: Ускоряване на растежа на общинската икономика 89
Приоритет 2: Запазване и развитие на човешкия капитал..... 91
Приоритет 3: Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата. 95
ЧАСТ III. Комуникационната стратегия. Партньори и заинтересовани страни.... 101
ЧАСТ IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход и на възможностите за сътрудничество с други общини..... 105
ЧАСТ V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие..... 110
ЧАСТ VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия 122
ЧАСТ VII. Наблюдение и оценка на ПИРО..... 131
ЧАСТ VIII. Предварителна оценка 136
Приложения 137
Източници 138

РЕЗЮМЕ

Планът за интегрирано развитие на Община Оряхово е средносрочен стратегически планов документ, който определя политическата, икономическата, пространствената и тематична рамка на развитието на Общината в годините на новия програмен период 2021-2027.

В методически аспект при разработването на ПИРО са използвани подходи и методи, които гарантират достоверността на изследванията, отчитат ограничителите и стимулаторите за развитие на Общината и обосновават формулираните цели, мерки и приоритетни действия за интегрирано развитие на основните функционални системи. Те са насочени към постигане на желан напредък в цялостното социално-икономическо развитие на Общината и изравняването и по основни показатели с останалите общини в страната.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като могат да се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Демаркация с Общия устройствен план на общината (ОУП): Докато ОУП се разработва в съответствие със Закона за устройство на територията, правната база за разработването на ПИРО е Закона за регионалното развитие. Докато ОУП е документ с дългосрочна визия за развитие от 15-20 години напред, ПИРО са средносрочни планови документи с хоризонт от 7 години. ОУП определя преобладаващото предназначение и начин на устройство на отделните структурни части на териториите, обхванати от плана, а ПИРО следва да бъдат разработени като стратегически и програмни документи, които определят средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината (и нейния център) и връзките ѝ с други общини, в съответствие с другите документи за планиране на регионалното развитие, като съдържат конкретни параметри за развитието на територията и планират ресурсната обезпеченост на изпълнението.

Планът за интегрирано развитие на Община Оряхово е разработен в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион за периода 2021-2027 г. и отчита предвижданията на местно и регионално ниво на стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда.
Планът за интегрирано развитие на Община Оряхово е изготвен на основата на

обстоен анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на Общината, изявените тенденции, изведените и обсъдени със заинтересованите страни приоритети за развитие. Проследени са промените в икономическото и социално развитие на Общината и факторите, оказващи влияние върху състоянието и качеството на живот.

Предложените целенасочени действия са насочени към увеличаване на конкурентните предимства на Общината и догонване или изравняване на средните показатели както за региона, така и тези на национално ниво, преодоляване на различията в социалната, икономическа и техническата инфраструктура, преодоляване на негативните тенденции в демографското развитие.

Визията и пакетът от стратегически приоритети на Плана за интегрирано развитие на Община Оряхово за периода 2021-2027 г. са формулирани на основата на резултатите от анализа на състоянието и съществуващите тенденции в социално-икономическото, екологичното, културното, инфраструктурното и пространственото развитие на общината и региона. Те обобщават резултатите от публичните консултации, от проведената анкета и от представените идеи в срещите със заинтересованите страни. Отчетени са определените перспективни насоки за развитие в регионален аспект, публикувани в европейски и национални стратегически документи за периода след 2020 г.

Формулираната визия за развитие на Община Оряхово 2021-2027г. е в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападен регион за периода 2021-2027 г. и се подкрепя от всички заинтересовани страни. Поради своя дългосрочен характер заложената визия в Общинския план за развитие 2014–2020 г. се надгражда до следната формулировка:

„Община Оряхово – привлекателно място с развито селско стопанство, екологично чиста природа и запазено културно-историческо наследство, създаваща благоприятни условия за устойчив бизнес и интелигентен растеж, трудова и социална реализация и висок жизнен стандарт на своите жители.“

Съобразявайки се с Националната стратегия за регионално развитие на Р. България (2012- 2022 г.), Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), Националната програма за развитие „България 2030“ и насоките на политиката на ЕС за сближаване и регионално развитие за периода 2021-2027 г., Планът за интегрирано развитие на Община Оряхово определя следните стратегическите приоритети, фокусиращи политиките за развитие на района:

Приоритет 1: Ускоряване на растежа на регионалната икономика;

Основен фокус на политиката за развитие на Община Оряхово следва да бъде засилването на конкурентоспособността на регионално и национално равнище, за да се поддържа силен икономически растеж и нарастване на благосъстоянието. Ключовите действия в този контекст са подкрепа за нови инвестиции с повишена ефективност, установяване на иновационен подход във всички сектори на икономиката, подобряване на инвестиционната среда и привличане на стратегически инвеститори, адаптиране на националната и регионална политика към нуждите и специфичните регионални условия за МСП и създаването на мрежи и инфраструктури, базирани на интелигентни технологии.

Ускоряването и поддържането на устойчив растеж в Общината е свързано със създаването на нови работни места в секторите и производствата с добавена стойност, иновации и технологии, без да се подценява потенциала на селското стопанство, за модернизация, с поддържането на ефективен регионален и местен пазар на труда.

Приоритет 2: Запазване и развитие на човешкия капитал;

Залагането на формулирания приоритет в областта на развитието на човешкия ресурс се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в демографското и социалното развитие, които поставят Община Оряхово в неблагоприятна позиция в сравнение с останалите общини в района и в страната.

Освен преодоляване на отбелязаните негативни процеси и характеристики на демографския потенциал, Общината следва да отговори на предизвикателствата на новото развитие, което изисква изпълнението на амбициозни задачи за подобряване на качествата на човешкия капитал, за да може Общината да се развива успешно в условията на силна регионална конкуренция в национален и международен план и да запази своите човешки ресурси с необходимия здравен и социален статус.

Това изисква целенасочена и последователна работа за подобряване на достъпа до образование, намаляване на относителния дял на преждевременно напусналите образователната система, реформирането ѝ в съответствие с новите реалности, технологии и потребности и повишаване на образователното равнище на населението от всички възрастови и социални групи.

Постигането на специфичните цели в тази важна приоритетна област налага да се предвиди обновяване на инфраструктурата за образование, здравеопазване,

социални услуги, спорт и култура, за да се гарантира качеството и сигурността на средата, в която ще се развива и реализира потенциала на Общината.

Приоритет 3: Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата

Постигането на териториално устойчив растеж в района и намаляване на различията между районите в страната до голяма степен е свързано със степента на развитие на комуникационната инфраструктура. Транспортната и дигитална инфраструктура са факторите, които спомагат за отключване на специфичните потенциали на районите и увеличаване на конкурентните им предимства. Те ще подсилят свързаността между градските и селските райони, ще подпомогнат интегрираното и устойчиво развитие на териториите, ще укрепят полицентричната мрежа от селища в района и ще създадат предпоставки за по-ефективно вътрешнорегионално и трансгранично сътрудничество.

Дефинираните приоритети и стратегически цели се оценяват като изключително важни за развитието на района. Те ще бъдат изпълнени чрез взаимосвързани и интегрирани приоритети, които впоследствие ще бъдат обективирани чрез мерки и дейности.

В Регионалната схема за пространствено развитие на Северозападен район от ниво 2 са идентифицирани всички заинтересовани страни и участници в процеса на формирането и прилагането на регионалната политика за интегрирано устойчиво развитие на територията на района. Посочен е комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати.

Съществена част на Документа са индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на РСПР (Регионалната схема за пространствено развитие). За тези индикатори са посочени изходни и целеви стойности, чрез които ще се наблюдава и измерва постигането на целите за ускоряване на социално-икономическото развитие, за намаляване на регионалните диспропорции и подобряване на качеството на живот.

ЧАСТ I - ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие е изготвен за територията на цялата община. Описан е териториалният обхват на община Оряхово с всички включени в нея населени места. Същевременно, тъй като развитието на съседните територии в други общини има потенциал да оказва влияние на развитието на близките до тях територии, анализът взема под внимание и всички съседни територии в рамките на съседни общини, които поради съответните си специфики могат да окажат въздействие върху развитието на граничните общински територии, включени в обхвата на ПИРО.

В синтезиран вид анализът отразява спецификата на общината, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове предлаганият подход за развитие за периода 2021-2027 г.

Като резултат от анализа се идентифицират и териториално се дефинират конкретните проблеми на община Оряхово, направени са изводи и се посочват тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния й потенциал за развитие. Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези елементи, които са характерни за общината и ще са в подкрепа на нейното бъдещо развитие.

Структурата на аналитичната част на ПИРО е фокусирана върху спецификата на територията на община Оряхово и дава информация за основния потенциал за развитието й, мястото и ролята й за развитието на Област Враца, както и приносът за развитието на Северозападен район.

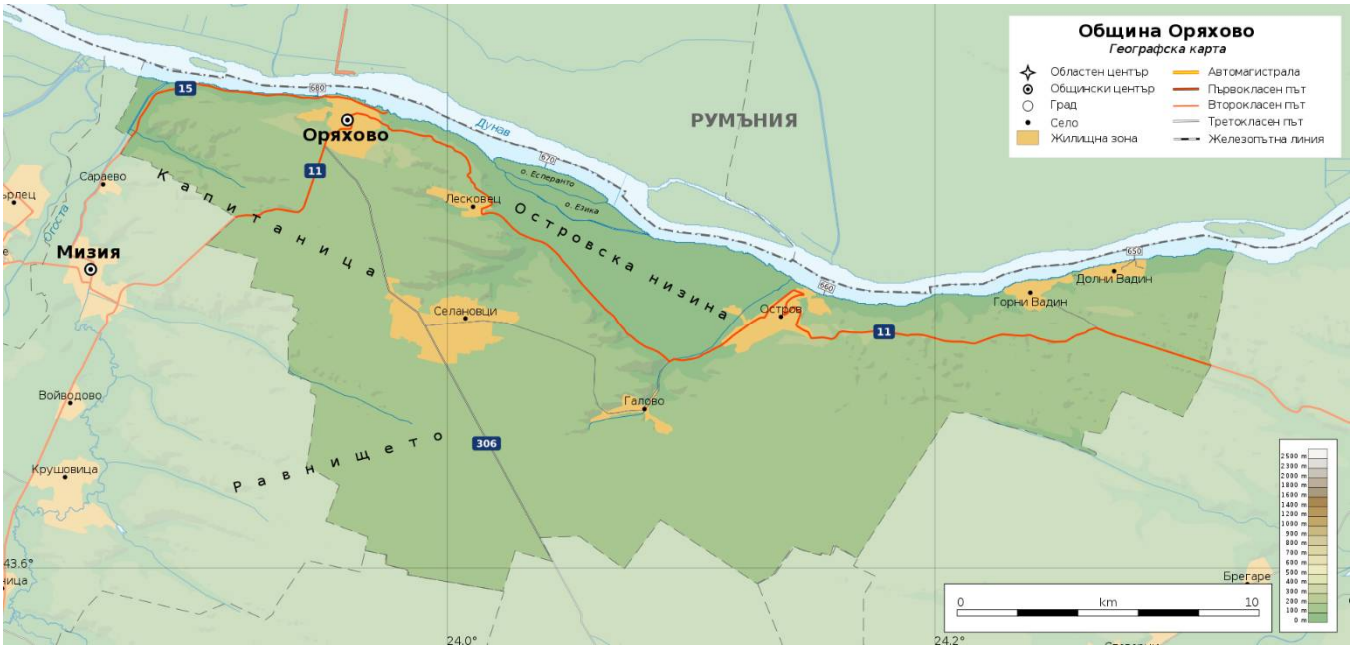
Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, включва и теренни проучвания (на място, чрез анкети) на специфичните характеристики на населените места, чрез които са събрани данни и информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат в община Оряхово, както и за разкриване на нейния специфичен потенциал за развитие.

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ОРЯХОВО

Общи данни	
Област	Област Враца
Площ	326.55 km^2
Население	9 138 души
Адм. център	Оряхово
Брой селища	7
Сайт	http://www.oriahovo.bg/

1.1.МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГЕОГРАФСКИ ОСОБЕНОСТИ

Община Оряхово се намира в северната част на Северозападния район за планиране. Граничи с р. Дунав, което определя нейното важно и стратегическо транспортно-географско положение. Река Дунав е основен воден коридор, свързващ България със страните от Западна и Централна Европа. Разположението на общината е оказвало значително влияние върху развитието на икономическия живот в района и страната и е било предпоставка за просъществуването на околните селища. С площ от 326,55 km2 заема 4-то място сред 10-те общини на област Враца. На запад общината граничи с община Мизия,

а на изток с община Долна Митрополия. Северната граница е с река Дунав, а южната - с общините Бяла Слатина и Кнежа. Община Оряхово принадлежи към област Враца, която е част от Северозападния район за планиране. Районът е определен като територия с потенциал за развитие на трансграничното сътрудничество. Важната роля и функция на общината се обуславя и от наличието на ГКПП и Ферибот (Оряхово - Бекет). Градът е и краен пункт на разклонение на международен път Е-79.

РЕЛЕФ

В геоморфоложко отношение територията на община Оряхово принадлежи към Западната Дунавска равнина. Релефът е равнинно-платовиден. Особеностите на релефа и характера на геоложкия строеж се явяват предпоставка за възникването на свлачища в района на град Оряхово и селата Лесковец, Остров, Горни Вадин и Долни Вадин.

ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ

Общината не е богата на полезни изкопаеми. На територията й е разкрито находище на нефт и газ в местността „Раев дол", която принадлежи към землището на с. Селановци. Добив на инертни материали - пясък и баластра - се извършва на места по поречието на река Дунав.

КЛИМАТ

Климатът в общината е умереноконтинентален. Зимата е сравнително студена, а средната януарска температура е -2.2°C, като средните минимални температури

достигат до -15°C. Характерно за община Оряхово е горещото лято. Най-високата средно месечна лятна температура е 24.3°C, като често температурните стойности надхвърлят 35°C. Типични явления за територията на общината са снегонавяванията и обледеняванията.

Община Оряхово е едно от най-сухите места в България, поради валежната сянка, в която се намира от Карпатите (Румъния). Средногодишната сума на валежите е между 518 и 592mm. Максимумът им е през май и юни, а минимумът - през февруари.

Наличието на река Дунав е причина за честите мъгли през ранната пролет и късната есен. Това неблагоприято климатично явление оказва влияние върху речния и автомобилния транспорт. Средногодишният брой на мъгливите дни за общината е около 44.5, като с най-голяма честота са през месец декември, а с най-малка - през август. Най-висок процент на постъпващите на територията на общината силни ветрове се пада на западните и северозападните ветрове. Облачността средно за годината е 5.3 дни. Най-голям брой облачни дни има през месец декември - 7.4, а най-малък е броят им през месец август - 2.4.

Местните климатични условия в крайдунавската пограничната територия са повлияни в значителна степен от реката, обуславяща модифициране на параметрите на климатичните елементи и на техния комплексен ефект върху човешкия комфорт. По-високата влажност на въздуха, в съчетание с високите температури и висока интензивност на слънчевата радиация през топлото полугодие, както и със силни ветрове през студеното полугодие обуславя специфични климатични условия, които засилват усещането за знойно, или за мразовито време съответно през топлия или студения сезон от годината.

През последните години условията за възникване на тези опасни биоклиматични явления допълнително се подсилват от екстремни прояви на времето, свързани с промените на климата.

ВОДИ

Северна граница на община Оряхово е река Дунав, която е най-големият речен басейн на цялата територия на България и в частност - на територията на област Враца. Реката извира от източните склонове на планината Шварцвалд и от извора си до вливането си в Черно море тя е дълга 2850 км. Река Дунав е сериозна заплаха и предпоставка за наводнения не само на територията на общината (Селата: Лесковец, Остров, Горни Вадин и Долни Вадин), но и в област Враца като цяло. Възможно е при високи води или аварийно изпускане на огромни количества водни маси, особено при възникване на авария при комплексите „Железни врата 1" и „Железни врата 2", водното ниво на реката рязко да се повиши с 5-6 метра, което да доведе до сериозни наводнения в заливната й зона. Хидрометричната станция при град Оряхово е открита през 1924г. Разстоянието от устието й (Сулина, Румъния) до Оряхово е 678км, водосборната площ е 607 260 км2.

В най-западната ѝ част, по границата с община Мизия преминават около 2 км от най-долното течение на река Огоста преди вливането ѝ в Дунав. Други постоянни реки в общината няма.

На територията на Общината няма други естествени водни басейни, както и хидротехнически съоръжения с важно стопанско значение.

Подземните води имат важна роля както за формиране на природната среда, така и са необходим воден ресурс за задоволяване на потребностите на човека и на икономиката като цяло. Територията на община Оряхово засяга 2 подземни водни тела:

№1 с код BG1G00000N2034 , площ 1674.6 кв. км-/Порови води в Неогена – Ломско – Плевенска депреция/, което е с добро техническо състояние.

№2 с код BG1G0000QPL023, с площ 2886,6 кв. км – Порови води в Кватернера – между реките Лом и Искър.

Водоеми и язовири- На територията на Община Оряхово няма язовири.

ПОЧВИ

Почвените типове, които се срещат по поречието на река Дунав са предимно карбонатни черноземи. Характерни за тях са голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати.

РАСТИТЕЛЕН СВЯТ

За района на Община Оряхово са характерни типичните за умерено-континенталната климатична подобласт на континентално-европейската климатична област екосистеми с естествено развиващи се в тях растителни и животински видове.

Растителността тук е предимно производна, относително еднообразна поради равнинния релеф и продължителното използване на земите като селскостопански площи, обособени на мястото на гори от цер (*Quercus cerris*), виргилиев дъб (*Quercus virgiliana*), на места с примес от дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflora*). Коренната растителност е горска, изградена главно от ксеротермните дъбови гори и съпътстващите ги храстови и тревни видове.

Флората е обусловена от физико-географската и геоморфоложка обстановка. Често срещани дървесни видове са липата, орехът, акацията, тополата и др. Храстовата растителност е представена от люляк, шипка, леска и глог. В отделни райони се срещат смрадлика, калина и др. Тревната покривка е съставена главно от власатка, савина и типец.

Само в местността Дълбоки дол в относително малки площи има влажни понижения в които се развива мезофилна и ксеромесофилна растителност, оформяща части от две приоритетни местообитания по международната мрежа НАТУРА 2000 - Естетствени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydroharition и *Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion - incanae, Salicion albae).

Растителната покривка извън обработваемите терени е съставена от мезоксеротермна тревна растителност с преобладаване на луковична ливадина (*Poa bulbosa*), пасищен райграс (*Lolium perenne*), троскот (*Cynodon dactylon*), белизма (*Dichantium ischaemum*) и садина (*Chrysopogon gryllus*) главно по мерите. В този тип съобщества тревистата покривка е сравнително бедна. Видовият състав е от широко разпространени непретенциозни видове, издръжливи на засушаване или привързани към варовити терени. Най-често срещаните са ежова главица (*Dactilis glomerata* L.), овсига (*Bromus inermis* Leyss.), власатка (*Festuca elator* L.), белизма (*Dichantium ischemum* (L) Roberty), полевица (*Agrostis vulgaris* L.), и ливадина (*Poa nemoralis* L.), подрумиче (*Anthemis arvensis* L.), боянка (*Erysium cuspidatum* (M.B.) DC.), горуха (*Lepidium draba* L.), каменарче *(Draba muralis* L.), игловръх (*Alyssum saxatile* L.), живовлек (*Plantago major* L.), детелина (*Trifolium arvense* L.), миск (*Jurinea mollis* L.), паче гнездо (*Anchusa larrelirri* (Hill) Vitm.), секирче (*Lathyrus inermis* L.), очеболец (*Potentilla micrantha* Ram.), глухарче (*Taraxacum laevigatum* (Willd) DC.), зайчина (*Coronilla emerus* L.) и др. храсти като шипка (*Rosa micrantha* Sm.), глог (*Crataegus monogyna* L.), къпина (*Rubus caesius* L. и *R. tomentosa* Borkh.).

Всички изброени по-горе видове са широко разпространени в цялата страна сред разсветлени дъбови гори, мерите, край пътища и малки поляни, като повечето от тях са привързани към варовити скали.

Сред автохтонната тревна растителност в заплевелените и рудерализирани терени нерядко проникват множество рудерални и синантропни видове като: бяла комунига (*Mellilotus alba*), кримски гингер (*Onopordun tauricum*), хибриден мак (*Papaver hybridum*), зелена кощрява (*Setaria viridis*), синя жлъчка (Cichorium intybus), птича глушина (*Vicia cracca*), смрадливо подрумиче (*Anthemis cotula*), малък репей (*Arctium minus*), обикновен пелин (*Artemisia vulgaris*), обикновен магарешки бодил (*Carduus acanthoides*), източна метличина (*Centaurea orientalis*), обикновена паламида (*Cirsium vulgare*), четинест пирей (*Elymus hispidus*), южен слез (*Malva nicaeensis*), жълта резеда (*Reseda lutea*) и др.

Неблагоприятното антропогенно влияние е довело до изчезването на четири растителни вида: Влакновиден ръждавец (Potamogeton trichoides), Морска русалка (Najas marina), Стрелолист (Sagittaria sagitifolia) и Дяволски орех (Trapa natans).

Констатирани са три природни местообитания, две от които с приоритетна стойност и съгласно Закона за биологичното разнообразие са включени в СФ на Защитената зона по НАТУРА 2000 „Остров" с код BG0000334. Тези природни местообитания са:

• 3150 Естетствени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydroharition - не се засяга пряко. Очакват се косвени въздействия поради близостта природното местообитание до обекта на въздействие, както по време на строителството, така и по време на експлоатацията, изразяващи се в завишени нива на акустичната и емисионна среда.

• 6250* Панонски льосови степни тревни съобщества - трасето минава по югоизточната граница на местообитанието в местността Дълбоки дол. Общата площ на хабитат 6250 в 33 възлиза на 190.6 ха, като националното му покритие е 30176.4 ха, а общата площ на всичките Натура-зони - 9509 ха. Фрагментираната площ е 0.212

ха (0.0054% от пл. на ЗЗ и 0.11% от пл. на МО в ЗЗ.) които остават от югоизточната страна на новия път, а пряко засегнати са 0.194 ха (0.0049% от цялата площ на защитената зона, 0.1% от площта на местообитанието в зоната, 0.0006% от националното му покритие и 0.002% от площите на местообитанието, включени в националната мрежа Натура 2000.

• 91E0* Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion - incanae, Salicion albae) - в Дълбоки дол.

Лечебни растения

Лечебни растения с ограничено разпространение, които попадат в обхвата на ПИРО на община Оряхово са: червен божур, лечебна иглика, лазаркиня, лудо биле, лечебен ранилист. За тяхното събиране се прави заявка от заготвителите на билки и след отпусната квота от Министерството на околната среда и водите се прави разпределение от РИОСВ. Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения, министъра на околната среда и водите ежегодно издава заповед, с която се определят допустимите за събиране количества билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване, в т.ч. заповедта определя и забранените за ползване такива.

Недобросъвестното събиране на билки често води до унищожаване на определеното лечебно растение в дадена местност. Тази дейност е сложила отпечатък върху Дунавското крайбрежие на територията на Община Оряхово. С голяма тревога трябва да отбележим, че са унищожени цели растителни съобщества в бившите Оряховско и Козлодуйско блато. Изчезнали са вече четири растителни вида: Влакновиден ръждавец (Potamogeton trichoides), Морска русалка (Najas marina), Стрелолист (Sagittaria sagitifolia) и Дяволски орех (Trapa natans). Сериозен проблем, водещ до нарушаване на биоразнообразието в района, е запалването на стърнищата.

Горски територии

Общата площ на горските територии е 17 636 дка или около 5 % от общата територия на общината. На територията на общината има значителен дял на свободни площи, които могат да бъдат залесени с различни бързорастящи дървета (топола, черница и др.). Община Оряхово е една от общините в област Враца, които имат най-голям дял земеделска земя.

В общинския горски фонд не са установени незаконни сечища. Добивът на дървесина се извършва с необходимите документи, съгласно Закона за горите. Горския фонд е в добро фитосанитарно състояние. През последните 2-3 години не са установени болести и нападения от вредители

ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

Информация за видовия състав на бозайниците в тази част на Дунавската равнина:

Видовото разнообразие и уникалността на съобществата и техният видов състав се отнасят към биоценози под силно антропогенно влияние, с висока степен на толерантност, бедно видово разнообразие и липса на редки флористични и

фаунистични елементи.

От бозайниците най-типични представители са степните видове. Най-характерни са сивите полевки, мишките, заекът Степните животински видове са представени от степния пор, европейския лалугер (Spermophilus citellus) и обикновения хомяк (Cricetus cricetus). Докато лалугерът е вид, обитател на полуестествени и естествени степни съобщества, то черногръдият хомяк е обитател предимно на агроценозите. Останалият комплекс от видове включва както тривиални видове, като полска мишка (Apodemus agrarius), обикновена полевка (Microtus arvalis), див заек (Lepus europaeus); насекомоядните: таралеж (Erinaceum concolor) и къртица (Talpa europeae), видра (Lutra lutra), златка (Martes martes), невестулка (Mustela nivalis).

От едрите бозайници в района се срещат 6 вида хищници и два вида чифтокопитни. Изобилието на гризачи, изхранващи се с житните култури е предпоставка за наличието на висока плътност при хищниците. Най-многобройния хищник е чакала, следван от лисицата, язовеца, черен пор (Mustela putorius) и степен пор. И двата вида са свързани с колониите на лалугера и хомяците.

Ихтиофауната на района е специфична и своеобразна, което се дължи на близостта на р. Дунав с района, обект на ПИРО. За много от видовете риби р. Дунав и водосбора й са единствените места, където тези видове се срещат. В района се срещат - Речен кефал (Leuciscus cephalus), горчивка, руска есетра (Acipenser gueldenstaedti), маруна (Huso huso), Карагьоз (Alosa immaculata), червеноперка (Scardinius erythrophthalmus).

Херпетофауната в района също е слабо проучена. Характерните представители с широко разпространение са зелена крастава жаба (Bufo viridis), жаба дървесница (Hila arborea); от влечугите кримски гущер (Podarcis taurica), зелен гущер (Lacerta viridis), обикновенна водна змия (Natrix natrix), пъстър смок (Elaphe sauromates), голям стрелец (Coluber caspius), пепелянка (Vipera ammodytes).

Прилепната фауна в района не е специализирано проучвана до сега. Установените видове са: Полунощен прилеп (Eptesicus serotinus), Кафяво прилепче (Pipistrellus pipistrellus), Натузиево прилепче (Pipistrellus nathusii), Малко кафяво прилепче (Pipistrellus pygmaeus) голям нощник (Myotis myotis), ръждив вечерник (Nyctalus noctula), Малък вечерник (Nyctalus leisleri). По-богата прилепна фауна обитава крайбрежните територии на р. Дунав, но поради достатъчно голямата отдалеченост на терена, предмет на анализ, тя няма да бъде разгледана.

Орнитофауната е разнообразна. Срещат се Голям корморан (Phalacrocorax carbo), голям воден бик (Botaurus stellaris), стридояд (Haematopus ostralegus), сива чапла (Ardea cinerea), речна чайка (Lams ridibundus), речна рибарка (Sterna hirundo), папуняк (Upupa epops), обикновен мишелов (Buteo buteo), тръстиков блатар (Circus aeruginosus), блатна сова (Asio flammeus), синявица (Coracias garrulus), обикновен пчелояд (Merops apiaster), земеродно рибарче (Alcedo atthis), мочурно шаварче (Acrocephalus palustris), тръстиково шаварче (Acrocephalus arundinaceus), водна кокошка (Fulica atra), домашно врабче (Passer domesticus), гугутка (Streptopelia decaocto), сврака (Pica pica), сойка (Garrulus glandarius), полска чучулига (Alauda arvensis), качулата чучулига (Galerida cristata), чинка (Fringilla coelebs), кос (Turdus merula), голям синигер (Pams major), кукумявка (Athene noctua), пъдпъдък (Coturnix coturnix), яребица (Perdix perdix).

Защитени животински видове са: бръмбарът носорог (Oryctes nasicornis), таралежите (Erinaceus romanicus), авлигата (Oriolus oriolus), бухалът (Bubo bubo) и др. Животински вид под специален режим, съгласно заповед №РД-361/09.04.2004 г. са охлювите – лозов охлюв (Helix lucorum) и градински охлюв (

Helix pomatia) . Два вида водни безгръбначни са характерни за района, разпространението на които е свързано с речните екосистеми и които не се очаква да бъдат повлияни от ПИРО. Тези два вида са овалната речна мида (*Unio crassus*):

и преднохрилия охлюв – ивичест теодоксус (*Theodoxus transversalis*):

Задължително е гражданите, занимаващи се с дейността, свързани със събиране на охлюви, да уведомят РИОСВ – Враца за местонахождението и отговорника на организираните пунктове за изкупуване.

На територията на Община Оряхово има няколко защитени местности- всички от IV и V категория по IUCN. Такива са следните територии в землището на с. Селановци: - „Кочумина”(площ 2,5 ха), с цел опазване находищата на водна лилия; - „Гола бара”(площ 2 ха), с цел опазване находищата на водна лилия; - „Калугерски гред - Тополите”(площ 0,2 ха), находище на Алоевиден стратиотес.

Опазването на природните местообитания и видовете в Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 изисква активното участие на обществото. В основата на това участие са устойчивото икономическо развитие, разумното ползване на природните ресурси в защитените зони от мрежата, възпитаването в екологично мислене и популяризирането на значението на екологичната мрежа за бъдещето ни съществуване като част от системата на живота на Земята.

На територията на област Враца има 18 защитени зони, от които три са за опазване на дивите птици и 15 за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна. Обект на защита в зоните по Натура 2000 са около 140 природни местообитания и над 600 вида животни и растения, които са

определени като значими за Европейската общност.

Места по НАТУРА 2000 на територията на Община Оряхово:

1.Защитена зона BG0000334 Остров

Природни местообитания:

Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от Littorelletea uniflorae и/или Isoeto-Nanojuncetea ; Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition;Реки с кални брегове с Chenopodion rubri и Bidention p.p.; Панонски льосови степни тревни съобщества;Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс;Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae).

Бозайници: Видра(Lutra lutra); Лалугер(Spermophilus citellus).

Земноводни и влечуги: Жълтокоремна бумка (Bombina bombina); Обикновена блатна костенурка (Emys orbicularis); Шипоопашата костенурка (Testudo hermanni); Голям гребенест тритон (Triturus dobrogicus).

3. Защитена зона BG0000528 Островска степ – Вадин

Природни местообитания:

Панонски льосови степни тревни съобщества.

3. Защитена зона BG0000614 Река Огоста

Природни местообитания:

Панонски льосови степни тревни съобщества, Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior, Мизийски гори от сребролистна липа.

Река Огоста (от с. Крива бара до устието в р. Дунав) с площ 750 ха.

Близо до устието на Огоста се намира местността "Блатото", където са срещат някои редки растения от Червената книга на България. Последните 4-5 км от течението на реката са плътно обрасли с водна растителност и са много богати на риба. По склоновете на блатото западно от Оряхово пасищата представляват льосови степи, които са с много богата флора и фауна. Блатото на устието на Огоста, течението на реката в този участък и льосовите степи формират комплекс от местообитания с европейско значение.

Растителното богатство на България е уникално, въпреки усиленото му използване през последните години. Строежите на пътища, промишлени и туристически обекти, вилни зони и градски квартали отнемат и сега естествените находища на диви растителни видове.

На територията на община Оряхово има обявени за вековни или забележителни пет дървета.

Четири вековни дървета на територията на село Селановци, община Оряхово са обявени за защитени със заповед на министъра на околната среда и водите. Три от дърветата са от вида "Летен дъб". Две се намират на остров "Масата", държавна собственост, и са на възраст между 200 и 300 години, с височина 22-25 метра и обиколка 460-480 см.

Другият дъб се намира в частен двор в селото и по данни на собствениците е на възраст 128 години, с обиколка 310 см. и височина 15 метра.

Четвъртото от обявените дървета е черница, намиращо се на земя - общинска собственост, и е на възраст над 100 години, с обиколка 390 см. и височина 7 метра. Собствениците се задължават да опазват дърветата от унищожаване или увреждане и при настъпили промени в състоянието им да уведомяват РИОСВ- Враца.

На територията на град Оряхово, в местността „Бататовец" е обявен за защитен вид Бял бор –на възраст над 100 год., височина 22м. и обиколка 210 см.

ИСТОРИЧЕСКА ОБВЪРЗАНОСТ/СВЪРЗАНОСТ С ДРУГИ ТЕРИТОРИИ

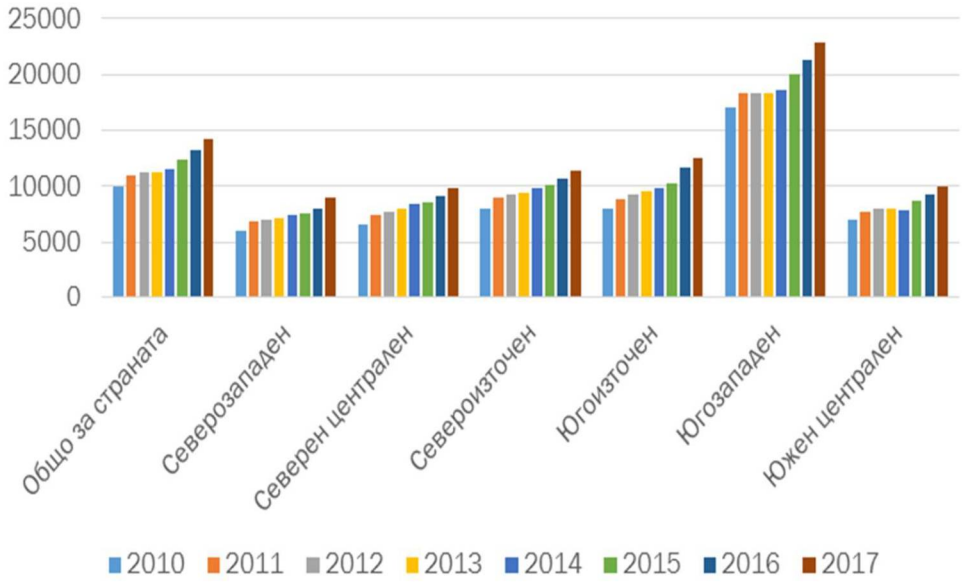
Съществуват свидетелства, че районът на община Оряхово е обитаван от дълбока древност. Доказателство са късномикенски мечове и части от конска амуниция от тракийско време. От римската култура са останали крепостите Вариана (край с. Лесковец) и Валериана (край с. Долни Вадин).

След Освобождението Оряхово функционира като център на търговия и култура. В началото на XX век архитектурния облик на част от сградите е силно повлиян от западните течения.

2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Община Оряхово е разположена в Северозападния район от ниво 2, в област Враца. Районът е най-изостаналият в икономическо отношение в страната и един от най-изостаналите в Европа. СРЗ е с най-нисък принос към националния БВП, и най-нисък БВП на човек от населението към 2017 г.

Фигура 11: БВП на човек от населението по райони от ниво 2 за периода 2010-2017 г. в лв.

Източник: НСИ

Именно поради сериозните си проблеми в социално-икономическото си развитие към района ще бъдат насочени интегрирани териториални инвестиции, които да влеят фокусирани средства в икономиката на района.“

Негативен е и изводът, че районът продължава да е с най-лоши икономически показатели от районите от ниво 2 (NUTS 2) в Европейския съюз. Производителността на труда в района за 2020 г. е 8203 млн. лв. Най-ниска производителност на труда за същата година е в област Видин – 726 млн. лв. В голяма степен определяща роля за тези показатели има „АЕЦ Козлодуй“.

За 2020 г. Област Враца е на първо място по БВП в района (2469 млн. лв.), като изпреварва област Плевен (2412 млн. лв.) едва с 2,3%. За същата година приносът на областта към БВП на страната е 2%, а към този на района - 30%.

Брутния вътрешен продукт на човек от населението в областта (15 572 лв на човек) значително надвишава средното за района и е с 43% по-висок от този в Ловеч, който е вторият по големина в района – 10 865 лв за 2020 г.

Въпреки сравнително по-високите стойности от тези в района, сравнено със средното за страната - 17 299 лв., човек от населението в област Враца произвежда средно БВП 15 572 лв. годишно. След 2020 година Брутната добавена

стойност в област Враца нараства, увеличавайки се с 25,7% спрямо 2017 година, като формира 28,6% от БДС на района. Характерно е разпределението на брутната добавена стойност по сектори за областта, като преобладаващ дял в БДС има индустрията, формиращ 52% от него. Сравнено с характерната за страната структура за същата година- 64% се формират от услугите, а за област Враца този процент е 39%.

Индустриалният профил на района не отстъпва място на услугите, тъй като тенденцията за последните 5 години е нарастване на дела на индустрията и макар и в значително по-малка степен - на земеделието. Областта има свои характерни особености, които се крият както в нейните природогеографски дадености, пътно-транспортно местоположение и историческо развитие, които предопределят неговия съвременен облик, както от гледна точка наличните му сравнителни предимства, така и с наследените проблеми и затруднения по пътя към устойчиво развитие.

Икономиката на община Оряхово е развита най-вече в посока селско стопанство, лека промишленост и машиностроене. В общината има традиционни производства, които са силно повлияни както от прехода след 1989 година, така и от световната икономическа криза – 2010 г., която остави своя отпечатък в свиване на потреблението и производството в цялата страна. Не на последно място и КОВИД пандемията – 2020 – 2022 г., която допълнително постави всички бизнеси пред затваряне, особено туризъм и търговия.

В областната стратегия за развитие на област Враца, общинският център Оряхово е определен като 3-то ниво град с микрорегионално значение за територията на групи Общини. Наличието на фериботния комплекс Оряхово, открит през 1994, представлява важна транспортна връзка с Европа и заедно с оряховското пристанище има важно стопанско значение с наднационален характер, тъй като чрез него се осъществява най-пряка връзка между Солун и страните от Централна Европа.

Геостратегическото положение на общината се допълва от наличието на граничен контролно пропускателен пункт.

СТРУКТУРА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА.

ПРОМИШЛЕНОСТ

- Машиностроенето е представено от няколко фирми. Такива са:
- "Хидком" АД също е ситуирано в общинския център. Произвежда хидравлични крикове за автомобили, механични крикове и опори за полуремаркета. Хидком АД - гр. Оряхово е правоприемник на Машиностроителен Завод “Дунав”, основан през 1961 г. Дружеството се е утвърдило като единствен производител на хидравлични крикове и опори за полуремаркета в България.

Икономиката в община Оряхово има добри перспективи за развитие. Екологично чистата среда и традициите в селскостопанското производство създават условия за развитието на биологично земеделие и откриването на нови пазари за реализация на продукцията. Възможности пред общината са публично-частните инвестиции, привличане на средства от европейските фондове, и създаване на партньорства с общини както от страната, така и от чужбина.

- "МЕТАЛТЕХНИК" гр.Оряхово. Основната дейност на предприятието е производството на заваръчни конструкции, калени изделия и металообработка за селскостопанската и автомобилната индустрии. Основни продукти са: Контейнери за мултилифт и лифт-дъмпер, Контейнери за селскостопански ремаркета, Каросерии за самосвал; Брони и падащи бордове за камиони, износоустойчиви резервни части за селскостопански машини като: Лемежи, Ножове, Лапи, Дискове и други изделия за почвообработка и много други метални изделия по чертежи на клиента.

  Продукцията на "МЕТАЛТЕХНИК" се реализира както на вътрешния, така и на външния пазар. Клиенти са ни предприятия от Германия, Австрия, Ирландия, Франция, Белгия Италия Македония, Румъния, Сърбия и др.

8% от работещите средни и големи предприятия в областта са концентрирани в общината. Определящи за икономическата структура на общината са частни фирми в областта на превоз на леки и товарни автомобили по фериботния маршрут Оряхово - Бекет.

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Община Оряхово разполага с благоприятни почвено-климатични условия за развитие на селското стопанство, както и с традиции в този отрасъл.

Като цяло, земеделската територия в общината се равнява на 274 041 декара, което представлява 10% от земеделската територия на областта. Обработваемата площ представлява по-голямата част от земеделската територия в общината - 89,2%. В община Оряхово е налице висок дял на нивите в структурата на използваемите земеделски земи (над 97%). Поливни площи в общината няма.

Обработката на земите се извършва предимно от по-едри земевладелци. Това улеснява модернизацията на производството и увеличаването на добавената и стойност. По-добре развито е растениевъдството в общината.

Традиционни са зърнопроизводството и лозарството. Потенциал за развитие има зеленчукопроизводството.

Зърнопроизводството е представено от култури като пшеница, царевица, слънчоглед, ечемик. Това е отрасъл, който ангажира по-малко работна сила и

оказва по-малко влияние върху пазара на труда в община Оряхово.

Отглеждат се големи площи с маслодайната рапица. Животновъдството е по-малко привлекателният отрасъл, като се развива предимно в по-малки стопанства.

Производството на фуражи в общината създава благоприятни предпоставки за взаимодействие между двата отрасъла. Наличната продукция, която земеделието осигурява е база за развитие на преработващата промишленост.

ГОРСКО СТОПАНСТВО

Част от територията на Община Оряхово е заета от горски масиви, които заемат 16 073 дка /държавни и общински и частни/ или под 5% от цялата територия на общината. Преобладаващата растителност е широколистна – дъбови гори, клен, липа и др. Срещат се и ограничени участъци от иглолистни дървета - бор, ела, смърч и други.

ТЪРГОВСКАТА МРЕЖА на територията на Община Оряхово е сравнително добре развита, въпреки липсата на големи хипермаркети. Поради голямата безработица, ниските доходи и ниската покупателна способност, търсенето на стоки и услуги силно намалява. След КОВИД Пандемията, това е една от причините част от магазините и заведенията за обществено хранене и развлечение да променят предмета на своята дейност или да я преустановят временно.

ХРАНИТЕЛНО-ВКУСОВА ПРОМИШЛЕНОСТ

Хранително -вкусовата промишленост е представена предимно от винопроизводството. В с. Лесковец се намира Шато Бургозоне, където освен отбрани видове вина, отличени с международни награди, се развива и винен туризъм. Произвеждат се и хлебни изделия.

ТУРИЗЪМ

Туризмът в община Оряхово не е особено силно развит. В град Оряхово са регистрирани 3 места за настаняване: мотел с 18 легла, пансион с 30 легла и стаи за гости с 4 легла. По данни на община Оряхово, за периода 2019 – 2021 г. реализирани нощувки в местата за настаняване от български граждани са както следва : 2019 г. са били 2754, през 2020 г. са били 1359, а през 2021 г. са 2255.

Развиването на туризма е заложено в общинския план за развитие за периода 2014-2020 год.

Като благоприятни възможности са отбелязани развитие на туризма чрез оползотворяване на природното и културно-историческото наследство и развитие на алтернативни форми на туризъм.

Общината разполага с необходимия потенциал за развитие на туристическа дейност, вкл. вътрешен туризъм. На територията на общината има открити

антични римски крепости – „Вариана" край с. Лесковец и „Валериана" край с. Долни Вадин - райони с отлични условия за развитие на туризъм.

ТРАНСПОРТ

В община Оряхово е развит както сухопътен, така и воден транспорт по река Дунав.

Железопътната връзка, осъществявана чрез теснолинейката Оряхово-Червен бряг е закрита преди повече от 15 години.

Пътната транспортна инфраструктура на община Оряхово включва два второкласни пътя, а именно:

II-15 - Враца-Оряхово, който свързва областния център с град Оряхово и намиращия се там Фериботен комплекс „Оряхово - Бекет";

II-11- разположен е покрай река Дунав и осигурява връзка на крайречните градове Оряхово, Мизия и Козлодуй, с областите Монтана и Плевен.

Те осъществяват връзката на град Оряхово с Мизия и Враца.

Връзката с Кнежа се осъществява с третокласен път. Налице е пътна връзка между всички населени места в общината. В по-голямата си част пътната инфраструктура е остаряла и амортизирана и с цел осигуряване на по-бърза и безопасна връзка между населените места е необходима рехабилитация на пътната настилка.

В близост до село Селановци се намира селскостопанско летище. По направление на второкласните пътища се намира ГКПП Оряхово. Фериботната връзка свързва градовете Оряхово и Бекет и осигурява връзка с транспортен коридор 7 Рейн - Майн - Дунав като осигурява преки връзки със страните от Дунавския басейн.

Пристанищният комплекс в Оряхово е пригоден за интензивен стокообмен на хора и товари. Пристанището осигурява 3 корабни места с обща дължина 170 метра и максимална дълбочина 1,80 м. Складовите площи са общо 5362 кв. м. , 4 400 кв. м. от които – открити площи.

СТРОИТЕЛСТВО

Големите фирми в този отрасъл на икономиката са съсредоточени предимно в областния център и той няма съществен дял в местната икономика за община Оряхово. На територията й няма регистрирани големи строителни фирми.

3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Брой и възрастова структура на населението - Към 31 декември 2020 г. населението на Община Оряхово е 9138 души.

Таблица №8: Брой и възрастова структура на населението

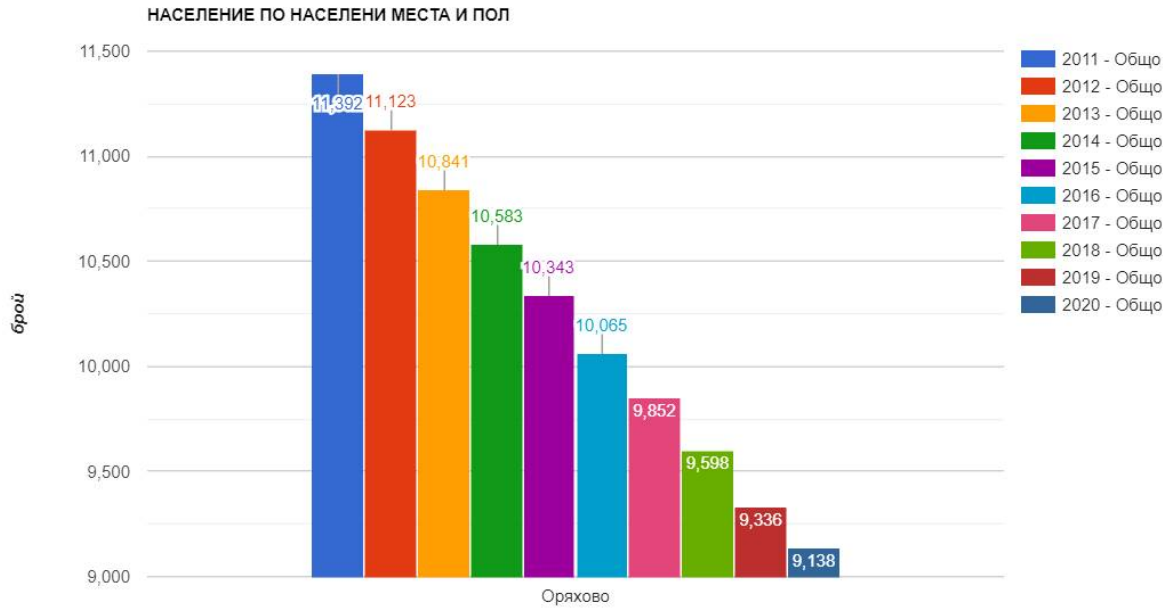
Общо	В градовете	В селата

Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
9138	4484	4654	4118	2024	2094	5020	2460	2560

Източник: НСИ

В сравнение с края на 2011 г. населението на общината намалява с 2254 души, или с 19.8% (средногодишен темп на намаление 2.2%). Намалението на населението е един от основните лимитиращи фактори за бъдещото развитие на всяка община, които негативно се отразят най-вече върху работната сила и възпроизводствения потенциал на територията.

Графика №9: Динамика на населението 2011-2020 г.

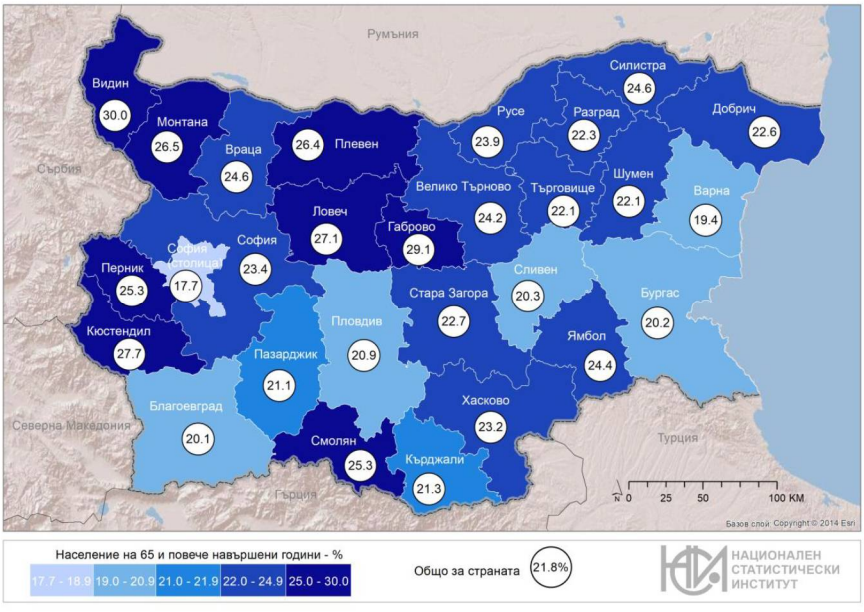

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg Продължава процесът на застаряване на населението в общината, който е характерен за другите райони в страната, но в Северозападен район то е в по-високи стойности от средните за страната, като само Северозападния район е с по-неблагоприятни стойности.

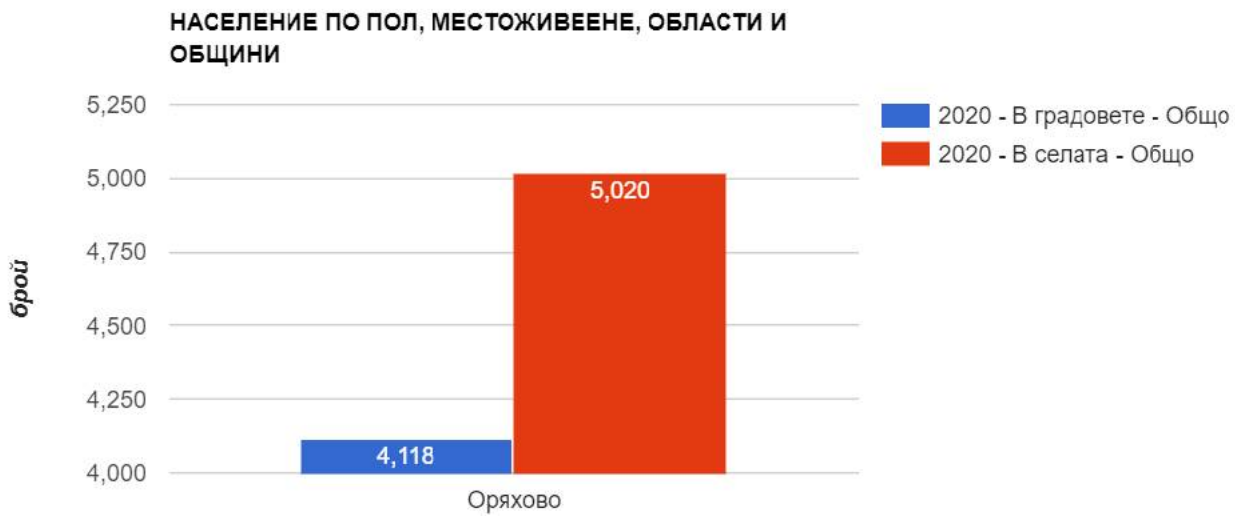

Коефициент на възрастова зависимост – показва съотношението между лицата на възраст над 65 години, които са предимно икономически неактивни, и лицата в активна възраст. По-високият коефициент на възрастова зависимост показва влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда, икономическия растеж и др. В края на 2020 г. лицата над трудоспособна възраст са 33,31% от населението на общината. В сравнение с 2011 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 4.3 процентни пункта. Коефициентите на възрастова зависимост остават значително по-неблагоприятни от средните за страната. През 2020 г. съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 177,5% (при 150,6% в страната), а към това на 15–64 години – 40,0% (при 34,1% в страната).

Фиг.: Относителен дял на населението на възраст 65 и повече навършени години към 31.12.2020 г. по области.

Относителен дял на населението в градовете - Относителният дял на населението в градовете дава информация за степента на урбанизация на областта. Към 31.12.2020 г. в град Оряхово живеят 4118 души, или 45%, а в селата – 5020 души, или 55% от населението на общината.

Графика№10: Относителен дял на населението по местоживеене

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Към края на 2019 г. населените места в община Оряхово са 7, в т.ч. градове: 1 – общинския център град Оряхово и 6 села.

Таблица №10: Население по пол и местоживеене

В градовете			В селата		
Общо	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**
4118	2024	2094	5020	2460	2560

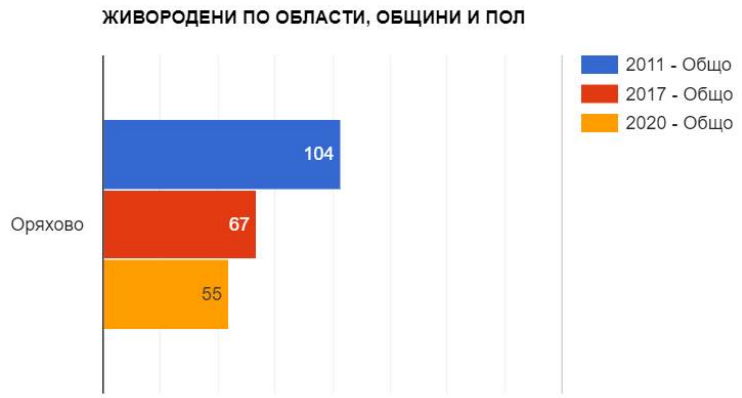
Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Освен в общинския център – град Оряхово, броя на населението е над 2000 души и в най-голямото село – Селановци – 3250 души. В 1 населено място населението е между 1001 и 2000 души – село Остров. Също в 1 населено място, броят на жителите е над 500 – Лесковец. 3 са селата в групата с най-малобройно население (между 119 и 228 жители) – Галово, Долни Вадин и Горни Вадин.

Възпроизводствен процес - Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение. Възпроизводството на населението на дадена територия се изразява в постоянното му възобновяване или чрез смяната на едни поколения с други. Количествената му страна обхваща естественото движение на населението. От своя страна, то се характеризира с раждаемостта и смъртността. До голяма степен раждаемостта зависи от броя на сключените бракове и броя на разводите.

През 2020 г. ***естественият прираст*** в община Оряхово е отрицателен.

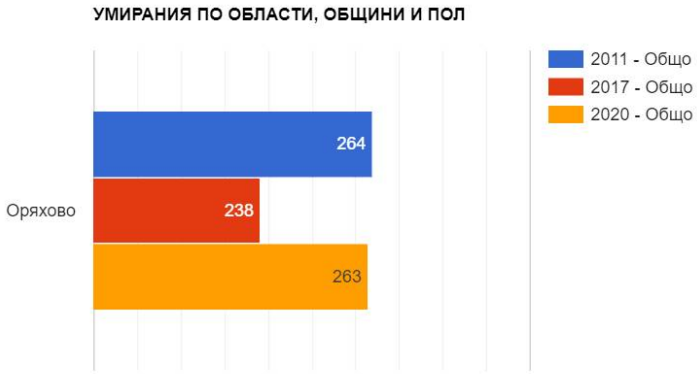
Графика№11: Живородени деца 2011-2017-2020 г

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

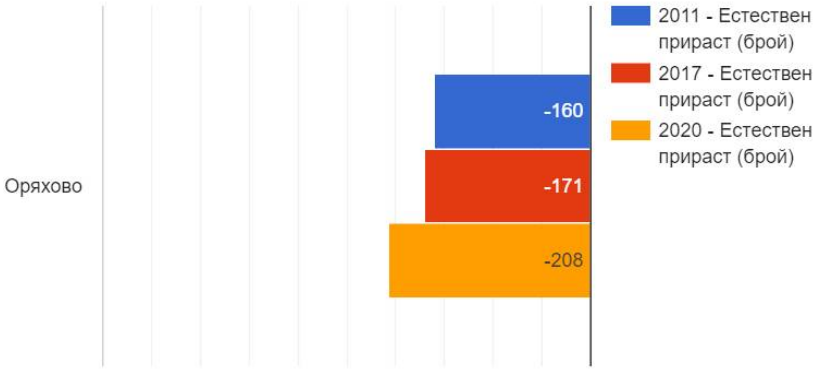
Разликата между живо родените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на страната и района се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. През 2020 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на района е намаляло с 208 души.

Графика№13: Умирания 2011-2017-2020 г.

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Намалението на населението, измерено чрез коефициента на естествения прираст през 2020 г. е минус 15,9%, а през 2011 г. е минус 9,61%.

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

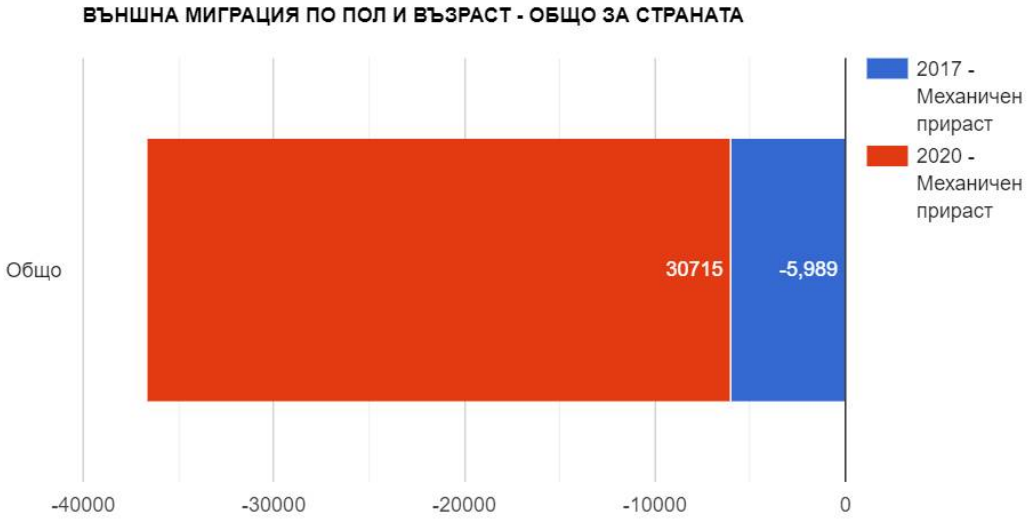
/ Коефициентът на естествен прираст на населението се измерва в промили (‰). Той показва промяната на броя на населението (за всеки 1000 души) в следствие на разликата в броя на новородените и починалите на дадена територия лица./

Фигура: Естествен прираст на населението през 2020 г. по райони (На 1 000 души) НСИ

В периода 2011 – 2020 г. всички области в Северозападен район имат отрицателен естествен прираст. Наблюдават се значителни различия между районите от ниво 2 по отношение на коефициентите на естественият прираст. В ЮЗР естественият прираст е (-6.6‰) дължащо се на област София-град докато в СЗР е(-13.9‰). През 2020 г. с най-малки по стойности коефициенти на отрицателен естествен прираст е област Враца (-13.9‰). С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст е област Видин - минус 21.9‰ и област Монтана - минус 18.2‰. Коефициентът на естествения прираст общо за ЕС-28 през 2018 г. е минус 0.6‰.
Съществено влияние върху броя и структурите на населението в страната оказва и механичният прираст (нетното салдо от външната миграция), който през 2020 г. е положителен - плюс 30 715 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от страната.
Изменението на населението в резултат на външната миграция, измерено чрез **коефициента на нетна миграция,** е +4.4‰.

Коефициентът на механичен прираст се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от страната. Намалението или увеличението на населението в резултат на външната миграция, измерено чрез коефициента на нетна миграция.

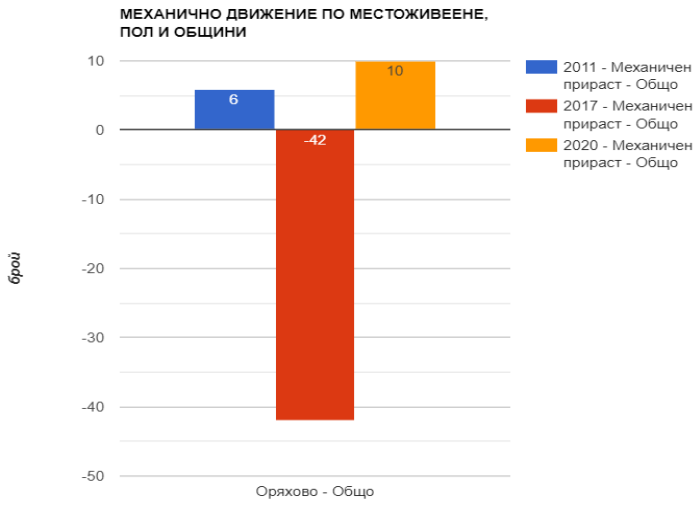

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Коефициентът на механичен прираст в Северозападен район през 2011г. е (-2.1‰), а през 2018 г. (-3.6‰), като за страната през 2020 г. е (-9.5‰). Или механичния прираст в района е с много по-неблагоприятни показатели от средните за страната. През 2020 г. всичките 5 области имат отрицателен механичен прираст. С най-голямо намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите Видин -21.9‰ и Монтана -18.2‰.

През 2020 г. двадесет и четири области имат положителен механичен прираст. Най-голям механичен прираст има в областите София (63.0‰), Перник (26.6‰), Кърджали (23.2‰). С намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите София (столица) (-11.9‰), Сливен (-2.2‰), Смолян (-1.7‰) и Велико Търново (-0.1‰).

Механичният прираст в Община Оряхово също е бил отрицателен през 2017 година - -42 души. През 2020 г. стойността е положителна - 10 души.

Фигура: Механичен прираст на населението в община Оряхово към 31.12.2020

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Гъстота на населението- Този индикатор за гъстотата на населението дава информация за броя на хората на единица площ. Гъстотата се влияе от механичното и естествено движение на населението, както и от процеса на урбанизация. Териториалните диспропорции могат да бъдат идентифицирани чрез показателя гъстота на населението.

Таблица №11: Гъстота на населението

Община	Площ - кв. км	Гъстота на населението на 1 кв. км	Населени места - бр.	Градове - бр.	Села - бр.	Кметства - бр.
Оряхово	326,55	27,98	7	1	6	0

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Гъстотата на населението в община Оряхово в края на 2020 г. е 27,98 д/км2, в Област Враца е 43,8 д/км2 и е под средната за страната 63.4 д/км2. Данните за гъстотата на населението показват неравномерно разпределение на населението по територията на района.

Демографска ситуация се разкрива и от ***коефициента на демографското заместване,*** който измерва съотношението между лицата във възрастовата група 0-14 и 65+ години. Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2020 г. това съотношение е 66.9, спрямо 64.8 през 2018 година. За сравнение, през 2011 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били заместени от 112 млади хора.

Изводи и тенденции

Анализът на демографската ситуация в община Оряхово в периода 2011 – 2020 г. показва продължаващи тенденции на намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст. Средно годишно населението на община Оряхово намалява от отрицателен естествен и механичен прираст с 250 д. Задълбочава се дисбалансът в териториалното разпределение на населението, който води до сериозни териториални диспропорции.

Намаляването на броя на живородените деца и коефициента на обща раждаемост са сред причините общината да е сред районите с висок отрицателен естествен прираст в Северозападен район , като през 2020 г. той е минус 13,9%.

Механичният прираст също е с много по-неблагоприятни показатели от средните за страната. Най-големите проблеми са свързани с високата обща

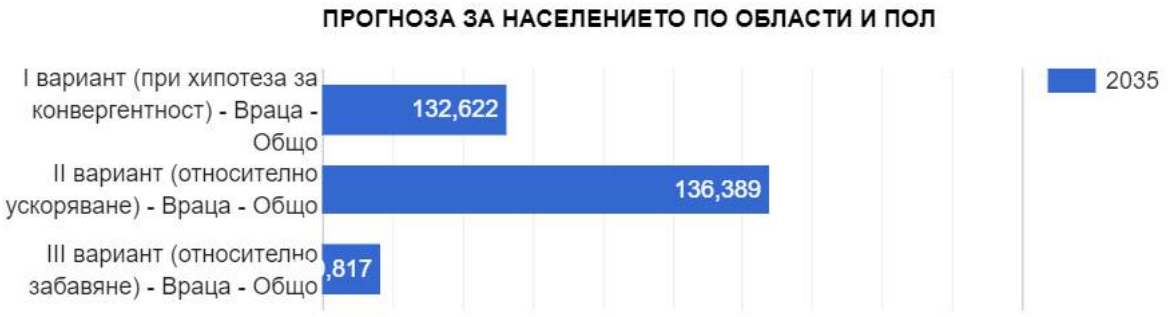
смъртност и постоянната емиграция на млади хора в активна възраст.

Делът на градското население слабо, но устойчиво се увеличава в рамките на анализирания период, което се предопределя от нарасналата роля на градовете по отношение на възможности за заетост, по-висок жизнен стандарт, по-добър достъп до специализирани и по-качествени здравни услуги, образование, културни прояви.

През 2020 г., както в общината, така и във всички области на Северозападен район гъстотата на населението намалява спрямо 2011 г.

Прогнозата до 2035 г. показва, че населението в района и общината ще намалява и застарява.

Фигура: Прогноза за населението в област Враца към 2035 г.

Източник: Национален статистически институт-https://infostat.nsi.bg

Предизвикателство пред икономическия растеж, ще бъде значителното свиване на населението и заедно с това, намаляването на трудоспособното население. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда ще поражда необходимостта от въвеждането на съвременни и подходящи форми на обучение и учене през целия живот. Увеличаването на относителния дял на населението на възраст над 65 години ще увеличи натиска върху публичните услуги, здравеопазването, социалните грижи и пенсионната система.

Намаляването на населението на възраст до 14 години ще наложи реформи в сферата на образованието и в мрежата от учебни заведения. Дисбалансът в териториалното разпределение на населението ще продължи, което ще създава затруднения в бъдещото пространствено планиране и развитие на района, отделните области и общини.

ПАЗАР НА ТРУДА – ЗАЕТОСТ, БЕЗРАБОТИЦА

Заетост- Коефициентът на заетост представлява относителният дял на заетите лица на населението на същата възраст. Той е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи. Един от основните показатели на "Европа 2020" – заетост от населението на

възраст 20-64 навършени години се следи само на ниво регион (NUTS 2). Този показател за по-стеснената група от 20-64 г. (наблюдавана от ЕВРОСТАТ) в периода 2011-2020 г. в Северозападен район бележи значително увеличение от 58.0% през 2011 г. до 63.3% през 2020 г.

Таблица: Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 20-64 навършени години, 2018 г.

Район/Област	Заети лица				Коефициент на заетост - %			
	2011	2016	2017	2018	2011	2016	2017	2018
Общо	**2 917.6**	**2 943.0**	**3 058.4**	**3 054.6**	**62.9**	**67.7**	**71.3**	**72.4**
Северозападен	**289.3**	**259.7**	**267.1**	**265.3**	**58.0**	**59.1**	**62.6**	**63.6**
Северен централен	316.1	319.3	324.4	321.8	59.4	65.4	67.6	69.1
Североизточен	368.5	389.4	399.6	394.6	60.2	67.0	69.8	70.2
Югоизточен	415.8	418.5	435.1	436.5	62.0	66.7	70.3	71.7
Югозападен	971.1	978.2	1 016.5	1 028.7	69.6	73.1	76.7	78.3
Южен централен	556.8	577.9	615.6	607.7	60.1	66.1	71.3	71.4

Източник: НСИ, Агенция по заетостта

Заетостта на населението в най-активна възраст (15-64 години) бележи ръст в периода 2011-2020 г., но спада до 58.7% през 2020 г., като изостава от средната за страната 68.5%. Въпреки предприетите мерки и програми за насърчаване на заетостта през последните години, и в частност тази при жените, все още се наблюдава различие в заетостта между двата пола.

Таблица: Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15 - 64 навършени години.

Район/Област	Заети лица				Коефициент на заетост - %			
	2011	2016	2017	2018	2011	2016	2017	2018
Общо	**2 927.5**	**2 954.3**	**3 073.4**	**3 068.9**	**58.4**	**63.4**	**66.9**	**67.7**
Северозападен	**289.9**	**260.4**	**268.6**	**266.3**	**53.6**	**54.8**	**57.9**	**58.8**
Видин	31.5	30.5	29.1	29.6	50.0	57.0	56.2	58.8
Враца	65.6	53.8	58.0	55.8	53.7	50.0	55.3	54.5
Ловеч	49.6	41.2	43.0	45.8	55.6	52.4	55.8	60.9
Монтана	49.6	44.2	46.4	41.2	52.9	53.3	57.3	52.2
Плевен	93.7	90.8	92.1	93.8	54.1	59.5	61.7	64.4
Северен централен	318.0	320.4	325.6	323.7	54.9	61.5	63.7	64.6
Североизточен	370.5	391.7	402.2	397.0	55.8	62.9	65.4	65.4
Югоизточен	417.1	420.4	437.6	438.5	57.7	62.3	65.7	66.8
Югозападен	973.6	981.4	1 020.8	1 034.3	65.0	68.7	72.1	73.8
Южен централен	558.4	580.1	618.6	609.2	55.5	61.9	67.0	66.8

Източник: НСИ

Заетостта при мъжете е 72.5%, а при жените 64.3% - на национално ниво. Равнището на заетост сред лицата с основно, начално и по- ниско образование е значително по-ниско от общото равнище на заетост. По- нататъшното повишаване на заетостта ще зависи от активизирането на икономически

неактивни лица и тяхната (пре)квалификация, както и от обръщането на тенденцията към нетна емиграция и дори внос на работна ръка от чужбина.

Общата икономическата среда на територията на община Оряхово се характеризира с относителна стабилност в икономиката, преобладаващ селскостопански характер на заетостта, търсене на ниско квалифициран труд и ниско трудово възнаграждение. Пазарът на труда се определя от общото състояние на икономика, сезонните фактори, развитието на субсидираната заетост и поставените количествени и качествени параметри от работодателите при търсене на работна сила.

Безработица- Пазарът на труда има ключово значение за стабилността на икономиката на общините, за развитие на страната, за равнището на качеството на живот. Показатели характеризиращи пазара на труда са свързани със стадия на развитие на икономиката. Източник на данните, с изключение на данните за регистрираните безработни е наблюдението на работната сила. Източник на данните за регистрираните безработни в бюрото по труда е Агенцията по заетостта към Министерството на труда и социалната политика.

Коефициентът на безработица представлява относителният дял на безработните лица от икономическо активното население (работната сила). Високата безработица, както и дългосрочната, влияят отрицателно върху икономиката и пораждат социални проблеми, най-вече директно върху бедността и социалното изключване.

През 2020 г. коефициентът на безработицата в Северозападен район сред населението на 15-64 години се увеличава с 0.6 процентни пункта в сравнение с 2011 г., като достига 13.2%. Въпреки това, районът остава със значително по-висока безработица от останалите райони. Разликата между коефициента на най-добре представилия се район (Югозападния) и най-изоставащия (Северозападния) се задълбочава и достига 9.6 процентни пункта.

Изводи и тенденции-Основните изводи показват повишаване на коефициентите на заетост сред най- активното население между 15 и 64 годишна възраст. Високата безработица оказва отрицателно влияние върху икономиката и поражда сериозни социални проблеми. Тя влияе директно върху бедността и социалното изключване.

Тенденциите в сферата на заетостта и безработицата са проследени посредством прогнозите за населението на Евростат в държавите-членки на ЕС, според които броят на лицата в трудоспособна възраст в България ще продължи да намалява и в бъдеще. Това е основният фактор, който ще окаже влияние върху намаляването на работната сила и в общината.

Според прогнозите за търсенето и предлагането на труд на Cedefop (Европейски център за развитие на професионалното обучение) до 2025 г. се очаква намаление, както на работната сила, така и на заетостта. Според тези прогнозите по сектори на икономиката ще се наблюдава нарастване на заетостта в икономическите дейности в сектор „Услуги“, докато в икономическите дейности от сектор „Индустрия“ и сектор „Селско стопанство“ ще има намаление.

С най- бързи темпове до 2025 г. и в периода до 2050 г. ще се повиши търсенето на специалисти в бизнес услугите, научните и технически дейности, здравеопазването и социалните дейности и информационните и комуникационните технологии.

ОБРАЗОВАНИЕ

Човешкият капитал се отъждествява с качествата на хората и зависи както от нивото на образование, така и от неговото качество. В съвременните динамични условия, човешкият капитал е съществен за въвеждането на технологични иновации и за развитието на икономиката. В страната образователното равнище на населението значително се подобрява през годините, следвайки ясно изразена тенденция на увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование и същевременно намаляване на броя на лицата с основно и по-ниско образование.

Степента на завършено образование е необходимо условие за осигуряване за заетост на жителите, за получаване на по-високи доходи, за постигане на по-добро качество и стандарт на живота на населението, а в териториален аспект и за намаляване на риска от бедност и социална изолация.

Между селските и градските райони има диспропорция по отношение на образователното равнище. Необходимо е да се обърне внимание на населението в училищна възраст в селските райони като условие за постигането на баланс в образованието.

В анализа е направен преглед на броя на учащите се в основните степени на образование и промените в броя на образователните институции. Един от основните принципи в българската образователна система е отвореност – изграждане на гъвкава образователна система по отношение на пазара на труда и с равен достъп - с цел да се интегрират всички групи в неравностойно положение.

Образователна структура на населението

Училищното образование се дели според степента на начално, основно и средно, а според съдържанието на подготовката - на общо и професионално.

Образователните институции в страната са разделени по степента на образование – предучилищни (детски градини), общообразователни и специални училища (начални, основни, гимназии, средни, средни професионални училища по изкуствата, спортни училища, професионални гимназии, професионални колежи, центове за професионално обучение и висши училища).

Образователното равнище и структура се предопределят от развитата мрежа от учебни заведения в страната, от нейния достъп за всички групи население, от възрастовата структура на населението и изискванията на производството и пазара. В образователната система се придобива общообразователна и професионална подготовка. Високият дял на населението с висше образование в една община създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж. Колкото по-висок е делът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по- ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи. По-бързото развитие на пазара на труда в област Враца е ограничено от сравнително неблагоприятната образователна структура на работната сила.
Община Оряхово, самият град и селата изостават по своите показатели спрямо страната, СЗРП и област Враца по степен на завършено образование. Процентът на завършили висше образование е в пъти по-нисък спрямо тези териториални единици, като най-тежко е положението в селата, откъдето идва и негативната статистика за цялата община. Показателят за град Оряхово е равен на този в района за планиране и е сравнително близък със средния за страната и областта. Същите тенденции се наблюдават и при анализ на завършилите средно образование – почти двойно по нисък процент за селата и почти равен за града. Анализирайки все по-ниските степени на образование, процентното съотношение се обръща в полза на община Оряхово и селата в него, като това е естествено на фона на по-малкия процент хора, завършили основно и висше образование. Процентите незавършили или никога не посещавали училище също е близо двоен на тези за страната, района и областта.

Предучилищно образование- Системата за предучилищното образование осигурява условия за ранно детско развитие и подготовка на деца за училище (от 3 до 6 годишна възраст). Обучението в подготвителна група или подготвителен клас, преди първи клас, е задължително.

Структурите на предучилищното образование в община Оряхово са добре развити. Осигуреността с детски градини, преподаватели и места в детските

градини е добра.

Записването на деца в детските градини също бележи понижение. Причината е изменения в раждаемостта и миграцията за семействата. Съгласно програмата на Министерството на образованието и науката до 2020 г. в предучилищното обучение следва да се обхванат до 90-95 % от децата, а задължителното предучилищно обучение от 5-годишна възраст да се промени на 4–годишна възраст.

Общообразователни училища - Мрежата от учебни заведения в общината включва:

Населено място	Училище/ДГ/Обслужващо звено
град Оряхово	ЦПЛР "Людмила Живкова"
град Оряхово	НУ "Св.св. Кирил и методий"
град Оряхово	НУ "Д-р Петър Берон"
село Остров	ОУ "Христо Ботев"
село Селановци	ОУ "Н.Й.Вапцаров"
град Оряхово	СУ "Христо Ботев"
град Оряхово	ДГ "Дружба"
град Оряхово	ДГ "Пролет"
село Селановци	ДГ "Мир"
село Остров	ДГ "Слънчице"

В община Оряхово има 5 училища. Учениците могат да получат основно и средно образование (общо и професионално). Образователната система в Община Оряхово е оптимално структурирана. Тя включва общо 5 /пет/ училища: Три училища в града / едно средно и две начални/ и две основни в селата Селановци и Остров.

За настоящата учебната 2021-2022година на територията на Община Оряхово се възпитават и обучават в детските градини и училища следните деца и ученици:

детските градини	2021/2022	2020/2021	2019/2020
1.1. Деца в детски градини /без подлежащи на задължително предучилищно образование/	40	142	135
1.2. Деца, подлежащи на задължително предучилищно образование /ПГ в детска градина или училище/	194	124	136
училища			
1.3. Ученици в общински и държавни училища / 1- 4 клас/	269	273	263
1.4. Ученици в общински и държавни училища / 5 - 7 клас/	233	234	242
1.5. Деца в общински и държавни училища /8-12 клас/	200	202	225
ОБЩ БРОЙ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В СИСТЕМАТА НА ПУО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА:	934	975	1001

От тях подлежащи на записване в първи клас за учебната 2011-2022 година са били общо:84 броя деца, а записани в първи клас за учебната 2021-2022 година са били общо:81 броя деца.

В сравнение с предходни години учащите намаляват, като причините за намаляването на броя на учениците са ниската раждаемост и емиграцията. Новата образователна структура, изразяваща се в завършване на прогимназиалния етап на основно образование в 7-ми клас, вместо в 8-ми клас, както и въвеждането на възможност на местно ниво училищата да позволяват завършване на задължителното 10–годишно образование, води до реорганизация на училищната мрежа, по-специално на малките училища в селските райони. Набляга се на намаляване на броя отпаднали ученици, както и осигуряването на качествено образование.

Класически индикатор за качество на образованието е броят на преподавателите в основното и средното образование. През 2021-2022 година учебният процес се осъществява от общо 90 броя учители и преподаватели в общообразователните училища.

Професионално образование **-** В професионалната гимназия обучението се осъществява в 3 самостоятелни паралелки по следните направления: Икономическа информатика, Машини и системи с ЦПУ и Лозаровинарство.

Специалностите и профилите в средното образование в общината са съобразени с необходимостта от работна сила с определена квалификация в стопанските и други организации в региона, както и със структурата на училищата в област Враца.

В селските райони професионалното обучение в по-голямата си част е съобразено със спецификата на местната икономика. Все още обаче в част от гимназиите се запазва обучение по традиционни за училищата професии,

въпреки намаляването на броя им или закриването на определени производства. Трудностите с намирането на работа и разминаването между придобитата квалификация и възможността за реализация водят до отлив от професионалното образование на част от младите хора.
Оптимизирането на училищната мрежа следва да създаде предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение в защитени професии, съобразно потребностите на общините, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение). Цели се стимулиране на обучението по търсените на пазара на труда професии, степен на квалификациите, съобразно степента на развитие на регионалната икономика и заявените инвестиционни приоритети.

Напуснали от образователната система

Положителна тенденция в общинската образователна система е намаляване на броя на напусналите ученици.

Безработицата, ниските доходи, пониженият жизнен стандарт и бедността поставят много деца в условия, водещи до повишен риск от отпадане от училище. В резултат на финансовите и икономически затруднения много деца са отклонявани от семействата си и са обречени поради недобро образование на ниско качество на живот и на изолация от пазара на труда.

Етнокултурните различия също оказват влияние по отношение на броя на напусналите образователната система, за ранното отпадане – като децата са предимно от ромския етнос.

Не бива и да се пренебрегват демографските тенденции в страната. Населението на страната продължава да намалява и това влияе пряко на образователната система – затварят се училища, детски градини в населените места с ниската раждаемост, характерна за селските райони. Именно в резултат главно на демографските промени през последните години броят на децата и на учениците намалява. Така образователният сектор в селските райони е изправен пред предизвикателството да се приспособи към намаляващото търсене на образователни услуги в основното и средното образование.

Изводи и тенденции: Подобряването на общинската образователната инфраструктура е от съществено значение за осигуряване на качеството на образование и обучение, но и за намаляване на съществуващите различия между селските и градските райони и за подобряване на условията за живот в селските райони, както и за ограничаване на условията за обезлюдяването им.

Фактори, които определят състоянието и бъдещи тенденции:

– Демографските фактори непосредствено оказват влияние върху

образователната система. Намаляването на броя на ражданията означава да се оптимизира основното и средно образование (обединени паралелки на деца от различни възрасти). Намаляването на броя на децата в училищна възраст изисква оптимизиране на училищната мрежа, организация на паралелките и учителския състав.

- Механичното движение на населението от малките населени места към по-големите е причина също за неоптимално натоварване на училищата.

- Финансовото състояние и етнокултурната характеристика на населението в селските райони определя степента на принудително отпадналите деца.

- Постепенно се понижава относителният дял на напусналите образователната система. Фактори, които водят до спад на напусналите образователната система са: натиск от пазара на труда, намаляване на търсенето на неквалифицирана работна ръка и обвързване на социалната помощ за рисковите групи от населението с посещаемост в училищата.

- Намаляване на дела на принудително отпадналите от образователната система. Положително за намаляване на дела е обвързването на социалните плащания с посещаемостта в училищата.

- Намаляване на броя на учащите и оптимизиране на училищната мрежа са определящи за получаване на статут на защитени училища и на детски градини.

Анализът на съществуващото състояние на системата на образованието в Община Оряхово дава възможност за систематизиране на следните по-важни изводи:

- Намаляване на принудително отпадналите от системата на образованието. Показателите за образованието се подобряват, въпреки че темповете са изключително бавни.

- Слабо понижаване на относителния дял на напусналите образователната система, мигриране на населението от селските райони към по-големите градове или извън страната.

- Броят на учениците продължава да намалява, поради ниската раждаемост и миграцията на населението.

- Продължава изразената тенденция към намаляване на броя на учениците, учителите и училищата вследствие на негативните демографски и миграционни процеси. Поради намаляване на броя на учащите се не се използва и изградената материална база на училищата.

– Намаляването на броя на децата в училищна възраст изисква оптимизиране на училищната мрежа, организация на паралелките и учителския състав.

Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район.

Детски градини: В община Оряхово функционират 4 детски градини, с капацитет 320 места.

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Предоставянето на здравни услуги и развитието на здравната инфраструктура е изключително важно за качеството на живот в селските райони. Изградената здравна инфраструктура и броя на лекарите в селските общини са базов фактор за осигуряване на здравни услуги на населението в градовете и в селата. В кохезионната политика (2021-2027) единия от инвестиционните приоритети е
„По – социална Европа“. Принципи за постигане на качествено здравеопазване са заложени в Националната здравна стратегия 2020 - равен и справедлив достъп до здравеопазване т.е. населението на даден район да бъде максимално обхванато от здравни грижи и да има максимална полза от здравеопазването. В организиране на здравното обслужване друг принцип е адекватно териториално разпределение на лечебните заведения за медицинска и болнична помощ.

Системата на здравеопазването включва лечебни заведения, осигуряващи медицински и здравни услуги на нуждаещото се население. В селските райони чрез системата на здравеопазването се създават и осигуряват условия, при които населението може да поддържа и подобрява здравословното си състояние. Здравната система обхваща следните основни компоненти: Първична медицинска помощ, която е специализирана извън болнична помощ т.е. индивидуална практика на лекари – лични и специалисти, специализирана извън болнична помощ, която включва широк спектър от лечебни заведения,

лекари по дентална медицина, медицински и диагностично консултативни центрове, стоматологични центрове, медико-диагностични и др. Болничната помощ осигурява специализирана помощ на населението.

Лечебните заведения по вид са – лечебни заведения за болнична помощ (многопрофилни и специализирани болници) и лечебни заведения за извънболнична помощ (медицински центрове, дентални центрове, диагностични – консултативни центрове, технически центрове и др). Други лечебни заведения са – диспансери, спешна помощ, домове за медико-социални грижи, хосписи и др. По вида на собственост болниците биват общински, държавни и частни.
Отрицателният естествен прираст и миграцията към градовете, неблагоприятната възрастова структура в селските райони са фактори, които определят типа на здравните услуги. В системата на здравеопазването услуги за грижа и палиативни грижи насочени за възрастните хора и хората с увреждания се предоставят в лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ, както и в хосписи.

На територията на община Оряхово през 2021 г. функционират следните 6 здравнии лечебни заведения:

1. АПИМП Д-р Михайл Шарков ЕООД
2. Д-р Перуника Илиева Илиева
3. ЕТ Д-р Ваня Бамбова
4. ЕТ Д-р Малинка Бълова
5. ЕТ Доктор Людмил Върбев
6. ЕТ Др Нели Петрова

Доболнична и болнична помощ

Отчитайки застаряване на населението в страната Националната стратегия за дългосрочни грижи разглежда въпроса с палиативни грижи за възрастните хора и хората с увреждания, които се предоставят в лечебни заведения за болнична и извън болнична помощ, както и в хосписи.

Спешна помощ (Транспортна достъпност до болнични заведения)-Филиалът на център за спешна неотложна медицинска помощ е единствен за общината и се намира в общинския център град Оряхово – обслужва 19 населени места на територията на област Враца.
Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) са лечебни заведения, в които медицински специалисти с помощта на друг персонал оказват спешна

медицинска помощ на заболели и пострадали лица в дома, на местопроизшествието и по време на транспортирането до евентуалната им хоспитализация, както на национално ниво, така и на ниво селски район. По данни на Регионалния център за здравеопазване - Враца към Министерството на здравеопазването, населението на един лекар за община Оряхово е 538 души за 2020 година, което е двойно, спрямо средния показател за областта.

Аптеки: На територията на община Оряхово са регистрирани 4 броя аптеки.

Фактори за състоянието на здравеопазването и здравните услуги:

Демографски промени. Брой население и възрастова структура (население над 65 г, възраст), застаряване на населението. Отрицателният естествен прираст и миграцията към градовете, неблагоприятната възрастова структура в селските райони са фактори, които определят типа на здравните услуги.

Транспортна инфраструктура. Не добре изградената транспортна инфраструктура в малките населени места, отдалечените райони, планинските и полупланинските райони води до надминаване на стойността на 30 минутен изохрон. Затруднен и не добър е достъпът до лечебни заведения на повече от две трети от селските райони.

Териториално разположение на лечебните заведения на територията на селските райони. За цялата страна е характерно неравномерното разпределение на болничните легла в лечебните заведения.

Здравна инфраструктура. Изградената здравна инфраструктура и броя на лекарите в селските общини са базов фактор за осигуряване на здравни услуги на населението в градовете и в селата.

Информация. Информационната осигуреност и създаване на информационна среда е фактор, влияещ върху повишаване на възможностите за достъп до здравни услуги.

Изводи и тенденции в развитието на системата на здравеопазването и здравната инфраструктура

Застаряването на населението поражда редица здравни, социални и икономически проблеми. Увеличените потребности от здравни грижи и социално подпомагане водят до увеличаване на разходите в тези сфери и необходимост от по-големи ресурси.

Основните причини за нарастване на общата смъртност през последните години са следните:

- неблагоприятни промени в по-възрастовата смъртност, изразяващо се в

нарастване на смъртността в активната възраст от социално значими заболявания, вирусни пандемии и др., особено сред мъжете.

- рискови фактори, свързани с начина на живот на населението – тютюнопушене, нерационално хранене, хиподинамия, стрес, заседнал начин на живот и др.

- социално- икономически и екологични фактори на средата.

Демография и здравни проблеми. Влошената възрастова структура на населението ще повиши необходимостта от по-адекватни и качествени здравни услуги на фона на масовото обедняване на населението. Съществува тенденция за обезлюдяване на малките населени места. Увеличава се броят на хората в нужда и хората от рисковите групи и групите в неравностойно положение.

Лечебни заведения. Броят на лечебните заведения в селските райони намалява, в това число многопрофилните болници и диагностично-консултативните центрове в селските общини намаляват, а лечебни заведения за извънболнична помощ се увеличават. Независимо от това поради демографските промени в структурата на населението, броят на жителите, обслужвани от едно болнично заведение намалява. Това води до по-добра осигуреност на част от населението с лечебни заведения в селските райони.

Достъп до болнични заведения. Населението, живеещо в някои от селските райони нямат равни възможности за достъп до болнични заведения. Отдалечеността на селищата от мястото на предлагане на медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна), изследвана с изохроните на достъпност в границите на обслужваната територия показва неравномерно покритие на селските райони от мрежата от лечебни заведения. Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) и филиалите за спешна медицинска помощ (ФСМП), покриват територията на селските райони, но в редица случаи не е осигурен 30 минутен изохрон в рамките на обслужваната територия, поради необходимостта от подобряване на транспортната инфраструктура в отдалечените територии, особено по-отдалечените населени места и планинските райони. В отдалечени населени места от областни центрове и от общинския център в селските райони е характерно фрагментарно покритие на нуждите от здравни грижи за населението. Необходимо е подобряване на здравния достъп и осигуряване на равни възможности за използване на здравни услуги в малки населени места, отдалечени от общинските центрове в селските райони.

Осигуреност с лекари. Броят лекари в селските райони се увеличава, но общопрактикуващите лекари и броят на медицинските специалисти по здравни

грижи намаляват през изследвания период. На един лекар в селските общини се падат средно 1238 жители през 2017 г., а на един общопрактикуващ 1577.

На един лекар в Община Оряхово се падат средно 538 жители през 2020 г.

Индикаторът за броя лица от населението на един общопрактикуващ лекар показва, че осигуреността на населението с общопрактикуващи лекари в селските райони е влошена, както и натовареността на лекарите. Темпът на намаление на населението показва силна връзка между броя на население и броя на общопрактикуващите лекари през периода.

Осигуреност с лекари дентална медицина. В селските общини се наблюдават големи различия в осигуреността с лекари по дентална медицина. Броят лекари дентална медицина в селските райони се увеличава, въпреки, че броят лекари в голяма част от селските общини следва тенденция на намаление. На един лекар дентална медицина се падат 3046 жители в Община Оряхово за 2020 г.

Достъпът до специализирани медицински услуги на населението от селата в селските райони е затруднен, поради състоянието на здравната инфраструктура, базовото медицинско оборудване и концентрация на здравното обслужване в общинския център или големите градове, това се отразява неблагоприятно на здравето и здравната профилактика на населението.

Осигуряването на качествено здравеопазване изисква:

- Осигуряване на равен и ефективен достъп до качествено здравеопазване чрез осигуряване на равни възможности за достъп до здравните услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от градските центрове;
- Модернизация на материално-техническата база на лечебните заведения, чрез осигуряване на съвременна медицинска апаратура;
- Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечените и труднодостъпни места;
- Укрепване на капацитета на общественото здравеопазване и засилване ролята на първичната помощ за сметка на болничното лечение; повишаване на здравната култура сред малцинствените групи.

Изграждането и управлението на справедлива, устойчива и ефективна здравна система, ориентирана към качество и резултати с навлизане на електронно управление в системата на здравеопазването са важна предпоставка за създаване на условия за здраве за всички през целия живот.

СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

Социалните услуги в общността са ключов фактор за ефективно социално включване, борба с бедността и участие в живота на обществото на всички уязвими групи. През последните години политиката в сферата на социалните услуги е насочена към развитие на услуги в общността и в домашна среда, които да заменят институционалния модел на грижа.

За периода (2011-2021) политиката на социалните услуги се промени, започнаха процесите на децентрализация, деинституционализация, интегрираха се мерки от различни социални системи. Застаряването на населението, вътрешния териториален дисбаланс на доходите в селските общини, както между регионалните райони задълбочава социалните неравенства и бедността. Това са предпоставки, които в бъдеще биха довели до повишено търсенето на широко обхватни услуги и необходимост от непрекъснато повишаване на тяхното качество на местно ниво.

Социалните услуги са определени като дейности за подкрепа, за превенция и/или преодоляване на социалното изключване, и подобряване на качеството на живот на лица от рискови групи и с увреждания. Системата на социалните услуги – услуги в общността и специализирани институции включват многообразни услуги, свързани със социална защита на определени групи в риск, за хора с увреждания.

Социалните услуги се предоставят в общността и в специализирани институции и услуги в семейна среда или в близка до семейната среда. Социалните услуги, са изцяло публични, общината създава мрежа от социални услуги, които да обхванат потребностите на голяма част от рисковите социално уязвими групи. Финансирането им се осъществява от държавния бюджет, бюджетите на общините и други източници, като фондове на ЕС и директни плащания.

Основните доставчици на социални услуги са държавните институции, общините и неправителствени организации. Качеството на социалните услуги в общините зависи как са структурирани и от доколко доставчиците на услуги познават нуждите на потребителите.

Социалните услуги в домашна среда (личен асистент; социален асистент; домашен помощник; домашен социален патронаж) предоставят грижи за задоволяване на ежедневни потребности при домашни условия. Услугите в домашна среда се предоставят по процедурите в рамките на мерките на ОПРЧР – МТСП;

Социалните услуги в общността са услуги, предоставяни в семейна среда или в близка до семейната среда. Те се предоставят от специализирани институции (например за възрастни хора, за деца лишени от родителски права; дом за деца с физически увреждания; дом за деца с умствена изостаналост, домове за

възрастни хора с увреждания: дом за възрастни хора с умствена изостаналост и др.).

Социални услуги в общността от резидентен тип са услуги, които предоставят възможност за живот в среда, близка до семейната.

Необходимостта от вида на социалните услуги и капацитета се определя от редица фактори и процеси, като всички те са насочени към рисковите групи от населението, които обикновено са самотни възрастни хора, изолирани малцинствени групи, продължително безработни деца, хора с увреждания и други. Център „Домашни грижи" в гр. Оряхово функционира от 2013 година като предоставя интегрирани здравни грижи и социални услуги в домашна среда на възрастни хора с хронични заболявания и трайни увреждания. Центърът е създаден в рамките на пилотен проект „Домашни грижи за независим и достоен живот", който се осъществява от Български Червен кръст, в партньорство с Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването и Швейцарския Червен кръст.

ДОМАШЕН СОЦИАЛЕН ПАТРОНАЖ е комплекс от социални услуги в общността. Помещава се в сградата на Дневен център за стари хора, с адрес: гр. Оряхово, ул. „Й. Йонов“ №2. Услугата е създадена през 1991 г. и функционира като общинска дейност до настоящия момент, с капацитет 80 места. ДСП предоставя социални услуги по домовете на гражданите на територията на град Оряхово и село Селановци.

ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА

От началото на месец април 2018г., на територията на община Оряхово, започна да функционира Център за обществена подкрепа. Разкрит е със Заповед РД 11-0399/16.03.2018г. на изпълнителния директор на Агенция „Социално подпомагане“ като държавно делегирана дейност. ЦОП се помещава в сградата на Дневния център, на ул. „Йордан Йонов“ №2.

- „ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА” е комплекс от социални услуги, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституциализация и реинтеграция на деца, обучение в умения на самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви. Капацитета на ЦОП е 20 места. Основната цел на Центъра за обществена подкрепа е да подобри качеството на живот на децата в семейната и социалната среда, като предостави качествени социални услуги, които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете в риск и неговото семейство.

Нарастващият брой и дял на старите хора (на 65+ години) поставя сериозни

предизвикателства пред системите за социално подпомагане, които са по-силно изразени в селските райони. Необходимостта от вида на социалните услуги и капацитета се определяне от редица фактори и процеси:

Демографските процеси, които протичат и са характерни за общините в селските райони са водещи при предлагането на социални услуги. Намаляване на населението в резултат на ниска раждаемост, отрицателен естествен прираст и миграция. Застаряването на населението, особено в малките населени места и регресивен тип възрастова структура в резултат на отрицателните демографски процеси. В селата по-голямата част от жителите са в над трудоспособна възраст, а броят на самотните стари хора в селата е съществен социален проблем, както и финансов разходите нарастват. Самотните стари хора, които живеят в малките населени места са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си. Мерките за преодоляване на проблемите предвиждат планиране и разкриване на мрежа от услуги за стари хора, която може да стъпи на вече съществуващи структури – читалища, пенсионерски клубове, и др.

Икономическо развитие, заетост и безработица - икономическата активност сред трудоспособното население е различна в селските общини. От данните в част демография на анализа равнището на безработица в някои дружества достига и надвишава над 20% поради висок дял на дълготрайно безработни лица и на младежи до 29 години. Също и най-голям дял от безработните са с ниска степен на квалификация и образование, следвани от тези с работническа квалификация. Продължително безработните лица изпадат в социална изолация и трудно се реинтегрират и разчитат на социални помощи;

Здравеопазване: как е организирана системата на здравното обслужване на населението и състоянието на болничната, извън болничната помощ и инфраструктура е от значение за доброто здравно състояние.

Достъпност на социалните услуги е основна характеристика за оценка на качественото състояние на системата на социалните услуги от страна на потребителите. Материалната база е от съществено значение за качеството на предоставяните грижи.

Инфраструктурната достъпност обхваща доколко са развити транспортните връзки до населените места в общината и навременно и качествено ли могат да предоставят услугата. За общините с множество разпръснати селища достъпността до социални услуги е проблем, поради лошото качество на пътищата и липсата на практика за осигуряването на мобилни социални и здравни услуги за възрастни хора и хора с физически увреждания.

Проучването на ситуацията в община Оряхово е фокусирано върху нуждите от социални услуги, разглеждани в общия контекст на социално-икономическите проблеми, политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и

групи от населението в областта.

Таблица №18 Социални услуги в община Оряхово

№	Вид дейност / услуга / мярка	Описание на дейността (какво е планирано за периода)	Местоположение (нас.място)
1.	Домашен социален патронаж гр. Оряхово с капацитет 80 места	ДСП предоставя социални услуги по домовете на гражданите на територията на град Оряхово и село Селановци	Гр. Оряхово
2.	ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА гр. Оряхово с капацитет 20 места	Комплекс от социални услуги, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституциализация и реинтеграция на деца, обучение в умения на самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви	Гр. Оряхово

Източник: Община Оряхово

Изводи- Обобщените изводи от анализа на ситуацията и събраните конкретни данни са основа за адекватното планиране на капацитета на социалните услуги и за избора на тяхната форма – начин на осигуряване на достъп и достигане до клиентите, услуги обслужващи едно или няколко населени места в една или повече общини, както и за разработване на „смесени" услуги.

Отчитайки икономическото, политическо и социално положение на страната, темпът на развитие на социалните услуги в община Оряхово е добър. Липсата на финансов ресурс за изграждането, оборудването и обзавеждането на подходяща материална база е причина да има неразкрити социални услуги, идентифицирани като необходимост и заложени в ОСРСУ в област Враца (2016-2020 г.).

Необходимо е засилване на тенденцията услугите, насочени към рискови групи деца, да се насочват и към техните родители от налични рискови групи (млади майки с риск да изоставят децата си, бедни и самотни родители с нисък родителски капацитет; подкрепа на осиновители, родители на деца с отклоняващо се поведение). Липсват достатъчно услуги за подкрепа на деца и младежи с отклоняващо се поведение.

Специализираните институции за възрастни хора с увреждания предоставят комплексна помощ и грижа, съобразени със специфичните потребности на потребителите. Социалните услуги задоволяват ежедневните потребности на

настанените лица, здравни грижи, дейности по придобиване на знания, умения, ориентиране, относно заобикалящата среда, обучителни дейности, трудотерапия, осигуряване на психологическа и емоционална подкрепа, социална рехабилитация, дейности по подготовка на домуващи с реален шанс за интеграция.

Специализираните институции за стари хора предоставят качествена грижа и социални услуги, съобразени с личния избор на навършилите пенсионна възраст потребители, които не са в състояние сами да организират и задоволяват своите жизнени потребности.

Демографските. социално – икономически реалности за общината, в която преобладават възрастно и застаряващо население налагат да се промени модела на социално подпомагане като нарасне броя на превантивни социални и здравни услуги за възрастни.

Въпреки нарастване на броя и капацитета на дневните центрове, за хора с различни специални нужди, и за възрастни, капацитетът е ограничен и несъответстващ на нуждите и на търсенето от страна на нуждаещите се социална грижа.
Предлаганите алтернативни социални услуги на територията на областта обхващат широк кръг от рискови групи, но са недостатъчни да задоволят потребностите на възрастните и хората с увреждания, най-вече тези с психични разстройства и лица с деменция.

Все още преобладава институционалният модел на грижа, особено за хората с физически и умствени увреждания и възрастните хора, като понякога институционалната грижа се характеризира с деперсонализация, липса на гъвкавост в дневния режим и програма.

Препоръки- Препоръките са съобразени и с нагласите и очакванията, както на различните участници в предоставянето на услугите, така и на настоящите и потенциалните ползватели - рискови групи и индивиди, за които са предназначени социалните услуги и мерки за социално включване:

- Като приоритетно направление за развитие на социалните услуги, трябва да се включи деинституционализацията и развитието на максимално широк спектър от услуги за семействата в риск, с цел превенция на изоставянето и за извеждане на децата от институциите и намаляване рискът от трайна институционализация на големия брой деца, поради бедност, безработица, лоши битови условия на семействата.
- Необходимо е изграждането на механизми на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на семействата при преодоляване на бедността и социалната изолация.

- Увеличаване броя на приемните семейства и доставчиците на услугата „Приемна грижа". Повишаване качеството на услугата приемна грижа, повишаване капацитета на приемните родители и прецизен подбор на кандидат –приемни родители.
- Повишаване капацитета на действащите и изграждане на нови услуги за деца с увреждания, поради увеличения брой от тази рискова група.
- Повишаване капацитета и услугите за родители на деца с увреждания.
- Повишаване стандартите за финансиране на социалните услуги – направеният анализ и изведените данни показват, че повечето услуги на територията на областта са затруднени да ангажират достатъчно квалифициран персонал, т.к. трудът им не е достатъчно заплатен, поради ниския стандарт на финансиране. Недостатъчното обезпечаване с кадри и специалисти води до понижаване качеството на предоставяната грижа и услуга.
- Премахване на институционалния модел на грижа за възрастните хора и хората с увреждания чрез развитие на услуги за дългосрочна грижа и междусекторни услуги в семейна, или близка до семейната среда за хора, зависими от грижите на професионалисти; осигуряване на комплексна подкрепа на семействата, които полагат грижи за хора с увреждания и възрастни хора чрез развиване на форми на социални услуги в подкрепа на зависими членове на семейството, спомагащи и за трудовата реализация на лицата, полагащи грижи за тях.
- Индивидуализиран процес на оценка на потребностите от интегрирани услуги по функции и по интензивност, който да включва детайлно проучване на особеностите на лицето, на социалното му обкръжение и предоставяната от близките му подкрепа.
- Индивидуален избор на дейностите за подкрепа – потребителят да има правото да избира вида и степента на подкрепа, която да съответства на начина на живот и увреждането, и активно да се включва в избора и прецизирането на продължителността и интензитета на различните дейности за подкрепа.
- Необходимо е постигане на устойчивост на предлаганите услуги в общността, финансирани по различни национални/европейски програми. Формите на социална подкрепа в общността като „Личен асистент",
  „Социален асистент", „Домашен помощник" все още са зависими от отпускания финансов ресурс, а не от наличните потребности в общините.
- Необходимо е да се доразвие и разшири дейността на Домашния социален патронаж в насока поддържане на жилищната хигиена, закупуване на вещи

от първа необходимост, заплащане на ел. енергия, вода, телефон и др. административни услуги.

- Разработване и въвеждане на специфични дейности в подкрепа на рискови групи, като е необходимо да се планират мерки, насочени към осигуряване на профилактика, диагностика, лечение, рехабилитация и грижи за деца със специални потребности; осигуряване на домашно лечение на пациенти с хронични заболявания. Целевите групи са деца, хора с увреждания, хора с хронични заболявания, възрастни самотни хора, психично болни и др.
- Да се подобри капацитета и взаимодействието при реализирането на комплексни услуги в сферата на образованието, здравеопазването, спорта, заетостта и социалните услуги при постигане на общи цели за социално включване.
- Да се предвидят целенасочени мерки за преодоляване на липсата на персонал и/или неговата недостатъчна квалификация, без което е трудно осъществимо развитието на необходимите социални услуги в малките населени места и общини;
- Необходимо е да се организират регулярни информационни кампании във връзка с представяне и осведомяване на широката общественост за видовете, целите и целевите групи, към които са насочени социалните услуги.
  - Осигуряване на възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит добри практики, с цел: развитие на капацитета на екипите в звената, ангажирани с управлението на социалните услуги; изследване на потребностите, планиране на вида и обхвата на услуги по превенция на рисковите фактори и услуги за целевите групи в риск; финансово планиране и ефективно управление на ресурсите.

Култура

От голямо значение за поддържане на културният живот в общината са читалищата.

На територията на община Оряхово функционират общо 7 читалища, които са разположени в седемте населени места, от които се състои селищната мрежа:

1. Читалище: "Надежда 1871" - гр. Оряхово. Основано е през 1871г. и е носител на орден “Кирил и Методий” - I степен.
2. Читалище: "Съзнание - 1927" - с. Долни Вадин S Читалище: "Развитие-1903" - с. Остров
3. Читалище: "Самообразование 1894" - с. Селановци
4. Читалище " Просвета " - с. Лесковец
5. Читалище "Развитие -70" - с. Горни Вадин
6. Читалище "Самообразование" - с. Галово

В читалищата се организират танцови и певчески школи, провеждат се културни мероприятия, концерти и състезания. В някои от тях се помещават и библиотеки. В град Оряхово се помещава и Исторически музей, създаден през 1939 г. и притежаващ фонд от над 4 500 експоната. Уредени за посещение са три зали. От тях две са с постоянни експозиции - "Археология" и "Възраждане". В третата зала се разполагат временни изложби на различни теми. Сградата, в която се помещава музеят е къщата на известния самоук композитор Дико Илиев. Тя е превърната в музей, като е паметник на културата. Община Оряхово поддържа културен календар, като освен традиционните национални и религиозни празници се честват празници и годишнини на местни дейци , чества се Ден на река Дунав през юни, Празници на духовите оркестри на Дико Илиев, фолклорни фестивали и много други. През август се честват традиционните панаирни дни в град Оряхово и се състои традиционното преплуване на река Дунав от румънския бряг до българския. В град Оряхово се провежда и фестивала „Алено мушкато".

Религиозни храмове

97 са църквите и параклисите на територията на област Враца. 3 са църквите и параклисите, които са новопроектирани или в процес на изграждане – в община Бороване (проект), община Криводол и община Мездра (изграждат се). В град Враца е седалището на Врачанската Света Митрополия на Българската Православна Църква. Най-много храмове има в община Враца – 19, следвана от община Мездра – 18, община Криводол – 13, Бяла Слатина – 12, община Оряхово – 8, общините Роман и Мизия – по 7, община Козлодуй – 5, общините Бороване и Хайредин – по 4.

Спорт

В община Оряхово се поощряват спортните мероприятия, които имат ключово значение за водене на здравословен живот и ангажиране на времето на младежите. Характерен спорт за Оряхово е бадминтонът, чиято история започва през 1980 година. В тази дисциплина са открити много таланти, някои от които имат национално и международно признание. Спортът се тренира от много деца, като се набляга на детско-юношеския бадминтон. Всяка година около 19-23 август по време на традиционните панаирни дни се провежда турнир по бадминтон за деца, юноши и ветерани. Тренировките се провеждат в обновената зала на град Оряхово. Провежда се и турнир по шахмат.

През 2021 година беше възстановена залата за борба в гр. Оряхово. Този спорт има дълбоки традиции на местно и национално ниво, като нейни възпитаници имат отличия на международната арена.

4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

Анализът обхваща транспортната инфраструктура, пътната мрежа, водоснабдителната мрежа, телекомуникационната мрежа, енергийна мрежа

(вкл. възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и енергийна ефективност), съобщителната мрежа, относителният дял на населението, обслужено със сметосъбиране и др. Целта е да се разкрие доколко състоянието на инфраструктурата дава възможност за развитието на общината, а ако това състояние е незадоволително – в каква насока трябва да се предприемат мерки.

ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Степента на изграденост на транспортната инфраструктура (особено пътната мрежа) и качеството на предоставяните от нея услуги имат определящо значение за пространствената организация на територията и функционирането на системата от населени места, респективно социално-икономическото развитие и сътрудничество между районите и съставните им области.

Пътна и железопътна мрежи

В община Оряхово е развит както сухопътен, така и воден транспорт по река Дунав. Железопътната връзка, осъществяване чрез теснолинейката Оряхово-Червен бряг е закрита преди повече от 15 години. Пътната транспортна инфраструктура на община Оряхово включва два второкласни пътя, а именно:

II-15 - Враца-Оряхово, който свързва областния център с град Оряхово и намиращия се там Фериботен комплекс „Оряхово - Бекет"; Пристанище Оряхово е част от пристанищен комплекс Лом, разположено на км 678 по река Дунав, с площ 14 590 m2. Освен генерални и насипни товари, в пристанище Оряхово се обслужват и пътници, а Фериботният терминал Оряхово обработва ро-ро товари. Фериботната линия се поддържа с фериботи на Румъния и България. Изграден е модерен терминал, гранично-пропускателен и митнически пункт за обработване на товаропотоците от товарни камиони юг-север.

II-11- разположен е покрай река Дунав и осигурява връзка на крайречните градове Оряхово, Мизия и Козлодуй, с областите Монтана и Плевен. Те осъществяват връзката на град Оряхово с Мизия и Враца. Връзката с Кнежа се осъществява с третокласен път. Пътят е рехабилитиран през 2021 год.
На територията на община Оряхово се намират следните пътища, част от Републиканската пътна мрежа:

Разположение на Община Оряхово (сив контур) спрямо Републиканската пътна мрежа (червени линии), националната жп мрежа (черни линии), международните летища и големите пристанища в Република България.

Карта - Транспортна мрежа

Съгласно данни от Областно пътно управление – Враца настилката на републиканските пътища е в лошо състояние, което представлява над 60% от участъците на второкласните пътища, попадащи в община Оряхово. Въпреки това данните сочат за почти двойно увеличаване на трафика и по двата второкласни пътя за периода 2015-2020 г., съгласно данни от автоматизирани преброителни пунктове.

Третокласните и общинските пътища се нуждаят от основна рехабилитация, за да удовлетворят изискванията за носимоспособност и сигурност, за да изпълняват нормално обслужване на зоните с икономическа натовареност.

Характерно за пътната мрежа на Общината е добрата достъпност до общинския център и всички населени места. В по-голямата си част, бившата четвъртокласна пътна мрежа е прекатегоризирана в общински пътища, които са в лошо състояние.

Целият район се представя слабо по показателите, измерващи инфраструктурното развитие, и областите Видин, Монтана и Враца се нареждат на последните три места в класирането. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Враца е близка до средните стойности за страната, но качеството на пътищата остава изключително ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа на областта е 10,0% (при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние пък е 28,4% (при 41,4% в страната) през 2019 г., но трябва да се отбележи, че има ръст на качеството спрямо предходните две години.

Уличната мрежа на територията на град Оряхово има дължина от 68 км, а в селата общо 168 км. По-голяма част от нея е с трайна настилка - павета, асфалт и трошенокаменна настилка. Има автобусни пътнически връзки с всички населени

места в региона, както и с областите Враца, Видин, Плевен и Монтана. Градът е транспортен възел, свързан с пътищата от Видин за Русе, Румъния с магистрала Хемус, както и от Ловеч за Враца, през Плевен.

Подобряването на граничните връзки, чрез модернизиране на пристанищата и разширяването на инфраструктурата при транспортните възли, ще улесни дейностите по трансграничното сътрудничество с крайдунавските региони от поречието на река Дунав.

Състоянието на инфраструктурата има важно социално и икономическо значение за развитието на общината. Необходими са сериозни инвестиции за възстановяване и поддържане на пътната инфраструктура. Към настоящия момент е необходима приоритизация с цел фокусиране на средства в най-неотложните ремонти. Поддържат се вътрешни и външни редовни автобусни линии.

ВОДОСНАБДИТЕЛНА МРЕЖА

Днес в област Враца централно водоснабдяване имат над 99% от населението. „Водоснабдяване и канализация“ ООД, Враца е регистрирано на 18.11.1991год. с решение на Врачанския окръжен съд. Първоначално дружеството е 100% държавна собственост, като функциите на принципал на държавната собственост се изпълняват от министъра на строителството и регионалното развитие. През 1998 г. с решение № 1987 на Врачанския окръжен съд от 2.12.1998 г. “В и К” ООД - Враца е преобразувано от еднолично ООД в дружество с ограничена отговорност чрез прехвърляне на дялове от капитала на дружеството от министъра на регионалното развитие на общините от областта. По този начин е създадена новата структура на собственост на дружеството. В нея 51% принадлежи на държавата, в лицето на министъра на регионалното развитие и 49% на общините от Врачанска област.

С изменение в Закона за водите, влязло в сила от 2009 г. се регламентира нова система за управление, планиране и изграждане на ВиК системи и предоставяне на ВиК услуги чрез регистриране на Асоциации по ВиК. Във ВиК асоциацията държавата има право на 35 на сто от гласовете, а всички общини разпределят помежду си 65 на сто от гласовете, пропорционално на броя на населението им

Водопроводната мрежа на община Оряхово е с дължина 31 километра. Тръбите са амортизирани, което е причина са чести аварии, големи икономически неефективни загуби на вода, както и влошени хигиенни качества на водата. Общината инвестира средства за подмяна и реконструкция на водопроводната си мрежа.

КАНАЛИЗАЦИОННА МРЕЖА

Канализацията в общината е с дължина 27 километра, като обхваща приблизително 45% от територията на общината. В с. Остров и с. Горни Вадин има изградена дъждовна канализация. Липсата на канализация и на

пречиствателни станции може да доведе до замърсявания на почвите и на водите, което може да има последици за земеделието в общината. Предвид особеностите в релефа, има опасности от предизвикване на свлачища на доста места покрай брега на р. Дунав.

Главните проблеми, свързани с канализационната мрежа в общината, са: голяма степен на неизграденост, наличие на компрометирани и силно амортизирани участъци по мрежата, липса на качествено пречистване на отпадните води, големи разходи за почистване на индивидуалните септични ями, необходимост от изграждане на пречиствателни съоръжения. Въпреки наличните проблеми не са отчетени големи битови или индустриални замърсители.

Общината не разполага с големи инфраструктурни обекти.

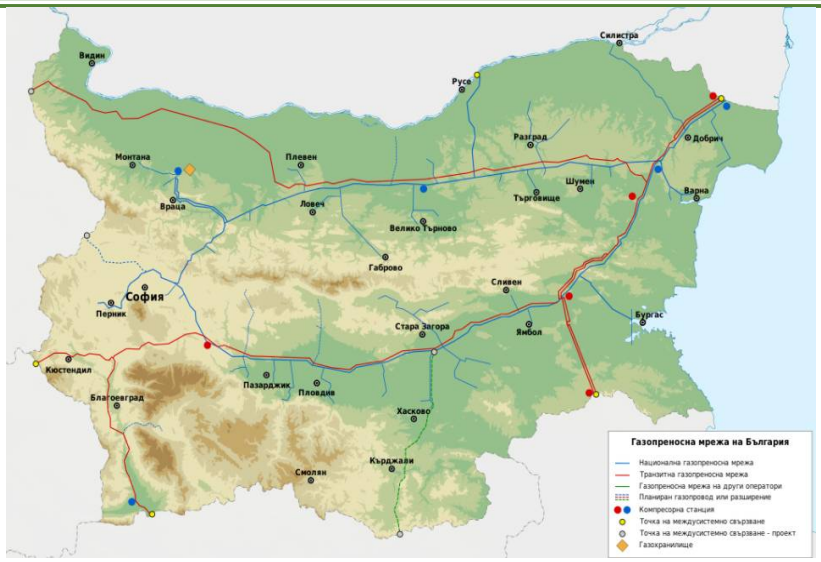
ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА

Неелектрифицирани населени места в общината няма. Община Оряхово е включена в енергийния пръстен на републиканската електроенергийна система посредством лъчево захранване с електропровод “Есперанто” - 110 кВ до районна ел. подстанция, оборудвана с два трансформатора по 25 кВА /киловолтампера/. На територията на общината има изградени около 90 бр. трафопостове в т.ч. 68 бр. за обслужване на населението.

ГАЗОПРОВОДНА МРЕЖА

В етап на изграждане е разширяване на газопреносната мрежа на “Булгартрансгаз” ЕАД София, с цел създаване на техническа възможност за включване нови консуматори на природен газ на потребители от региона на гр. Козлодуй, АЕЦ „Козлодуй” и гр. Оряхово. Изграждат се преносни газопроводи високо налягане с АГРС от ПГХ Чирен до гр. Козлодуй и гр. Оряхово, свързващ посочените региони със съществуващата национална газопреносна мрежа. Изграждането се реализира със съфинансиране от ЕК по международен фонд Козлодуй.

През територията на община Оряхово, в посока изток-запад, преминава газопровод на Булгартрансгаз ЕАД - Балкански поток. Трасето на преносния газопровод преминава през землищата на 11 области Варна, Шумен, Разград, Търговище, Русе, Велико Търново, Ловеч, Плевен, Враца, Монтана, Видин.

Фигура: Разположение на газопреносната инфраструктура на Република България и планираните газопроводи за периода 2013-2022 год. Източник: Булгартрансгаз ЕАД

ДАЛЕКОСЪОБЩИТЕЛНА МРЕЖА

Телефонната мрежа на територията на община Оряхово е добре развита. Телефонните услуги в общината са вече цифровизирани. Телекомуникационни услуги на територията на община Оряхово предоставят всички действащи мобилни оператори в страната.

ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ШИРОКОЛЕНТОВ ДОСТЪП

Информационните и комуникационни технологии са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално икономически сектори. Постепенно ИКТ стават широко достъпни за населението както по отношение на възможностите за достъп, така и по отношение на тяхната цена.

Таблица 36: Достъп до интернет и ползваемост от домакинствата

Район / Област	Достъп на домакинствата до интернет %		Лица, напр
	2013	2018	
Р. България	53.7	72.	
Враца	**51**		
Северозападен район			

Широколентово покритие:

Съгласно Индекса на Европейската комисия за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2020 г. В областта на

свързаността, по-конкретно в достъпа до свръхвисокоскоростни и мобилни широколентови мрежи, България се нарежда на 26-то място сред държавите членки.

Свързаност	България		ЕС
	място	резултат	резултат
DESI, 2020 г.	**26**	**38,5**	**50,1**
DESI, 2019 г.	26	37,2	44,7
DESI, 2018 г.	24	35,6	39,9

Източник: DESI, 2020 г.

Покритието с високоскоростен широколентов достъп е 77%, а покритието на фиксираните мрежи с много голям капацитет (ММГК) е 42%. България е на последно място спрямо другите държави по отношение на цялостното разпространение на широколентовия достъп до интернет, като само 58% от домакинствата имат абонамент, както и на 25-о място по отношение на разпространението на фиксиран широколентов достъп до интернет със скорост поне 100 Mbps. От друга страна, показателите за мобилния широколентов достъп до интернет са сравнително добри като средното покритие с 4G е нараснало до 81% през 2019 г., а високата степен на разпространение непрекъснато нараства и през 2019 г. е 103 абонамента на 100 души. Това поставя България малко над средната стойност за ЕС. България се нарежда на 10-то място по цена на широколентовия достъп до интернет, като цените са по-ниски от средните за ЕС, главно за фиксираните услуги.

Домакинства с широколентов достъп до интернет %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Общо за страната	53.6	56.5	58.8	62.8	66.9	71.5
По местоживеене						
Град	61.1	63.1	66.3	68.1	72.2	75.7
Село	30.9	36.2	36.0	46.2	49.8	58.0

Източник: НСИ, 2019 г.

По-отдалечените и слабо населени места в споменатите общини са затруднени в своите комуникации и в социален, и в икономически аспект, изолирани от обществения и културен живот в страната. Осигуряването на достъп до он-лайн услуги на хората, живеещи в слабо населените и отдалечени райони цели преодоляването на тези тенденции и стимулиране на социалното сближаване. Една добра инициатива е тази на Европейската комисия за изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU. Инициативата WiFi4EU е предназначена за граждани и посетители на ЕС, които ще имат безплатен достъп до безжичен Интернет на обществени места, като паркове, площади, обществени сгради, библиотеки или здравни центровена

територията на Съюза. Wi-Fi точките за достъп могат да бъдат инсталирани от общината и дружеството за инсталиране на WiFi, като се използва ваучер от ЕС. Община Оряхово има спечелен проект, който вече служи на гражданите и гостите на града.

Координираното и успешно участие на максимален брой български общини в инициативата WiFi4EU е заложено като една от основните мерки към Цел 3 "Преодоляване на регионалните различия чрез стимулиране на инвестициите в ИКТ инфраструктури и технологии" от Проекта на Национална програма „ЦИФРОВА БЪЛГАРИЯ 2025".

СМЕТОСЪБИРАНЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Управлението на отпадъците, генерирани на територията на община Оряхово, е подчинено на дейностите по опазването на околната среда чрез изпълнението на Програма за управление на отпадъците (ПУО) на община Оряхово. Програмата има за цел да установи екологосъобразното събиране и третиране на отпадъците и да посочи какво е необходимо за постигането на тази цел във всички сфери на обществения живот.

Съгласно Националната програма за управление на отпадъците в област Враца има предвидени две регионални депа за обезвреждане на битови отпадъци, едното от които се намира на територията на община Оряхово - "Регионално депо за неопасни отпадъци (РДНО) - Оряхово. Депото започна работа от 20.09.2005 год. и на него се депонират битовите отпадъци от общините Оряхово, Мизия, Хайредин, Борован, Бяла Слатина, Козлодуй, Кнежа и фирми от региона.

Системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци е обхванала 100% от населението на територията на община Оряхово. Всички населени места са обезпечени със съдове за отпадъци (кофи и контейнери), но те много бързо се амортизират и е необходимо. През следващите години ще е необходимо да се извърши текуща подмяна на амортизираните и повредени съдове. През последните години е констатирано повишаване на количествата отпадъци, въпреки намаляването на населението на общината.

Негативна тенденция е незаконното изхвърляне на големи количества строителни отпадъци покрай шосетата и на входно-изходните артерии на гр. Оряхово. Голямо е разнообразието на опасни отпадъци от бита – кутии от бои и лакове от ремонтната дейност и остатъци в тях, препарати за растителна защита, използвани в къщите и т.н. Те могат да се събират, както чрез мобилни пунктове (специално оборудвани автомобили), така и да се предават индивидуално на площадките за предаване на разделно събрани отпадъци. Община Оряхово няма сключени договори с фирми и организации извършващи дейности с тези отпадъци и няма определени такива площадки.

Масово разпространени отпадъци от опаковки

Дейностите по разделно събиране на МРО от опаковки е организирано чрез сключен договор между Община Оряхово и "Екопак България" АД – организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки. Организацията по оползотворяване притежава издадено от МОСВ Разрешение №ООп-00-3-00/16.01.2013 г. и Разрешение № ООп-00-3-01/01.02.2013 г., издадено на основание чл. 87, ал. 1 във връзка с чл. 81, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците. През 2017 г. на организацията е издадено Решение № ООп-ОО-3-03 на Министерството на околната среда и водите за продължаване срока на действие на издаденото Разрешително за извършване на дейност по оползотворяване на отпадъци от опаковки. За извършване на дейността на територията на Община Оряхово, организацията е разположила жълти контейнери за събиране на пластмаса и метал, сини контейнери за събиране на хартия и картон и зелени контейнера за събиране на стъклени отпадъци. Контейнерите са разположени на места в община Оряхово, съгласно списък предложен от кмета на община Оряхово. Системата за разделно събиране обслужва домакинствата, административните, социалните и обществените сгради, заведенията за обществено хранене и търговските обекти.

Други масово разпространени отпадъци

Община Оряхово няма сключени договори с организации извършващи дейности по оползотворяване на масово разпространени отпадъци ИУМПС, ИУГ, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла. За целта кметът на общината трябва да сключи договори с такива организации и да определи местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на МРО, както и местата за предаване на тези отпадъци.

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддръжка се финансират от местна такса за битови отпадъци, съгласно приеманата ежегодно План-сметка на Община Оряхово.

В системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване се използват несменяеми съдови - контейнери тип „Бобър" с полезен обем 1.1 куб.м. и кофи тип „Мева" с полезен обем 0.11 куб.м. Общият брой на съдовите за смет е 3058 броя, от които 2537 броя кофи „Мева" и 521 броя контейнери „Бобър".

Като част от Регион за управление на отпадъците Оряхово, Община Оряхово е насочила усилията си по изпълнение на проект по ОП „Околна среда"- „Изграждане на инсталация за предварително третиране на смесено събран битов отпадък и компостираща инсталация за разделно събран зелен отпадък в ПИ с идентификатор 54020.72.435, местност „марков баир" в землището на град

Оряхово чрез който да се осигури инфраструктура, гарантираща постигане на националните цели за битовите и биоразградимите отпадъци. Инсталация за предварително третиране /Инсталацията/ Предвидено е Инсталацията да третира всички генерирани отпадъци от територията на РСУО-Оряхово с изключение на разделно събраните отпадъци в цветните контейнери.

Генератори на производствени и опасни отпадъци на територията на общината са: «Бургозоне» ЕООД, «Астра-ф» ЕООД, «Олива» АД, Косаня» ЕАД, «Фериботен комплекс», «Джоди» ООД, «Хидком» АД, «Текон Инвест» АД, ЕТ «Ориент-92-Ивко Руняшки», ЕТ «М и В – Росица Николова», ЕТ «Томи-91-3», ЕТНови-Петя Новева», ЕТ «Истър-99-Румяна Георгиева», СД «Иради-96-Митов-Ангелов». Производствени неопасни отпадъци от тези фирми се депонират за обезвреждане на РДНО-Оряхово.

По данни на РДНО-Оряхово,вида на депонираните производствени отпадъци са следните:
02 03 05 - Утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им,
10 01 03 - Увлечена/летяща пепел от изгаряне на торф и необработена дървесина,
15 02 03 - Абсорбенти, филтърни материали, кърпи за изтриване и предпазни облекла, различни от упоменатите в 15 02 02,
19 12 12 - Други отпадъци (включително смеси от материали) от механично третиране на отпадъци, различни от упоменатите в 19 12 11,
19 02 03 - Предварително смесени отпадъци, съставени само от неопасни отпадъци.

Няма информация за опасните отпадъци – опаковки от препарати за растителна защита които се генерират от дейността на ЗП, занимаващи се със земеделие. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно класификацията на отпадъците се водят на отчет в ИАОС.

Изводи:

- Всички населени места в Община Оряхово са електро- и водоснабдени.
- Канализационната мрежа е слабо изградена и голяма част от населените места са без канализационни мрежи. Водоснабдителната мрежа е амортизирана, което води до големи количества загуба на вода по водопреносната мрежа.
- Газоснабдителната система в Община Оряхово е слабо развита.
- Населените места на Община Оряхово са обезпечени с телефонна връзка, Интернет покритието в общината също се увеличава.

Комуникационно-транспортната мрежа осигурява връзки между всички населени места в Общината. Нейното състояние не е особено добро – има амортизирани участъци, други се нуждаят от рехабилитация и доизграждане,

което създава трудности в придвижването по пътищата и безаварийната им експлоатация.

КОМПОНЕНТ ВЪЗДУХ

Общото състояние на атмосферния въздух в Община Оряхово е благоприятно поради липсата на силно развита промишленост. Най - големи източници за замърсяване в общината са автомобилния трафик и комунално-битовите дейности. Появата на неблагоприятни метеорологични условия през зимните и летните сезони като трайни мъгли, безветрие, засушаване, влошават качеството на въздуха през зимния и летния сезон.

На територията на община Оряхово няма разположен пункт за наблюдение на качеството на атмосферния въздух (КАВ). Измервания на КАВ в гр. Оряхово с МАС през последните 5 години не са извършвани.

На територията на община Оряхово няма:

- Обекти с големи горивни инсталации;
- Обекти с издадени разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове;
- Няма констатирани нарушения на Наредба 16 за ограничаване на емисиите на летливи органични съединения (ЛОС) през последните три години.

КОМПОНЕНТ ВОДИ

Състоянието на водните ресурси се определя от качеството на повърхностните води, подпочвените води, питейните води и отпадните води. Основно влияние върху състоянието на повърхностните и подземни води оказва пречистващата инфраструктура, заустването без пречистване в естествените водоизточници, промишлеността, селското стопанство и туризма и рекреационните дейности.

В Община Оряхово повърхностните водоизточници се използват за стопански дейности, а подземните води се употребяват за промишлени и битови нужди.

Повърхностите води на територията на Община Оряхово (реки, язовири и микроязовири) се замърсяват от точкови и дифузни източници. Точковите източници са промишлени предприятия и животновъдни ферми, които не пречистват отпадните си води по необходимите изисквания, както и директното заустване на битовите отпадъчни води в приемниците от населените места.

Дифузните източници на замърсяване на повърхностните води са: нерегламентирано торене за земеделски площи, натрупване на торови маси от животновъдството, нерегламентирано натрупване на твърди битови отпадъци и нерегламентирани сметища, използване на изгребни и септични ями от населението, поради липса на изградена канализационна мрежа.

Подземните води на територията на Община Оряхово са застрашени от замърсяване с вредни вещества вследствие на инфилтрация на атмосферни валежи и замърсени повърхностни води, както и недостатъчно пречистени отпадъчни и подземни води от стопански, промишлени и битови дейности. Възможен е и пренос на замърсители чрез почвите, посредством отпадъци от нерегламентирани сметища. Друга замърсяваща дейност представлява и нерегламентираното водовземане от подземни води.

Хидроложката характеристика на водоизточниците е благоприятна за поддържане на стабилен качествен състав на водите. Проучванията показват, че човешките дейности до този момент не оказват голямо негативно влияние върху състоянието на подпочвените води. Повърхностните и подземни води в Община Оряхово имат добри питейни качества. Възможно е бъдещо влошаване на качеството на повърхностните и подземни води от директно заустване във водоизточника на непречистени отпадъчни води от стопанството, промишлеността и битовите дейности.

Издадени разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти и за водовземане са:

1. Издадено Решение №РР-06-30(15)/01.02.2021 год. за поправка на очевидна фактическа грешка в Решение №3118/11.12.2020 год. за продължаване на срока на действие и изменение на Разрешително №13140248/25.05.2014 год. за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води, с титуляр ВиК – Враца и краен срок 18.07.2026 г.
2. Издадено Разрешително за водовземане от подземни води чрез съществуващи водовземни съоръжения №11511470/07.02.2022 год., за самостоятелно водоснабдяване, с титуляр Белмира Инвест ЕООД гр. Мизия и краен срок 19.06.2027 г.
3. Издадено Разрешително за водовземане от повърхностен воден обект №11120090/20.02.2019 год., за самостоятелно водоснабдяване, с титуляр ДП Северозападно Държавно Предприятие гр. Враца и краен срок 20.02.2029 г.
4. Издадено Разрешително за водовземане от подземни води чрез нови водовземни съоръжения №11591151/04.06.2018 год., за отводняване на свлачище в кв. Изток, с титуляр Община Оряхово и краен срок 04.06.2023 г.
5. Издадено Решение №2450/12.06.2018 год. за изменение и продължаване на разрешително за водовземане от подземни води чрез съществуващи водовземни съоръжения №11590910/25.03.2014 год., за водоснабдяване и други цели, с титуляр Проучване и добив на нефт и газ АД и краен срок 25.03.2024 г.
6. Издадено Разрешително за водовземане от подземни води чрез съществуващи водовземни съоръжения №11511151/14.07.2017 год., за обществено питейно – битово водоснабдяване, с титуляр ВиК ООД гр. Враца и краен срок 17.07.2042 г.
7. Решение №1107/05.07.2013 г. за продължаване срока на действие на разрешително за ползване на воден обект за реинжекция на води в подземен воден обект №0161-1/24.04.2007 г., издадено от БДДР – Плевен, с титуляр „ПДНГ“АД.
8. Решение №2247/23.10.2017 г. за продължаване на срока на действие на Разрешително издадено от БДДР – Плевен, с титуляр „Бургозоне“ЕООД за винарна в с. Лесковец.

На територията на град Оряхово все още не е доизградена и пусната в експлоатация пречиствателна станция за отпадни води. Предвижданията по проект са утайките от ПСОВ да се депонират на Регионалното депо. Да се търси регионален подход за последващото оползотворяване на утайките от ПСОВ заедно с утайките от други ПСОВ в региона, тъй като регионалният подход се препоръчва и в Националния стратегически план за управление на утайките от ПСОВ до 2020 г. Да се предвидят възможностите за използването на утайките в земеделието и за рекултивация на нарушени терени.

Липсва информация за общо генерираните медицински и биологични отпадъци на територията на общината, поради което не може да се направи констатация за общото ниво на генериране и третиране на територията на общината.

Контрол на състоянието на водите

Състоянието на питейните води и водоизточниците на Община Оряхово се контролира системно от РЗИ. Наблюдението и контролът върху състоянието на повърхностните води се осъществяват от Национална система за екологичен мониторинг /НАСЕМ/. Следи се изменението на качеството на водите чрез редица показатели като измерване на концентрацията на различни форми азот, фосфати и общо желязо.

От РИОСВ -Враца се извършва периодичен мониторинг на заустването на отпадните води от промишлените предприятия. Малко част от предприятията са свързани към канализационната мрежа в гр. Оряхово.

Съществуваща канализационна мрежа и съоръжения към нея има изградени само в гр. Оряхово, а в останалите селища от общината няма изградена канализационна мрежа и не се предоставя услугата отвеждане на отпадъчни води.

На територията на Община Оряхово няма изградена и действаща пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) и в цялата община не се предоставя услугата пречистване на отпадъчни води. Отпадъчните води от гр. Оряхово се заустват в р. Дунав.

Налице са множество проблеми при управлението и опазването на водите, които са свързани с неефективното законодателство, остаряла и амортизирана техника, недостатъчни финансови средства, безразборно вкарване на непречистени отпадъчни води във водоприемниците и други.

КОМПОНЕНТ ПОЧВИ

Замърсяването и намаляването на бонитета на почвите е резултат от редица фактори: Промишленост; Транспорт; Земеделие; Естествени процеси – ерозия, абразия, свлачища и други външни фактори; Експлоатация на подземни богатства; Депониране на отпадъци.

Поради географското местоположение и природните условия в Община Оряхово,

почвите не са засегнати от водна и ветрова ерозия в степен по - голяма от средната за страната. По данни на Института по почвознание „Никола Пушкаров“, гр. София, територията на Община Оряхово не попада в район засегнат от водна ерозия.

Състоянието на почвите се следи периодично. На територията на Община Оряхово почвите не са замърсени с тежки метали.

Почвите са с показатели, характерни за дадения почвен тип, което благоприятства развитието на селскостопанска и лозаровинарска дейност. Намалената интензификация на земеделието в общината и преструктурирането на собствеността за земята способстват за намален антропогенен натиск върху почвената покривка. Доброто почвено състояние би се запазило при протичане на екологосъобразна земеделска дейност, посредством прилагане на добри земеделски практики и поддържане на земеделската земя в добро състояние.

ОСНОВНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ЗАМЪРСЯВАНЕ

Замърсявания от моторни превозни средства от емисиите от дизелови и бензинови двигатели; Изсичане на дървесна растителност, която да доведе до почвена ерозия; Ветрова и водна ерозия; Газове от изгарянето на твърди и течни горива, които попадат в почвата под формата на киселинен дъжд; Локални замърсявания с отпадъци от производствена дейност; Производство на нитратна земеделска продукция и отпадъци от селскостопанска дейност; Изхвърляне на битови отпадъци на нерегламентирани места или отпадъци, които се съхраняват неправилно и има опасност да замърсят почвите и да попаднат в подпочвените води; Техногенно разрушаване на почвите около функциониращи кариери.

Не се очакват големи замърсявания на почвата от селскостопанска, производствена или битова дейност. Замърсяванията са предимно с локален характер – около сметища и складове за пестициди, Не са налични стари замърсявания върху почвите.

Контрол на състоянието на почвите

Засоляване на почви на територията на РИОСВ-Враца не се наблюдава. До 2010г. са закрити всички нерегламентирани сметища на територията на РИОСВ - Враца. Все още обаче има случаи на изхвърляне на битови отпадъци на закритите сметища. Изследванията за замърсяванията на почвите в общината сочат, че няма замърсяване на почвите над допустимите концентрации.

Община Оряхово трябва да предприеме мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове в селското стопанство.

Липсва контрол върху собствениците и ползвателите на поземлени имоти по отношение на периодично изследване на площите от тяхна страна за наличие на вреди вещества в почвите. Необходимо е прилагането на повече контролни дейности по управлението на отпадъците от селскостопанската дейност и

паленето на стърнища и растителни отпадъци по земеделските земи. В това отношение е налице недостатъчна информираност на земеделските стопани, свързани с прилагането на добри селскостопански практики.

АНАЛИЗ ПО ФАКТОРИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Отпадъците са един от най-значимите замърсители в Община Оряхово. Те влияят пряко върху екологичното състояние на въздуха, водите и почвите, носят и риск за здравето на населението. Проблемите, свързани със състоянието и принципите за управление на отпадъците на територията на Община Оряхово са разгледани в Програма за опазване на околната среда 2016-2020 г. и Програма за управление на отпадъците 2021-2028 г.

Основни източници на отпадъци в Община Оряхово представляват: Домакинства; Промишлени предприятия; Бизнес – частни фирми, заведения и др.; Социални заведения – болници, училища и др.; Стопански обекти – животински ферми, стопански дворове и др.

Битовите отпадъци представляват най-голям процент от всички отпадъци в Община Оряхово. Те са резултат от битовата дейност на домакинствата, държавни и общински учреждения, отпадъците от търговски обекти, предприятия, развлекателни заведения, ресторанти и други. Отпадъците от домакинствата могат да се депонират смесено с промишлени отпадъци в зависимост от вида на вторите. По данни на Изпълнителна агенция за околна среда са генерирани 3394 тона битови отпадъци в Община Оряхово, които са депонирани в Регионално депо за неопасни отпадъци - Оряхово. Събирането и извозването на смесените битови отпадъци се извършва по определен график веднъж седмично за гр. Оряхово и три пъти в месеца за останалите населени места в общината. Дейностите, свързани със сметосъбирането, сметоизвозването и поддръжката на съдовете за отпадъци, се финансират чрез таксата за битови отпадъци, съгласно приеманата ежегодно План-сметка на Община Оряхово.

Строителни отпадъци- Проблем в общината е депонирането на строителни отпадъци на нерегламентирани места (главно около подстъпите на гр. Оряхово) или на места, отредени за депониране на битови отпадъци. Строителните дейности нямат структурообразуваща роля в промишления профил на Община Оряхово. То се извършва основно от частни фирми.

Болнични отпадъци Третирането на болнични отпадъци е регламентирано от указания на Министерство на здравеопазването и Наредбата за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци (обн. ДВ, бр.29/1999г.). Болничните отпадъци се транспортират от лицензирана фирма за събиране и унищожаване на опасни биологични отпадъци .

Утайки от ПСОВ - На територията на Община Оряхово не функционира ПСОВ.

ШУМ И ВИБРАЦИИ

Шумът е един от основните фактори, влияещи върху качеството на живот и здравето на населението. Акустичната обстановка в населените места се контролира системно от Министерство на здравеопазването чрез Регионална здравна инспекция /РЗИ/. На територията на Община Оряхово няма мониторингови пунктове за измерване нивото на шума, излъчвани от различните източници на шум. Вредно влияние върху населението има шума със стойности над 60 dBA, а по-сериозни проблеми възникват при шумови нива над 90 dBA. Високите шумови нива влияят както върху слуховия апарат на човека, така и върху неговото психическо и нервно състояние, имунната система, обмяната на веществата в организма, сърдечно-съдовата система и други. Нормалната акустична обстановка в населените места (под 60 dBA) създава комфортна среда на живот и не създава риск за човешкото здраве. Видът на шума се определя според дейността, поради която е генериран. В градска среда се различават няколко вида шум – промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум.

Основни източници на завишена шумова обстановка в Община Оряхово са транспортните потоци на автомобилния транспорт, както и локални източници на шум от промишлени, битови, спортни и други обекти. Най- значим източник на шум е транспортният трафик. Транспортната инфраструктура, състояща се от общински и републикански пътища, повечето от които са в незадоволително състояние и са шумообразуващ фактор, преминава през населените места, поради което значително се увеличава транспортния трафик. Причините за тази тенденция са увеличеният брой моторни превозни средства, техническото състояние на пътната мрежа и лошата й пропускателна способност, интензивността и скоростта на движение. Високите стойности на шумовите нива възникват поради остарял автомобилен парк, некачествена улична настилка, липсата на защитни „зелени екрани“, плътно застрояване по главните улици на населеното място и преминаването на транзитен трафик през него.

Шумът, създаден от селскостопански дейности, е основно от стопанските дворове и от личните стопанства в населените места. В личното стопанство генератор на завишени шумови нива е малогабаритната селскостопанска техника и механизацията (мотокултиватори, помпи, мелещи, режещи и пробивни машини). Специализираните машини и инструменти, използвани в обработката на земята също са източник на значителни нива на шумови емисии, поради високите си мощности.

Допълнителни източници на шум са промишлеността и строителството. Те имат по-малко значение за шумовото замърсяване в общината. Шумовите източници са главно с локален характер - около производствения обект или строителната площадка. Затихването на индустриалните дейности и строителството значително ограничава шума, създаден от тези дейности. Локалните източници на шум, намиращи се в близост до жилищни сгради, също са проблем, поради факта, че тяхното разнообразие е голямо. Такива източници на шум са увеселителни заведения, спортни обекти, гари, пазари, търговски обекти, сервизи за услуги и други.

В Община Оряхово няма контролно наблюдение на шумовите нива от локални

източници. Измервания от различни точки на градската среда също не са правени. Вследствие на направени емпирични анализи се наблюдава тенденция за задържане на постоянни нива на шумово натоварване. Не се отчитат превишени нива на шумови замърсявания на територията на Община Оряхово. В околната среда източник на вибрации могат да бъдат различните видове транспортни средства, строителни машини, както и други машини и съоръжения, които се използват на открито. На територията на Община Оряхово няма вибрационни източници, които да оказват значимо хигиенно въздействие.

РАДИАЦИЯ И НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ

Взетите водни проби, касаещи съдържанието на тритий от: отводящ канал на АЕЦ "Козлодуй" и от р. Дунав при гр. Оряхово - пристанище, се анализират от отдел ''Лаборатория радиационни измервания" към ИАОС - София. Към момента продължава да се следи състоянието на радиационния гама-фон в постоянните пунктове за пробовземане на територията на Врачанска област. Резултатите от мониторинга на станциите от 30-km зона: Хайредин и Оряхово и от 100-km зона: Враца показват, че мощността на еквивалентната доза е в границите на характерните фонови стойности за съответните пунктове и варират в граници от 0,10pSv/h до 0,19 p,Sv/h.

Контрол върху радиационната обстановка се осъществява от Министерство на околната среда и водите чрез лабораториите на ИАОС, посредством системни наблюдения в различни пунктове в страната.

На територията на Община Оряхово не се добиват рудни и нерудни изкопаеми, което благоприятства радиационната обстановка. Няма разкрити предприятия за уранодобив. Евентуално повишение на естествения радиационен фон би бил от външни източници за общината. Други източници на йонизиращи лъчения като рентгенова и радиоизотопна медицинска техника и употребата на радиоактивни изотопи в промишлеността нямат значимо радиоекологично въздействие.

Източници на нейонизиращи лъчения са телевизията, радиото, компютрите, мобилните телефони и устройства, радари, електропроводи, трафопостове, микровълнови печки, подстанции, базови станции за мобилни комуникации, някои уреди, използвани в индустрията, медицината и търговията. Налице е тенденция за увеличаване на броя на източниците на електрически и магнитни полета. Нейонизиращите лъчения въздействат по различен начин върху биологичните системи и предизвикват биологични промени, водещи до неблагоприятни здравни последствия. Научните предположения за въздействието на нейонизиращите лъчения върху човешкото здраве са свързани с предизвикването на онкологични заболявания, негативни последици върху поведението, паметта, фертилността и развитието на децата. Тези негативни влияния върху човешкото здраве се взимат предвид при изграждането на такива източници на нейонизиращи лъчения – например изграждане на подстанции

извън жилищни зони, поставяне на трафопостове извън жилищните сгради и др.).

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Според Регистъра на защитените територии и защитените зони в България и по Информационната система за защитени зони от екологична мрежа Натура 2000, защитените зони в община Оряхово са от IV и V категория по IUCN.

Такива са следните територии в землището на с. Селановци: -

„Кочумина"(площ 2,5 ха), с цел опазване находищата на водна лилия;

- „Гола бара"(площ 2 ха), с цел опазване находищата на водна лилия; -

„Калугерски гред - Тополите"(площ 0,2 ха), находище на Алоевиден стратиотес.

Цели на обявяване: Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона; Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата; Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

На територията на община Оряхово има обявени за вековни или забележителни на територията 5 дървета:

1. Летен дъб, находящ се на остров „Масата", в землището на с. Селановци, обявен със заповед №1301 / 05.05.1974 г. на МГОПС – на възраст 345 г., височина 25 метра, обиколка 4.8 м.
2. Летен дъб, находящ се на остров „Масата", в землището на с. Селановци, обявен със Заповед №РД 848/ 07.11.2006 г. на МОСВ – на възраст 200 г., височина 25 метра, обиколка 4.6 м.
3. Летен дъб, находящ се в УПИ №180, парцел VII в кв. 13, съгласно застроителния и регулационен план на с. Селановци, обявен със Заповед №РД 848 / 07.11.2006 г. на МОСВ – на възраст 128 г., височина 15 м, обиколка 3.1 м.
4. Черница, находяща се в кв. 352 съгласно застроителния и регулационен план на с. Селановци, обявен със заповед № РД 848 / 07.11.2006 г. на МОСВ – на възраст 100 г., височина 7 м, обиколка 3.9 м.
5. Бял бор, находящ се в местността „Бататовец", в землището на гр. Оряхово, обявен със заповед №736/06.08.1987 г. на КОПС – на възраст 100 г., височина 22 м, обиколка 0.7 м.

Също така има обявени 2 билкозаготвителни пункта.

Природните забележителности не са туристически обект. Има само

организирана посещаемост от ученици от общината и при организирани мероприятия.

Законът за лечебните растения (ЗЛР), подзаконовите нормативни документи – Наредби и Заповеди към него на МОСВ уреждат опазването и регулират ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки както изкупуване и търговия с тях. В тази връзка, задължение на община Оряхово е и опазването на богатото за района биоразнообразие.

6. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Прозрачното и ефективно управление на процесите в Община Оряхово е ключов елемент за изграждане на обществено доверие, насърчаване на сътрудничеството, стимулиране на иновациите и подобряване управлението на публичните средства. Оценката на изпълнението е важна както за администрацията, така и за гражданите, защото при първите това е начин за справедливо разпределение на ресурсите, а при вторите отговаря на очакванията за повече отчетност и прозрачност.

Числеността на Общинска администрация – Оряхово е 43 щатни бройки. Тя се състои от кмет на община, кмет на кметство, кметски наместник, двама заместник кметове, секретар, директори на дирекции, главен архитект, Секретар на местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни,, Звено за „Вътрешен одит“, обща и специализирана администрация.

Ръководните длъжности (с изключение на изборните длъжности и техните заместници) и експертните длъжности с аналитични и/или контролни функции се заемат от държавни служители. Приблизително 34 % от общата численост на персонала в Общинска администрация – Оряхово са държавни служители. Законодателството дава възможност длъжностите в Общинската администрация да се заемат както по служебно, така и по трудово правоотношение, при спазването на изискванията на Класификатора на длъжностите в администрацията.

Служителите на ръководни длъжности най-общо ръководят, планират, организират, контролират и координират съответното структурно звено. Служителите на експертни длъжности изготвят становища по проекти на нормативни актове, на стратегии, концепции и проблеми; участват в разработването на нормативни актове от местно значение, на стратегии, концепции и програми; събират и обработват информация; изготвят анализи и прогнози; прилагат законодателството; правят предложения за решаване на управленски проблеми; осъществяват контролни функции. Служителите, заемащи експертни длъжности със спомагателни функции, подпомагат и осигуряват дейността на служителите на ръководни длъжности и на някои други служители,

заемащи по- високи длъжности в общинската администрация.

Организацията и дейността на общинска администрация е регламентирана в Устройствен правилник, при съобразяване със законовите и подзаконовите нормативни актове. Структурата и организацията на администрацията:

Структурата на общината е решена в три дирекции.

Ръководните кадри на общината включват освен кметът на община Оряхово, двама заместник-кметове и секретар.

Работят общо 3 кмета на населени места и 3 кметски наместници.

Дирекциите, на които е разделена организацията на общината са следните: Дирекция "Общински технически дейности, инвестиции и общинска собственост", в която се включват:

Директор на дирекция "Общински технически дейности,инвестиции и общинска собственост"

Гл. експерт "Обществени поръчки"

Мл. специалист "Деловодство" и технически архив

Мл.експерт "Икономически дейности"

Мл. експерт

Гл.спец. общински пазар и общежитие

Ст. специалист "Кадастър и регулация"

Мл. специалист по устройство на територията

Гл. специалист екология и управление на отпадъците

Старши специалист екология

Гл. спец. "УТ, кадастър и регулация"

Ст. спец. "Опазване на околната среда, хигиена, поддръжка и озеленяване"

Отговорник група ПВЗ

Гл. спец. незаконно строителство

Хигиенист

Работник ремон,поддръжка и охрана на общежитие

Работник строително-ремонтни работи и поддръжка

Старши специалист кадри и техническо обслужване по програми

Отговорник парк

Електротехник-поддръжка

Работник поддържане на територии за обществено ползване

Тракторист

Отговорник депо

Отчетник депо

Кантарджия

Охранител депо

Общ работник

Строителни машини

Началник отдел екология

Началник отдел ОСИД

Дирекция "Административно обслужване, образование, култура, спорт и туризъм", в която се включват:

Директор на дирекция "Административно обслужване, образование, култура, спорт и туризъм"

Секретар на МКБППМН

Младши специалист Координатор МВ

Главен специалист култура,спорт и туризъм

Техническо осигуряване и Г на МВР

Домакин

Медиатор

Гл. специалист и технически сътрудник Общински съвет

Главен специалист социални дейности

Главен специалист информационно обслубване

Главен специалист връзки с обществеността и медийна политика

Длъжностно лице по защита на личните данни

охранител

Гл. специалист ЕСГРАОН

Ст. специалист "Деловодство"

Шофьор

Дирекция "Финансово-счетоводни дейности , данъци социална политика и здравеопазване", включваща:

Директор на дирекция "Финансово счетоводни дейности, данъци социална

политика и здравеопазване "

Гл. специалист "Бюджет и планиране"

Гл. специалист "Бюджет"

Гл. специалист Кадри и ТРЗ

Касиер събирач МДТ

Гл. специалист МДТ принудително събиране

Главен счетоводител

Гл. специалист счетоводител

Ст. специалист счетоводител

Гл. специалист касиер и изчислител РЗ

Младши специалист счетоводител

Старши специалист МДТ

Домашен социален патронаж

Звено по управление на горските територии,включва:

Ръководител на звено

Младши специалист лесовъдство

Главен специалист лесовъдство

В Общинска администрация – Оряхово съществува звено за вътрешен одит, което се състои от ръководител на звеното и вътрешен одитор. Звеното осъществява дейността по вътрешен одит в съответсвие с международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, при спазване на принципите за независимост и обективност. Подпомага организацията, като идентифицира и оценява рисковете в организацията, адекватността и ефективността на Системите за финансово управление и контрол.

Качеството на публичната администрация има пряко отражение върху икономическата среда и е ключов фактор за насърчаване на производителността, конкурентоспособността и икономическия растеж. През последните години общинските администрации са изправени пред трудно предизвикателство – от една страна фискалните ограничения, резултат от влошената икономическа обстановка, налагат намаляване на разходите за провеждане на публични политики, а от друга търсенето на обществени услуги и подкрепа от общините и държавата нараства.

Гражданите имат все по-големи очаквания към институциите, свързани с

осигуряване на повече публичен контрол върху тяхната дейност, подобряване качеството на предоставяното обслужване и гарантиране на по-висок стандарт на живот. Постигането на нужния баланс е нелека задача, която изисква мобилизиране на съществуващия граждански, политически и административен потенциал. Въпреки безспорните позитиви на общинската администрация, стремежът към непрестанно развитие и усъвършенстване изисква да се идентифицират и съществуващите проблеми, чието преодоляване ще спомогне за допълнително повишаване на ефективността и ефикасността в нейната работа. Необходима е администрация, която да е в състояние още на ранен етап да анализира и дефинира възникващи проблеми в обществото, да предлага мерки за тяхното разрешаване и да ги осъществява успешно. Администрация, която да изпълнява по-добре своите функции по един структуриран начин, както и механизъм за непрестанен диалог с обществото, за да бъдат адекватно отчитани и хармонизирани интересите на различните групи. За да стане това, следва да се предвидят цели и средства за адаптиране на структурите на общинското и държавното управление към динамично променящите се нужди на гражданите и бизнеса, с оглед развитие на гъвкава, модерна, иновативна и отзивчива администрация.

Основен проблем в управлението е, че голяма част от стратегическите документи не са финансово и ресурсно обезпечени. Важно място в работата на администрацията е общуването с медиите като посредник между управлението и гражданите. Споделя се информация по конкретните политики и решения, но е необходимо по-ефективно да се използват обществените медии за информиране на обществото по ключови политики.

Наред с достиженията в областта на осигуряването на достъп до обществена информация, трябва да се отчете, че към момента въпреки броя и големия обем на заявленията за достъп до обществена информация е отговорено на всички. Няма откази и забавяне в отговорите.

Няма действащи общи принципи и правила, осигуряващи достъпност за повторна употреба на информацията от обществения сектор, което затруднява нейното използване за търговски или нетърговски цели, различни от първоначалната цел, за която е била създадена в рамките на правомощията на организация от обществения сектор. Първичните данни, събрани чрез публично финансиране, реално не са достъпни в интернет и не се споделят с други администрации. Това ограничава достъпа на гражданите и бизнеса до публична информация и създава разходи за набавяне на вече съществуваща информация. В частност, промените в европейското законодателство задължиха публичните органи и организации да публикуват в интернет, в годен за повторна употреба формат, събираната от тях

информация. Няма ясно дефинирани правила и технически насоки за предоставяне на данните, с оглед на осъществяването на пълноценен достъп до публичната информация.

Основен елемент в постигането на стратегическите цели на Общината е капацитетът на общинската администрация. Въпреки че в общинската администрация работят висококвалифицирани служители, анализът показа, че е необходимо още да се работи за тяхната мотивираност и ангажираност за постигането на стратегическите цели на общината.

Повишаването на капацитета на общинската администрация по отношение на планирането, изпълнението и отчитането на стратегически програми и проекти е фокусирано главно върху Структурните фондове на ЕС. В тази връзка е необходимо повишаване капацитета на общинската администрация за планиране, изпълнение и мониторинг на публични политики, базиран на данни чрез провеждането на практически обучителни сесии.

Предложенията за подобряване процеса на управление на данни и оптимизиране на администрацията за постигане на секторните и хоризонтални политики ще доведат от една страна до повишаване на прозрачността и отчетността, повишаване капацитета и удовлетвореността на служителите, а от друга до възможности за разширяване на гражданското участие.

Електронно управление- Общинската администрация следва да се изправи пред предизвикателството да въведе съвременните технологии в своята работа. Развитието на електронното управление се осъществява с бавни темпове, а възможностите за предоставяне на услуги по електронен път са незадоволителни. Основните пречки за доброто развитие на електронното управление се изразяват в липсата на стандартизация и унификация – съществува голяма вариация в самото разбиране на практиките и механизмите за въвеждането на електронното управление в различните институции. Наблюдават се съществени проблеми с инфраструктурата – част от системите на различните институции не са съвместими, някои от тях са остарели и не могат да бъдат интегрирани. Липсват взаимодействие и възможности за обмен на данни между различните системи на институциите. Не се спазва задължението от страна на административните органи, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги, да не изискват от гражданите и организациите представянето или доказването на вече събрани или създадени данни, а да ги изискат служебно от първичния администратор.

Мониторинг и оценка на политиките- Постигането на добри резултати в дейността

на администрацията изисква както качествено разработване на политики, така и адекватен мониторинг и оценка на процеса на изпълнение на политиките, които да позволяват на тяхна база да се извлекат изводи за силните и слабите страни, както и да се формулират начини за решаване на проблемите. Необходимо е стриктно спазване на въведените правила и процедури за мониторинг и контрол и прилагането им на практика.

7. АНАЛИЗ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО

Териториално разположение на обектите: Обекти на културата в Община Оряхово представляват читалищата, както и библиотеката и Историческият музей в град Оряхово. На територията на община Оряхово функционират общо 7 читалища, които са разположени в седемте населени места, от които се състои селищната мрежа:

Читалище: "Надежда 1871" - гр. Оряхово. Основано е през 1871г. и е носител на орден “Кирил и Методий” - I степен.

Читалище: "Съзнание - 1927" - с. Долни Вадин

Читалище: "Развитие-1903" - с. Остров

Читалище: "Самообразование 1894" - с. Селановци

Читалище " Просвета " - с. Лесковец

Читалище "Развитие -70" - с. Горни Вадин

Читалище "Самообразование" - с. Галово

В град Оряхово се помещава и Исторически музей, създаден през 1939 г. и притежаващ фонд от над 4 500 експоната. Уредени за посещение са три зали. От тях две са с постоянни експозиции - “Археология” и “Възраждане”. В третата зала се разполагат временни изложби на различни теми.

Сградата, в която се помещава музеят е къщата на известния самоук композитор Дико Илиев е превърната в музей, като е паметник на културата.

Обекти на културата.

Недвижимо културно наследство.

Културното наследство на Община Оряхово е стратегически фактор за устойчиво развитие. Социализирането на недвижимите културни ценности (НКЦ) играе важна роля за превръщането им в инструмент за развитие. Комплексните методи за опазване на културното наследство на региона са важно условие за повишаване на инвестиционната атрактивност на Община Оряхово, както и за създаване на качествена градска среда. Реставрирането, реконструирането и консервацията на паметниците на културата създават сериозни предпоставки за развитието на културния и познавателния туризъм в общината, както и правят приоритетно обновяването на наличната туристическа инфраструктура.

На територията на община Оряхово са разположени:

- 36 НКЦ по данни на НИНКН, които притежават статут на декларирани или обявени НКЦ, съгласно документите съхранявани в НДА на НИНКН.
- 37 регистрирани археологически обекта по данни на Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България, съгласно

данните предоставени от НАИМ-БАН.

- 3 регистрирани военни паметника, съгласно данните предоставени от Областна комисия „Военни паметници“ – гр. Враца. Всички регистрирани военни паметници в Областния регистър на Военните паметници притежават статут на декларирани исторически НКЦ, съгласно Писмо изх. № 4349/4.12.1992 г. и §10 от Предходни и заключителни разпоредби към Закона за културното наследство.

Съгласно чл. 47 от Закона за културното наследство (в сила от 10.04.2009 год.), постановяващ научната и културната област, към която се отнасят недвижимите културни ценности на територията на община Оряхово са:

Археологическите културни ценности са „материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания”.

Най-малобройните археологически обекти в Община Оряхово, са тези датирани през Средновековието - Средновековната крепост "Камъка" – Оряхово. При археологичното проучване на крепостта са установени два строителни периода IX-XI век и XII-XIV век. Крепостта е изградена през IX век като част от дунавката укрепителна система на Първата Българска държава.

Архитектурно-строителните недвижими културни ценности са „сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено- техническа, пространствена и функционална стойност.”

Художествени- Художествените културни ценности са „произведения на изящните и приложните изкуства - неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени. Недвижимите културни ценности в Община Оряхово, които попадат в категория художествени културни ценности: църквата "Св. Георги", категоризирана като архитектурно- художествена НКЦ.

Културна дейност- Културните традиции в общината са значителни. Функционират разнообразни по жанрове любителски формации за обработен фолклор, певчески групи, танцови състави и др. Културните дейности обслужват духовните потребности на населението и имат пряко отношение към интелектуалното и образователно ниво на гражданите и особено на младото поколение. Традиционният бит на населението в Оряховска община е развил една добре работеща система от лични и обществени взаимоотношения. Десетилетия наред тя се оказва устойчива на времето и промените. Правилната посока на развитие на тези взаимоотношения зависи до голяма степен от

добронамереното и доброволно участие на етническите групи. Развитието на системата на съжителство между етносите е един от определящите фактори в ежедневните отношение. Тя съдържа богата мрежа от лични и обществени контакти:-взаимен обмен на дарове и поздравления на големи религиозни празници;-участие и съпричастие във върховите моменти на индивидуалния човешки живот /сватби, раждания, погребения/;-правила на съседски взаимоотношения, приемани като израз на взаимно доверие.

Средствата за читалищата се регулират и разпределят от комисия, определена със заповед на Кмета на общината и по механизъм, определен от Министерство на Културата, чиито средства се предоставят на читалищата за самостоятелно управление, съгласно чл.23, ал.1 от ЗНЧ.

На територията на общината развиват дейност 7 читалища – 1 в гр. Оряхово и 6 в селата в общината.

Институцията читалище е подходящо място за осъществяване на социални и културни контакти. Към читалищата в общината действат самодейни състави за български и фолклор, съвременна музика, стари градски песни, ученически танцови състави и други. Изявите на тези състави са не само на територията на общината, но и в чужбина – Македония, Румъния, Гърция.
Към читалищата на територията на Община Оряхово функционират библиотеки, разположени в читалищните сгради. Те обслужват населението по местоживеене. Библиотечния фонд се обогатява чрез кандидатстване пред МК с проекти, от дарения и планирани средства от бюджета. Наличието на компютри и ползването на интернет в библиотеките е привлекателно място за младите хора.

Важни проблеми пред културните институции в общината представляват амортизираният сграден фонд и материално-техническа база, недостатъчното финансиране, липсата на обвързаност между културните обекти, недостатъчно популяризиране, липса на умения за разработване на проекти и недостиг на добри практики. Тези проблеми застрашават развитието на културния туризъм с община Оряхово и обогатяването на културните й традиции.

Спорт: Наличните спортни обекти включват: градски парк, спортна зала по бадминтон, зали по борба, спортни площадки и физкултурни салони в училищата.

8. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛИЩНАТА МРЕЖА И ЖИЛИЩНИЯ СЕКТОР

Територията на община Оряхово се намира в Северозападен район на планиране NUTS 2, част от административните граници на област Враца NUTS 3. Според закона за административно-териториално устройство на Република България Община Оряхово /площ - 326.55 km / е „трета“ категория община и в

териториалната структура влиза една урбанизирана селищна структура - град Оряхово.

Най-голяма площ от територията на община Оряхово е заета от земеделски и горски територии. От голямо значение е, че голяма част от площта също попада и в защитени територии и зони, което оказва влияние върху възможностите за развитие на основното предназначение за съответния вид територия.

Урбанизирани територии:

Урбанизацията е дългосрочен процес, който се характеризира както с увеличаване на населението, което живее в градовете, така и с разширяване на градските зони. Той включва различни етапи /урбанизация, деурбанизация или контраурбанизация и реурбанизация/, които засягат страните в различни епохи - според географската и историческата ситуация. Степента на урбанизация е процентът от общото население на страната /или даден регион, община/, което живее в градовете. Темпът на урбанизация представлява увеличаването на пропорцията на гражданите за определен период. Процесът на урбанизация на даден регион има отчетливи ефекти върху икономиката и екологията му. Има различни форми /или модели/ на урбанизация или на концентрация на човешки дейности, на населени места и социална инфраструктура /моноцентрични и полицентрични населени места, компактни градове, предградия и др./. Териториалната структура на община Оряхово според вида територия се дели на урбанизирана, земеделска, горска, защитени територии, нарушени територии за възстановени и друг вид територии /територия заета от води и водни обекти, територия на транспорта и територия за добив на полезни изкопаеми/.

Общата площ на урбанизираните територии в община Оряхово заемат площ от 14 505 дка или около 4.4% от цялата площ на Общината. В урбанизираните територии са съсредоточени основните човешки дейности – обитаване, труд и отдих (жилищни и обществено обслужващи функции, производствени и складови дейности, рекреационни дейности, обществено озеленяване, паркове и градини, спорт и атракции).

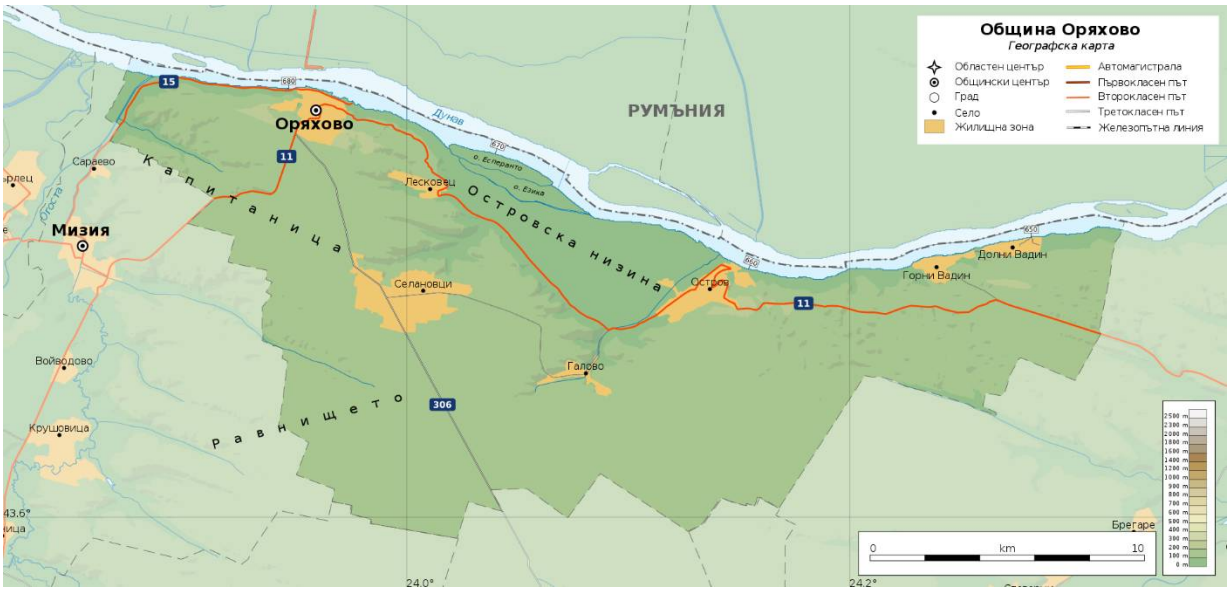
Населени места: На територията на община Оряхово са разположени 7 населени места – общинския център град Оряхово и 6 села – Селановци, Галово, Остров, Горни Вадин, Долни Вадин и Лесковец.

Град Оряхово е административният, икономическият, социален и транспортен център на Общината. Останалите населени места са сравнително равномерно разпределени в северната част от територията на община Оряхово – покрай р. Дунав и в централната част – по пътя за гр. Кнежа. Могат да бъдат открити две оси на урбанистично развитие, покриващи трасетата на транспортни коридори от регионално и местно значение. По двете главни транспортни оси Враца-

Оряхово и Мизия-Оряхово-Кнежа са разположени съответно основните населени места.

Съществува оформена една двойка населени места, разположени изключително близко едно до друго Горни и Долни Вадин, които при едно по-динамично урбанистично развитие, свързано с демографски и икономически подем, биха се слели в едно общо селище. Селата Галово и Остров също са разположени сравнително близко едно до друго и оформят урбанистична ос на развитие.

Графика №26:Трайно предназначение на териториите и разположение на населените места

Земеделски територии - Със земеделски територии са заети 271 916 дка или почти 80% от общата площ на община Оряхово. Това е най-голямата по начин на трайно ползване територия в Общината и предопределя значението и потенциала на селското стопанство, като една от главните икономически дейности. На територията на общината има значителен дял на свободни площи, които могат да бъдат залесени с различни бързо растящи дървета (топола, черница и др.). Община Оряхово е една от общините в област Враца, които имат най-голям дял земеделска земя.

Горски територии - С гори са покрити 17 636 дка или под 5% от общата площ на община Оряхово. Това е втората най-голяма по вид на ползването територия и също има голямо значение както за икономиката на Общината, но също за екологичното й състояние.

Защитени територии и защитени зони

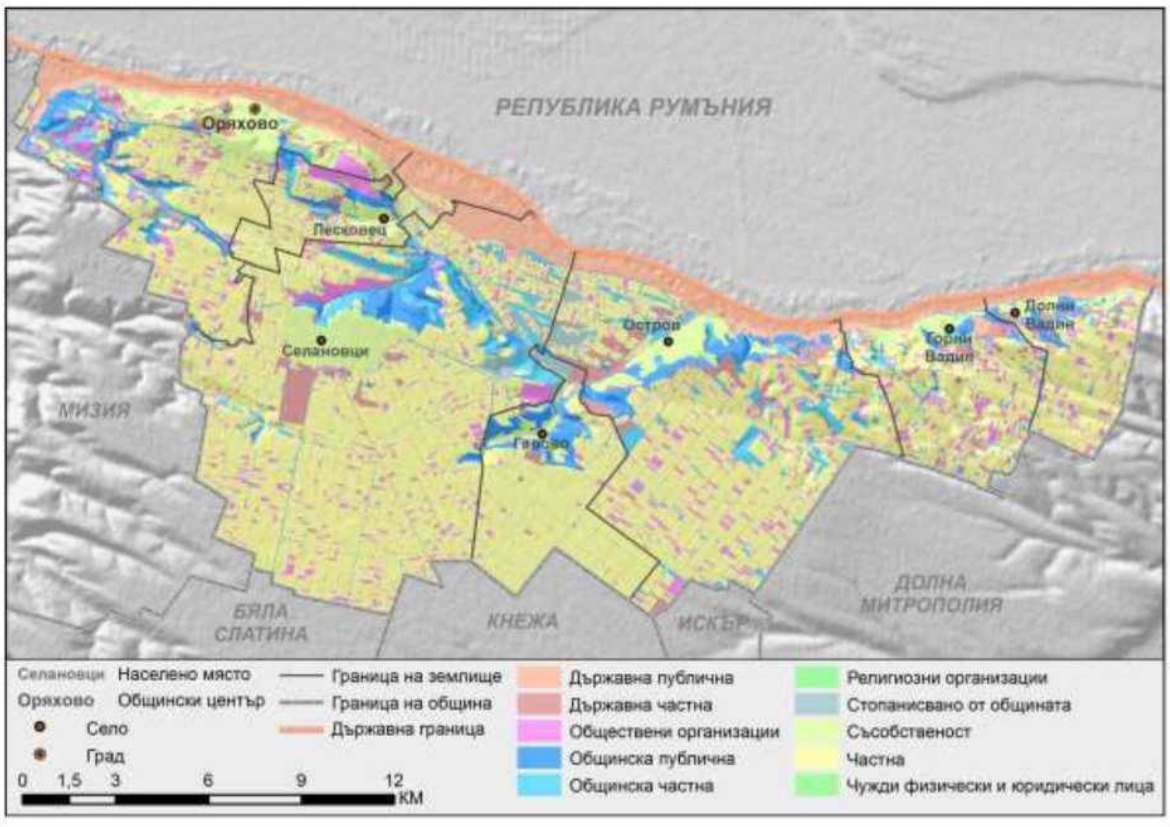
На територията на Община Оряхово има няколко защитени местности- всички от IV и V категория по IUCN. Такива са следните територии в землището на с. Селановци:

- „Кочумина”(площ 2,5 ха), с цел опазване находищата на водна лилия;
- „Гола бара”(площ 2 ха), с цел опазване находищата на водна лилия;
- „Калугерски гред - Тополите”(площ 0,2 ха), находище на Алоевиден стратиотес.

Нарушени територии-Нарушените територии заемат малка част от общата площ на община Оряхово. Тези територии представляват предимно кариери, бивши депа за отпадъци и други.

Структура на собствеността- На територията на община Оряхово са представени всички видове собственост – публична (съответно държавна и общинска, изключителна и публична) и частна. Преобладаващата част от собствеността е частната.

Държавна собственост- На територията на община Оряхово са налични и трите вида държавна собственост – изключителна, публична и частна.

ЖИЛИЩЕН СЕКТОР

Съществуващият жилищен фонд задоволява настоящите нужди на населението, на фона на негативните демографски тенденции за Общината с намаляващо и застаряващо население.

Таблица №26:Количествено и качествено състояние на жилищния фонд

	Полезна площ (кв. м.)

Общини	общо	жилищна	спомагателна	площ на кухните
Оряхово	637 391	481 244	100 266	55 881

Източник :НСИ

По данни на НСИ за 2011 г. броя жилища е 7024, докато броя сгради е 7697. Строителството е било най-активно в годините между 1950 и 1979 г., като една не малка част от жилищния фонд е остатъчен от периода малко след Втората световна война, а този изграден след 1989 г. е незначителен.

Почти изцяло, съществуващият жилищен фонд е съставен от еднофамилни жилищни сгради с ниско застрояване (максимум до 2-3 етажа). Преобладаващата част от жилищните сгради са с монолитна стоманобетонна конструкция, изградени след 1950 год. Единствено на територията на град Оряхово има многоетажни жилищни сгради за много фамилно обитаване .

Най-малобройни са сградите, изпълнявани с едропанелни строителни системи, което е обусловено от факта, че строителството е предимно нискоетажно, а териториалното разпределение на жилищните ресурси е благоприятно. Макар и малко на брой - 16, те се нуждаят от цялостно конструктивно обследване, обследване за енергийната ефективност и подмяна на инсталациите. Жилищните сгради по вид на конструкцията общо са 7697 бр. , от които:

- Стоманобетонни - едропанелни - 16 бр.;
- Стоманобетонни - скелетни - 46 бр.;
- Масивни 7040 бр.

Качественото състояние на жилищния фонд не е добро, защото поради лошото икономическо състояние на по-голямата част от населението, то не може да отдели достатъчно средства за поддръжка и саниране на жилищата си. В по-голямата си част, сградите са по-старо строителство, което не отговаря на съвременните норми за земетръсна устойчивост и енергийна ефективност.

Частна собственост-Частната собственост е изцяло доминираща относно жилищните сгради на територията на община Оряхово.

Видове (типове) пространствени структури на обитаване-Във всички населени места от общината преобладава свободното застрояване в самостоятелни имоти. Има случаи на сключено застрояване в два и повече имота. Към имотите има прилежащ двор, в които обикновено се развиват стопански дейности. Има изградени допълващи сгради с функция на лятна кухня, гараж, склад за стопанския инвентар, помещения за отглеждане на домашни животни, съхранение на земеделска продукция.

Единствено на територията на град Оряхово има жилищни зони с комплексно застрояване, които са застроени с многоетажни сгради от панелен тип. Тези

територии са запазили своето първоначално планиране, за разлика от примерите на допълнително уплътняване и презастрояване на жилищните комплекси в по- големите градове, например в София. Общите междублокови пространства са в незадоволително състояние и имат нужда от обновяване благоустрояване и по- сериозна поддръжка.

Технико-икономически характеристики на видовете (типовете) обитаване- За много малките градове като град Оряхово и за селата в общината е характерно ниското застрояване и обитаването в индивидуални семейни къщи, докато комплексното застрояване и плътното сключено застрояване на цели квартали е характерно за по-големите населени места.

Градска динамика-Характерно за Общината е превесът на селското пред градското население, което е обратно на общото положение за страната и света. За Общината като цяло е характерен негативния механичен прираст, като главната миграция е насочена към по-големите градски центрове в страната – областния център Враца, Плевен, Ловеч, столицата – София, както и в чужбина. Ограничените финансови възможности и липсата на социална перспектива (образование и необходимата квалификация) за голяма част от населението ги ограничава от това да напуснат родното си място. Хората са обвързани с ежедневната грижа по личното стопанство и за тях не съществува необходимост да мигрират към общинския център. Ходенето до Града е свързано най-вече с необходимостта от социални услуги, които не са налични във всички населени места в Общината.

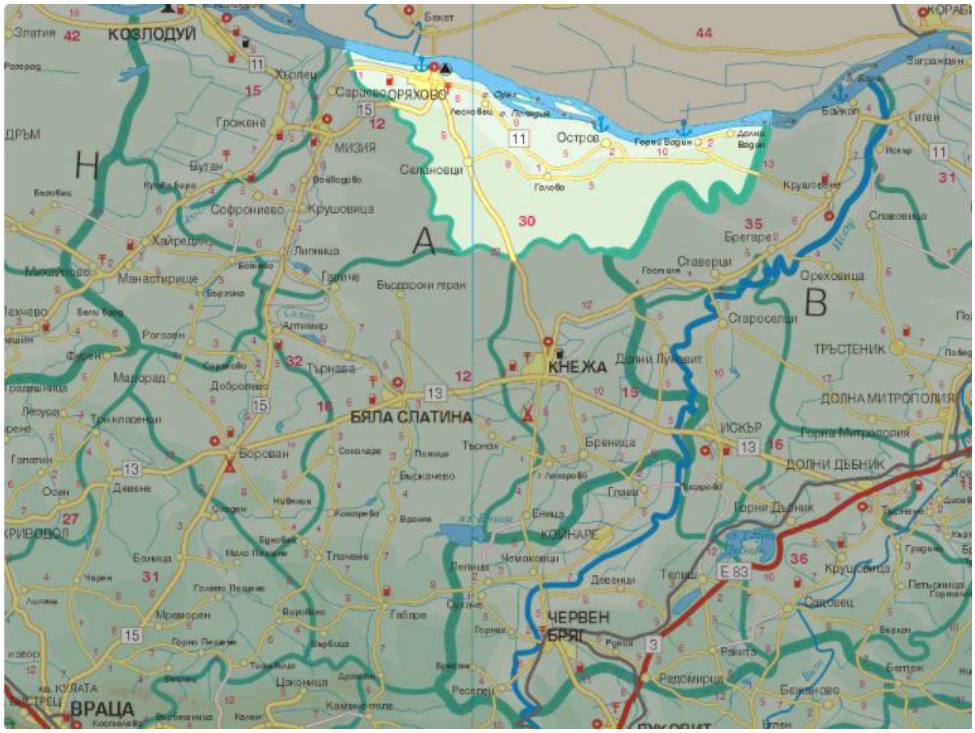
Новото жилищно строителство е силно ограничено, поради наличието на редица свободни сгради и високата цена за закупуване/изграждане, което не е по възможностите на местното население.

9. ВРЪЗКИ НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ И КООПЕРИРАНЕ С ДРУГИ

Община Оряхово, с общински център град Оряхово (район от ниво LAU 2), е една от 265-те общини, на които е разделена територията на Република България. Общината се намира в Северозападната част на България, в границите на област Враца. Община Оряхово е район от ниво LAU 1, според класификацията на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ и използваща териториалния обхват на районите като основа за провеждане на държавна политика за регионално развитие.

Общината е разположена на територията на област Враца (район от ниво NUTS 3) и е една от 10-те общини на територията ѝ. От своя страна, област Враца е една от 5-те области, съставляващи Северозападен район за планиране с център град

Плевен, спрямо ниво NUTS 2, според класификацията на териториалните единици за статистически цели на ЕВРОСТАТ. Разположение на Община Оряхово (LAU 1, най-светлото) на територията на Област Враца (NUTS 3) и Северозападен район за планиране (NUTS 2), спрямо границите на съседните общини:

Община Оряхово е разположена в Северозападна България, на 159 км. от столицата на страната – град София и на 72 км. от областния център – град Враца. Най-близките големи (областни) градове са Плевен – на 77 км., Ловеч- на 112 км., Монтана – на 80 км., Видин – на 129 км. Общината е разположена на брега на река Дунав и държавната граница с Република Румъния и на около 373 км. от Черно море.

Община Оряхово граничи с общините Мизия, Кнежа, Бяла Слатина и Долна Митрополия от област Плевен.

10. SWOT-АНАЛИЗ

SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Оряхово, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

СИЛНИ СТРАНИ	*СЛАБИ СТРАНИ*
☑ Благоприятно местоположение – на брега на рекаДунав и наличие на пристанище; ☑ Плодородна земя, благоприятни климатични условия и достатъчни водни ресурси. ☑ Разнообразни природни ресурси и уникални екосистеми; ☑ Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества; ☑ Опит и традиции в селското стопанство – земеделие и животновъдство. ☑ Добре развито горско и ловно стопанство. ☑ Липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда в общината. ☑ Богато и съхранено културно-историческо наследство и традиции в занаятите, наситен културен и събитиен календар - подходящи за развитие на туризъм. ☑ Изградена техническа, транспортна и социална инфраструктура. ☑ Добре развита лека промишленост; ☑ Добре развита селищна система; ☑ Нарастваща инвестиционна привлекателност на определени части от територията	☑ Неблагоприятни демографски процеси – намаляване и застаряване на населението. Отрицателен естествен прираст, увеличаване на миграцията и намаляване дела на населението в трудоспособна възраст; ☑ Висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт. ☑ Недостиг на работна ръка, особено на квалифицирана. ☑ Висок дял на неквалифицирана и нискоквалифицирана заетост в някои от областите в района; ☑ Липса на стопански субекти (бизнес партньори), отворени към създаване на публично – частни партньорства за реализацията на мащабни проекти; ☑ Изоставане в технологичното развитие; ☑ Слаба икономическа активност на населението и липса на възможности за трудова реализация. ☑ Сравнително ниско образователно равнище и недостатъчна степен на квалификация на населението. ☑ Монокултурно растениевъдство – интензивно зърнопроизводство,малък дял на зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. ☑ Липса на транспортни връзки между населените места в общината и с близките административни центрове. ☑ Амортизирана техническа инфраструктура – пътища, улици, водопроводи и липса на канализация. ☑ Ограничени възможности на общинските бюджети да финансират значими проекти и дейности; ☑ Недостиг на финансови ресурси за проучване, социализиране и популяризиране на културно-историческото наследство в района. Това възпрепятства развитието на туризма; ☑ Лошо състояние на голяма част от

	междуобщинската пътна мрежа; ☑ Недостатъчна благоустроеност на физическата среда в селищата; ☑ Неразвита система за пречистване на отпадъчните води.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
☑ Възможности за бъдещето развитие на селищата чрез обновяване на урбанизираните територии; ☑ Подобряване на транспортната достъпност, като основен фактор за отключване на териториалния потенциал за по-добро балансирано развитие; ☑ Развиване на културната и териториалната идентичност наобщината; ☑ Подобряване и защита на природното и културното наследство като ресурс за развитие. ☑ Развитие на селското стопанство. ☑ Разнообразяване на земеделието към зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. ☑ Развитие на животновъдство, излизащо от рамките на домакинствата и малките стопанства към средноголеми и големи ферми. ☑ Съпътстваща селскостопанското производство преработвателна промишленост. ☑ Наличие на свободен общински сграден фонд и терени, които могат да предизвикат инвеститорски интерес. ☑ Реализиране на публично-частни партньорства и изпълнение на съвместни проекти с НПО и други общини. ☑ Усвояване на възможностите за финансиране от фондовете на ЕС.	☑ Национална тенденцията за обезлюдяването на по- слаборазвитите райони; ☑ Продължаване на силно негативни демографски тенденции; ☑ Природни и технологични рискове; ☑ Неблагоприятни климатични промени; ☑ Свиване и слабост на пазара на труда ; ☑ Висока стойност на необходимите инвестиции за подобряване на базовата инфраструктура; ☑ Задълбочаване на икономическия упадък, увеличаване на безработицата и нисък жизнен стандарт. ☑ Липса на икономическа активност и инвеститорски интереси. ☑ Изчерпване плодородността на земеделската земя от прекалено интензивното крупно земеделие. ☑ Влошаване качеството на техническата инфраструктура и транспортните връзки до степен на невъзможност за изпълнение на функциите им. ☑ Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи. ☑ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори.

11. ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ АНАЛИЗ НА СЗР, ИЗГОТВЕН ОТ МРРБ

Анализът на социално икономическото развитие на Община Оряхово е в пълно съответствие с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на Северозападен район, изготвен от МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО.

ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Териториален обхват: ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като могат да се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за кооперирane със съседни общини. Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие се изготвя за територията на цялата община. В тази връзка следва да е описан териториалният обхват на общината с всички включени в нея кметства и населени места.

Същевременно, тъй като развитието на съседните територии в други общини има потенциал да оказва влияние на развитието на близките до тях територии, анализът взе под внимание и всички съседни територии в рамките на съседни общини, които поради съответните си специфики могат да окажат въздействие върху развитието на граничните общински територии, включени в обхвата на ПИРО.

В синтезиран вид анализът отразява спецификата на Община Оряхово, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове предлаганият подход за развитие за периода 2021-2027 г.

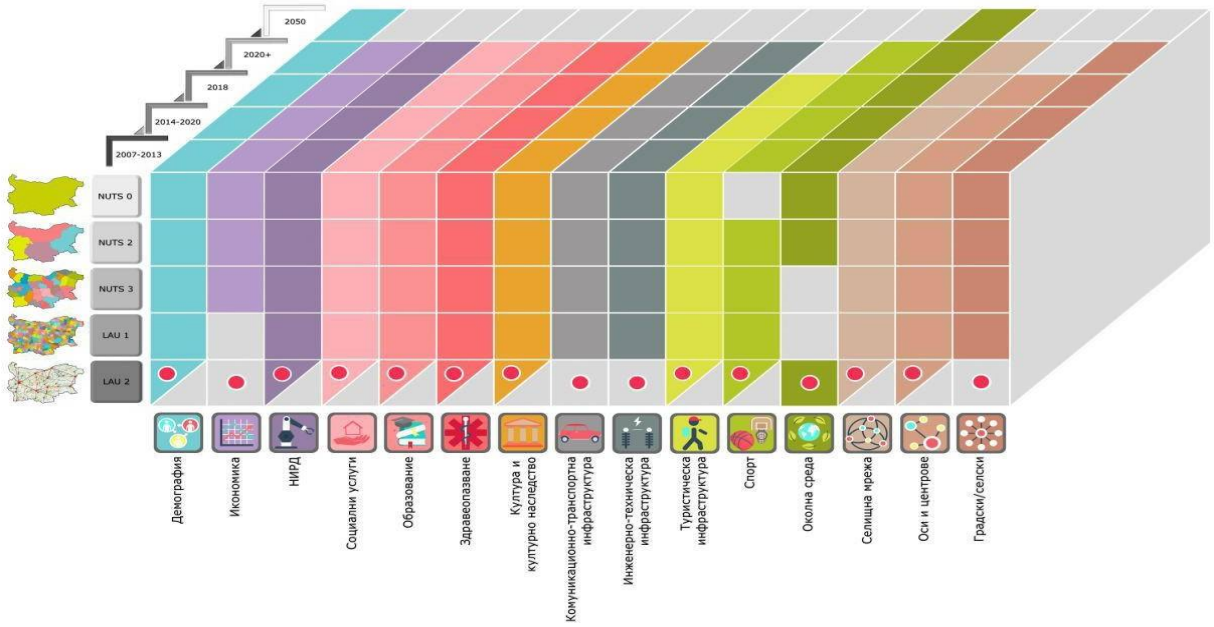
Като резултат от анализа следва да се идентифицират конкретните за общината проблеми, правят се изводи и се посочват тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния й потенциал за развитие. Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези елементи, които са характерни и ще са в подкрепа на нейното бъдещо развитие.

Времевият обхват на социално-икономическия анализ покрива предходния

програмен период 2007–2013 г. и периода от 2014 до 2019 г. и зависи от наличната информация по определени показатели. За анализа се установят настъпилите промени в общото икономическо, социално, демографско, инфраструктурно развитие и състояние на околната среда в периода 2014-2020 г.

Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, следва да включва и теренни проучвания (на място, чрез анкети или фокус групи) на специфичните характеристики на отделните територии, населени места или части от тях, чрез които следва да се съберат данни или информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат на съответната територия, както и за разкриване на нейния специфичен потенциал за развитие.

Тематичният обхват на социално-икономическия анализ покрива основни тематични направления: икономическо развитие (малки и средни предприятия, чуждестранни преки инвестиции, научноизследователска и развойна дейност); туризъм (туристически ресурси и инфраструктура, специализация); социално развитие (демография, образование, здравеопазване, социални услуги, заетост и безработица), пазар на труда; култура и културно наследство; транспортна (пътен, железопътен, въздушен и воден транспорт) и инженерно-техническа инфраструктура (енергийни системи и мрежи, водоснабдяване и канализация, газоснабдяване, телекомуникации, управление на отпадъците); жилищен сектор (състояние на жилищния фонд, специфики на българския пазар); регионално и градско развитие (териториален модел, оси и центрове на развитие, агломерационни ареали); околна среда (състояние, НЕМ, изменение на климата, разходи за околна среда); управление и административен капацитет; и ефективност на проектите и усвоените фондове по оперативните програми, съфинансирани от Европейските фондове и от други финансови инструменти.

Обобщените изводи от проведеното изследване очертават основните насоки за развитие след 2020 г. във всички тематични направления, свързани с онези сектори, които имат най-ясно изразени въздействия върху националното пространство и чрез интегрирането на политиките и инвестиционните приоритети ще спомогнат за постигането на устойчив и приобщаващ растеж.

Основни изводи:

- Необходимост от оптимизиране на системата на здравеопазване;
- Разширяване на обхвата на обучението през целия живот, обвързване с науката и производството, равнопоставен достъп до образование;
- Подобряване на условията за спорт за всички, повишаване на физическата активност;
- Повишаване на ЕЕ и цифровизацията в икономическите сектори;
- Доизграждане на транспортната инфраструктура;
- Реконструкция на техническата инфраструктура – ВиК, газоснабдяване, широколентов интернет;
- Подобряване на КАВ, намаляване на шума и адаптация към климатичните промени;
- Междусекторна интеграция и координация за постигане на общи цели чрез ИТИ.

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОРЯХОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

В тази част се определя стратегията за реализация на ПИРО, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация

(предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

Определянето на стратегически приоритети за развитие на Община Оряхово са в съответствие със стратегическите приоритети за периода 2021–2027 г., залегнали в Интегрираната териториална стратегия за развитие Северозападен регион, с целите и стратегиите на Националната програма за развитие „България 2030“ и Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, както и с целите на политиката на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г.

ВИЗИЯ

Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява перспективите пред общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии. Поради своя дългосрочен характер заложената визия в Общинския план за развитие 2014–2020 г. остава непроменена и е следната:

„Община Оряхово – привлекателно място с развито селско стопанство, екологично чиста природа и запазено културно-историческо наследство, създаваща благоприятни условия за устойчив бизнес и интелигентен растеж, трудова и социална реализация и висок жизнен стандарт на своите жители.“

Визията за постигане на устойчиво развитие на Община Оряхово за периода 2021-2027 г. включва следните компоненти:

- Използване на природните дадености и ресурси за развитие на местната икономика (производство на стоки и услуги) и оптимизиране на средата за хармонизирано развитие на обществото;
- Повишаване на благосъстоянието на населението и осигуряване на бъдещите поколения за развитие на благоприятни условия на живот, труд и обитаване;
- Съчетаване на икономическото и социалното развитие;
- Съхраняване и развитие на културните традиции на териториалните общности, на приемственост между поколенията;

За реализация на визията, е необходимо да се работи за:

- Създаване на благоприятна бизнес среда с цел стимулиране на инвестиционната активност за създаване на работни места и допълнителни източници на доходи за жителите на община Оряхово;
- Възстановяване и развитие на традиционните селскостопански производства;

- Технологично и структурно обновяване на икономиката и повишаване на нейната ефективност;
- Развитието на техническата и социалната инфраструктура;
- Създаване на устойчива жизнена среда, гарантираща здравето, безопасността и удобството на всички граждани и гости на общината;
- Съвкупни усилия и действия на местните органи на самоуправление, на правителството, на стопанските субекти и населението;

За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека и природата.

За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства.

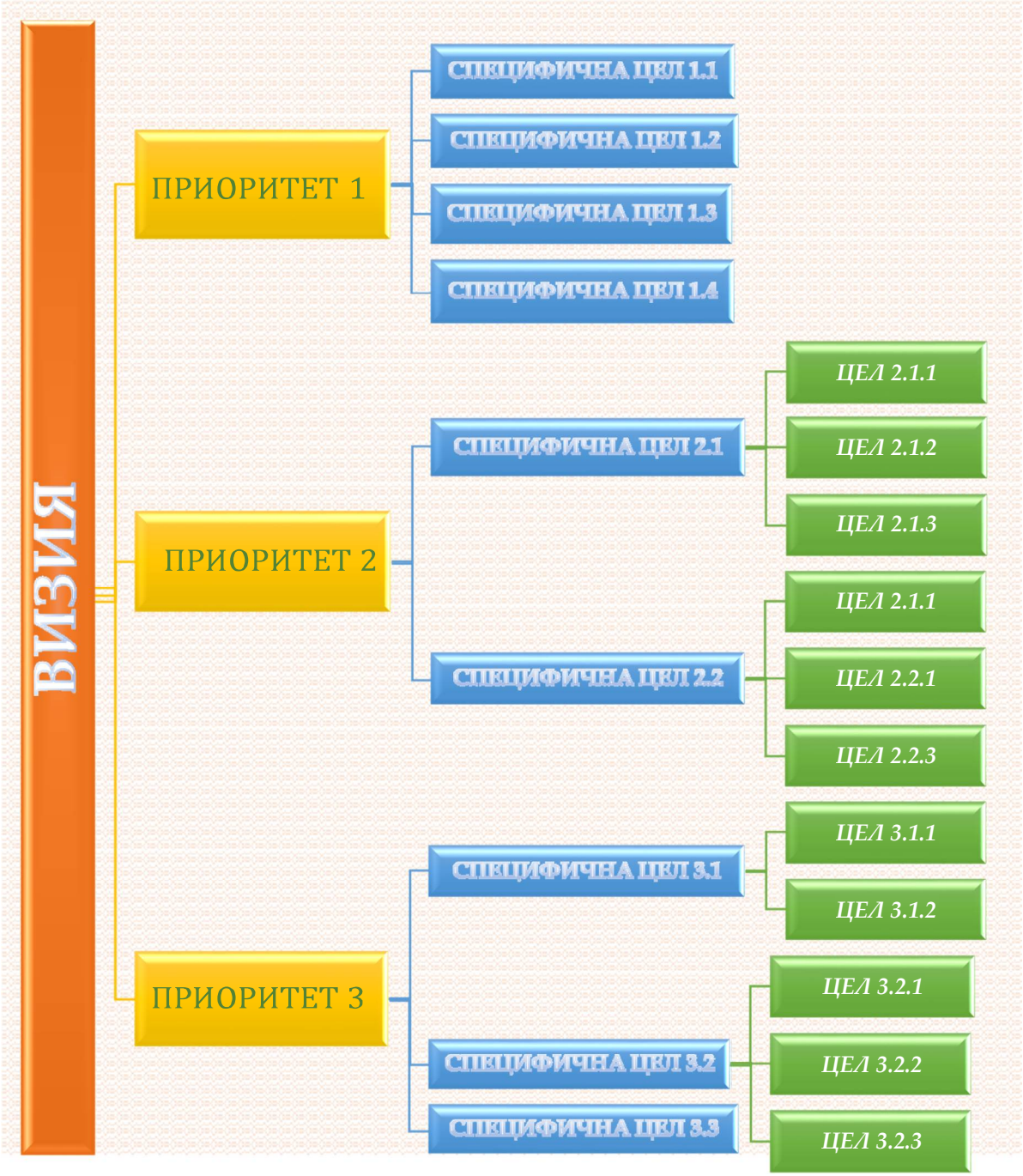
Желаният резултат, формулиран във визията на ПИРО на Оряхово ще спомогне за постигане на приетата визия, която определя рамката за реализация на Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северозападен регион 2014–2020 г.: **Северозападен район преодолява съществения социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб.**

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ПИРО

Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и сферите, към които приоритетно да бъдат насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като се обвързват с постигането на резултати за територията на общината. Целите на ПИРО отразяват местния потенциал за развитие и се съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината. Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са в съответствие с предвижданията на АНКПР и другите секторни политики, но без да ги преповтарят. На ниво ПИРО се осъществява връзката между регионалния и

местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети и евентуални допълващи приоритети. Определените приоритети произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ

Ключовите проблеми и нужди на развитието Община Оряхово, като значителното изоставане в икономически и социален план, значителните структурни и

демографски проблеми, инфраструктурните дефицити, натрупването на критична маса от проблеми и липсата на достатъчно собствен потенциал за обръщане на негативните тенденции и реализиране на ускорен догонващ растеж, поставят Общината в силна зависимост от реализираните външни намеси и подкрепа от страна на държавата и по линия на Кохезионната политика и фондовете на ЕС. Съобразявайки се с разкритите основни дефицити и нужди за развитието на Община Оряхово, както и с целите на Националната програма „България 2030“, АНКПР и Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северозападен регион 2014–2020 г., както и с тематичните цели на кохезионната политика за периода 2021–2027 г., се определят следните стратегическите приоритети, фокусиращи политиките за развитие на общината:

ПРИОРИТЕТ 1: УСКОРЯВАНЕ НА РАСТЕЖА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА;

ПРИОРИТЕТ 2: ЗАПАЗВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ;

ПРИОРИТЕТ 3: ТЕРИТОРИАЛНА СВЪРЗАНОСТ, УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕРАВЕНСТВАТА

Прилагането на интегриран подход към териториалното измерение на политиката за развитие, подкрепен от активен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, създаване на партньорства между местните власти, частния сектор и държавата, активно и целенасочено използване на средствата по европейските програми, е важна предпоставка за тяхното изпълнение.

ПРИОРИТЕТ 1: УСКОРЯВАНЕ НА РАСТЕЖА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Този приоритет съответства на основната цел за развитие на България за периода до 2030 г., а именно технологична трансформация на икономиката, повишаване на ресурсната ефективност и наваксване на изоставането в цифровизацията. Същевременно, въвеждането на модерни технологии в сектори като здравеопазване, образование и социални грижи ще осигури повече и по-висококачествени услуги за обществото.

Ключовите дейности в този приоритет са подкрепа за нови инвестиции с повишена ефективност, установяване на иновационния подход във всички сектори на икономиката, подобряване на инвестиционната среда и привличане на стратегически инвеститори, адаптиране на националната и регионалната политика към нуждите и специфичните условия за МСП и създаване на мрежи и инфраструктури, базирани на иновации и технологии, насърчаване на мерките за енергийна ефективност в предприятията и за преход към кръгова икономика, поддържане на ефективен регионален и местен пазар на труда.

Недостатъчната конкурентоспособност на местната икономика ще бъде подпомогната от политики за технологично развитие, иновации, цифровизация, преструктуриране към производства с висока добавена стойност.

Посочените действия са обединени за изпълнението на следните специфични цели:

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1: ПОВИШАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА АКТИВНОСТ

Инвестициите са основен фактор за развитие, преструктуриране и растеж на икономиката. Основен дефицит в Северозападен район е притокът на инвестиции, в т.ч. чуждестранни. Съществува дълготрайна тенденция районът да остава на последно място по привлечени инвестиции сред районите от ниво 2 в страната. Подкрепата на инвестиционната активност е процес, който изисква интегрирани действия по цялата верига на производствените фактори – привличане на инвестиции, инфраструктура, човешки ресурси.

Повишаване на инвестиционната активност за създаване на нови предприятия чрез насърчаване на предприемаческата активност на местно ниво, както и реализиране на дейности, свързани с привличането на нови външни инвестиции (местни и чуждестранни), които ще развият местната икономика и ще генерират продукти с висока добавена стойност, са основен приоритет в развитието на Община Оряхово.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: СЪЗДАВАНЕ НА НОВИ КАЧЕСТВЕНИ РАБОТНИ МЕСТА И ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ЗАЕТОСТ

Повишаването на ефективността на местния пазар на труда с фокус върху разкриване на нови качествени работни места ще бъде основен акцент на националната и регионалната политика. Мерките следва да осигурят интеграцията на политиките за развитие на уменията с политиките за регионално икономическо развитие. Необходими са местни партньорства между бизнеса и съответните фактори в сферата на икономическото развитие, образованието и заетостта с цел да се гарантира, че политиките за развитие на уменията се осмислят в контекста на по-широкото икономическо развитие.

Тук се включват и мерките, насочени към групата на неактивните лица, в т.ч. към безработните лица от маргинализираните групи от населението, групите с ниско образование и без квалификация и недостатъчна активност на пазара на труда. Обект на специално внимание и предприемане на мерки за включването им в обучение или пазара на труда са младежите, незаети в образование или заетост. Активизирането на трудовата ангажираност на тези групи е от важно значение за преодоляване не недостига на работна сила в региона.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

Наличието на уникални природни ресурси и културното наследство са важна част от специфичния потенциал на Община Оряхово. Усвояването на ресурсите по ефективен и устойчив начин е една възможност за развитието на Общината и за стимулиране на икономическия растеж и заетостта. Целта е развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, като се гарантира повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла. Обхватът на дейностите и мерките за подкрепа включва: модернизиране и технологично обновяване на стопанства и инфраструктура в отрасъла; стимулиране на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие за подобряване на ефективността на производството в сектора и повишаване на неговия потенциал за по-екологично производство на храни с по-малко ресурси, както и за развитие на веригата за създаване на стойност; ефективно управление на рисковете в земеделието и адаптирането му към климатичните промени; насърчаване развитието на биологичното земеделие; насърчаване земеделските производители да предоставят екологични услуги и услуги, свързани с климата; Внедряване на системи за устойчиво управление на горите.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Уникалните природни ресурси на региона и знаковото културно-историческо наследство е валоризирано в различна степен в отделните части на региона и все още е слабо интегрирано в туристическа дейност с висока добавена стойност.

Като приоритетни дейности и мерки за развитие на туризма в региона се очертават: подпомагане на местния икономически потенциал за развитие на различни видове туризъм (културен, религиозен, познавателен, еко и приключенски, селски туризъм) чрез развитието на туристически атракции и специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси (включително изграждане на съпътстваща инфраструктура); популяризиране на туристическите продукти на региона в национален и международен план посредством рекламни кампании с фокус върху неговите уникални качества; повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма.

ПРИОРИТЕТ 2: ЗАПАЗВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ

Фокусирането на политики, дейности и мерки за изпълнението на тази цел в областта на развитието на човешките ресурси се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в демографското и социалното развитие, които поставят Община Оряхово в неблагоприятна позиция в сравнение с останалите общини в региони и в страната.

Приоритетът включва три основни стратегически цели, които ще се реализират чрез интегрирани дейности и проекти поради широкия, но комплексен характер

на адресираните нужди и проблеми. При планирането на мерките в тази област е необходима съгласуваност както на услугите в отделните сектори, така и на регионално и местно ниво, чрез подобряване механизмите и процедурите за взаимодействие между институциите, въвеждане на мултидисциплинарен подход при предоставянето на услуги, индивидуализиране на услугите, провеждане на интегрирани политики в различни сфери – образование и обучение, пазар на труда, социални, спортни и здравни услуги и др.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1: КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Националната програма за развитие „България 2030“ предвижда цялостно модернизиране на образователната система на всички нива, което ще благоприятства за пълноценната професионална и лична реализация.

Качественото образование е свързано със засилване функциите на Общината да насърчават повишаването на квалификацията на учителите и развитието на умения в области, съответстващи на целите на общината и бизнеса. Това ще помогне за допълнително насочване потенциала на педагогическите специалисти към значими за общината техни компетентности като например: използване на съвременни технологии в обучителния процес, развитие на ключови компетентности у учениците, взаимодействие с бизнеса и други заинтересовани страни и др. В същото време следва да бъде поставен посилен фокус върху формирането на ключовите компетентности, регламентирани в чл. 77 от ЗПУО. Въпреки че те са заложени в подзаконовата нормативна уредба, на практика голяма част от учителите все още не са подготвени да ги формират ефективно у учениците. Общината следва да насочи ресурс за повишаване квалификацията на учителите за развиване на ключови компетентности у учениците, за осигуряване на различни елементи на учебна среда за формиране на такива компетентности.

Създаване на иновативна среда за учене. Управлението на образователната инфраструктура за общината често означава ресурсите да се фокусират върху гарантирането на базисните изисквания към средата за учене. Важна общинска задача, обаче все повече **става осигуряването на инвестиции в иновативни и високотехнологични елементи на средата**. Това ще помогне на училищата да осигурят условия за учене в среда, максимално близка до тази на бизнеса. Така учениците ще имат възможност да формират компетентности, от които бизнеса

се нуждае и преходът към работното място ще бъде значително улеснен. Това са мерки, свързани с оборудване на кабинети, закупуване на специфична техники за нуждите на обучението, стимулиране на инвестиции от местния бизнес за споделяне на технически съоръжения, експертиза и за инвестиране в съвременни технологии за обучение.

Подкрепа и приобщаване на младежите, които не работят и не се обучават (NEETs). Прилаганите досега мерки за включване на тази група младежи в работа или в обучение често не дават очаквания резултат. Общините, бидейки най-близо до различните групи младежи NEETs, имат потенциала да окажат най-силно въздействие за тяхното приобщаване. Мерките, които са заложени в ПИРО са: Засилване на ролята на младежките и ромските медиатори, Подобряване взаимодействието между бюрата по труда и медиаторите; Насърчаване на предприемачеството сред младите хора; Алтернативни мерки за подкрепа на прехода на младите хора към пазара на труда (напр. кариерни изложения, платформа за връзка между младежите и местните компании и др.); Подкрепа за неформално образование за формиране на компетентности за успешна реализация; Ранно кариерно ориентиране.

ЦЕЛ 2.1.1. РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

За реализиране на тази цел са предвидени следните мерки за подобряване на функционирането на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст като местна и регионална политика; Прилагане на политики за обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. Специални усилия трябва да бъдат положени за тези групи, които са изправени пред затруднения в обучението и/или са в подчертано неравностойно положение; Осигуряване на достъп до образование за лицата от населени места без функциониращи училища (по линия на ученическите пътувания, чрез интернет обучение и др.); Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение; Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища; Реализиране на проекти за организиране на групови и класни посещения в близките села с цел изучаване на традициите чрез разнообразни дейности и занимания на територията на местните училища, като отглеждане на домашни продукти и животни, традиционни занаяти и други, които да бъдат ръководени от възрастни жители на селата;

Предвижда се последните две мерки да се реализират чрез използване на подхода на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) въз основа на интегрирани концепции.

ЦЕЛ 2.1.2. ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПАЗАРА НА ТРУДА

Планираните мерки са: Предлагане на обучение по професии и специалности с приоритетно значение за регионалния пазар на труда; Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда, и на механизъм за гъвкава адаптация, включително задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение съвместно с работодателите; Придобиване на по-добра цифровата грамотност; Разширяване на системите и насърчаване на ученето през целия живот; Програми за огрмотяване на възрастни, основно сред ромското население и други уязвими групи;

Планира се последните групи дейности да бъдат реализирани на териториално ниво чрез подхода на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

ЦЕЛ 2.1.3. МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Всички нива на образователната и обучителната система се нуждаят от непрекъснато усъвършенстване на инфраструктурата и съвременно оборудване, осигуряващи възможности за модерно обучение. В тази връзка е необходимо: Продължаване на модернизирането и изграждането на нова материална база на предучилищното образование, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, общежития, спортни площадки и салони (според потребностите); Доставка и монтаж на специфични и иновативни инструменти и оборудване за подкрепената инфраструктура; Засилване на употребата на ИКТ като част от модернизираната образователна инфраструктура.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2. КАЧЕСТВЕНО ЗДРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ, СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КУЛТУРА И СПОРТ

Основен фактор за определяне качеството на живот в общината е възможността жителите и да получават качествени социални, здравни, културни и други обществени услуги. За повишаване на качеството на живот и привлекателността на Общината се планира реализацията на целенасочени мерки за развитие на следните социални системи:

ЦЕЛ 2.2.1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВНАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Грижите за здравето на населението са насочени към осигуряване на равен

достъп до качествени, устойчиви и достъпни медицински услуги чрез развитие на инфраструктурата и създаване на възможности за комплексно медицинско обслужване, което ще осигури максимално използване на болничния капацитет. Предвидените мерки в областта на здравеопазването са насочени към: Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ; Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места; Изграждане и оборудване на хеликоптерна площадка и осигуряване на връзка с болнично заведение; Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни региони.

Предвижда се в рамките на периода 2021–2027 г. да се реализират следните мерки в системата на социалните услуги: Създаване на социални услуги, насочени към възрастни и болни хора (хосписи); Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни; Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания; Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания; Създаване на други видове социални услуги (за спешно настаняване, ранна интервенция, консултативни за деца и семейства и т.н.); Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти.

ЦЕЛ 2.2.2. ПОДКРЕПА ЗА КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ И ДЕЙНОСТИ, ДОСТЪП ДО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Предвижда се да се подкрепят дейности, свързани с: Поддържане и обогатяване на културната инфраструктура и оборудване за културни организации и сгради; Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги.

ЦЕЛ 2.2.3. ОБНОВЯВАНЕ НА СПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Планираните мерки включват: Подобряване на училищната спортна инфраструктура; Поддържане на открити и закрити спортни площи, строителство на нови; Създаване на условия за спорт в свободното време и спорт за всички и увеличаване на мобилността на населението от всички възрастови групи.

ПРИОРИТЕТ 3: ТЕРИТОРИАЛНА СВЪРЗАНОСТ, УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕРАВЕНСТВАТА

Постигането на растеж в Общината и региона е свързано до голяма степен със степента на развитие на комуникационната инфраструктура. Транспортната и дигиталната инфраструктура са факторите, които спомагат за отключване на

специфичните потенциали на регионите и увеличаване на конкурентните им предимства. От друга страна те водят до повишаване на териториалното сближаване и постигане на по-балансиран растеж и възможност за осигуряване на равен достъп на всички жители, независимо от тяхното местожителство, до икономически и социални функции и услуги.

Подобряването на териториалното сближаване и на качеството на управление на териториално ориентираните политики изисква местната и регионалната политика да бъдат фокусирана върху подкрепа на региони, изправени пред трудности, средни градове, които са в процес на загуба на своите социални и икономически функции, слаборазвити и селски общини, силно отдалечени от централните места в региона и страната, като и подкрепа за мерки, свързани с преструктурирането и адаптирането им.

Местната транспортна инфраструктура е основен фактор, способстващ за разпространението на процесите на развитие и постигане на териториална свързаност.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.ТРАНСПОРТНА И ЦИФРОВА СВЪРЗАНОСТ

Инвестициите в транспортна инфраструктура ще бъдат подкрепени паралелно с инвестициите в цифрова инфраструктурата. Предвидени са дейности, насочени предимно към развитието на главните и второстепенните транспортни оси за подобряване на достъпа до пазара на труда и социални услуги в общината и СЗР. Подобряването на свързващата инфраструктура с регионална значимост се фокусира върху ограничаването на вътрешнорегионалните различия и предоставянето на равен достъп до услуги.

ЦЕЛ 3.1.1. ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ПЪТНА И УЛИЧНА МРЕЖА

Подобряването на свързващата инфраструктура се фокусира върху ограничаването различията и предоставянето на равен достъп до услуги. Това е свързано основно с рехабилитация на второкласната и третокласната пътна мрежа и общинската пътна мрежа.

Предвиждат се следните мерки за развитието на транспортната инфраструктура в Общината :Рехабилитация и реконструкция на Републиканската пътна мрежа II и III клас; Рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа и уличната мрежа; Подобряване на вътре общинската свързаност на населените

места; Изграждане на велоалеи и веломаршрути; Подобряване на транспортния достъп до туристически обекти .

Основен акцент в развитието на транспортната инфраструктура в СЗР ще бъде доизграждането на транспортните коридори, в т.ч.: доизграждане на автомагистрала „Хемус“; изграждане на пътя Враца – Монтана - Видин; изграждане на пътя Ботевград – Мездра; рехабилитация на жп линии; реконструкция и модернизация на първокласен път Враца – Оряхово; модернизация и рехабилитация на железопътния участък Мездра – Горна Оряховица; изграждане на нови мостове над река Дунав (опционално между град Оряхово и гр. Бекет); модернизация на пристанище Оряхово като елемент на разширената TEN-T мрежа; модернизация на пристанище Лом като елемент на разширената TEN-T мрежа, включително пристанищната и довеждащата инфраструктура; развитие на мултимодален транспорт и логистични центрове; разработване на летища в землищата на общините от СЗР.

ЦЕЛ 3.1.2. РАЗВИТИЕ НА ЦИФРОВАТА СВЪРЗАНОСТ

За постигането на „цифров растеж“ и предотвратяване на рисковете от задълбочаване на регионалните дисбаланси по отношение на широколентовото покритие, което може да увеличи другите неравенства, в Община Оряхово ще се развитие мрежите за достъп до високоскоростен и свръх-високоскоростен интернет, както и за развитие на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) и онлайн услугите. По този начин ще бъде подобрен достъпът до значителна част от административните услуги и услугите в здравеопазването, образованието, културата и т.н.

Постигането на свободен и социално справедлив достъп до информационни и комуникационни технологии във всички райони, особено в периферните селски райони, налага специална правителствена подкрепа за изграждане на мрежа и преодоляване на отсъствието на пазарен мотив. В противен случай е налице е риск тези райони да останат „информационно откъснати“, което да задълбочи другите неравенства.

Поставената цел в правителствената програма България 2030 за равномерно покритие на националната територия с мрежа от обекти на високото ниво на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата ще подобри процесите на социално включване в

региона. За постигането и са предвидени мерки за осигуряване на мрежа от информационни и комуникационни технологии от високо ниво до обекти на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2.УСТОЙЧИВА ОКОЛНА СРЕДА

Постигането на специфичната цел изисква гарантирането на условия за опазване и подобряване на околната среда, адаптирането ѝ към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

ЦЕЛ 3.2.1. ИЗГРАЖДАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

В Община Оряхово ще продължи изпълнението на мерките и дейностите по изграждането и/или модернизацията на техническа инфраструктура – водоснабдителни и канализационни мрежи, пречиствателни станции за отпадъчни води, както и оптимизацията на системата за управление на отпадъците. Като една от основните слаби страни за Общината се отбелязва именно недостатъчната изграденост и ефективност на тези системи. Извършването на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвянето на план с действия за намаляване на течовете ще бъде основа за предвижданията по отношение на развитие и реконструкция на водоснабдителната система.

Ще бъдат концентрирани усилия за повишаване на ефективността на ползване на водите, чрез реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа, подобряване техническото състояние на водопроводните системи и изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води.

Ще се оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряването на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоВрацаимите отпадъци с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба. Ще продължи приоритетно рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания. Следва да се предприемат действия, насочени към изпълнение на пакета „Кръгова икономика“, с цел превръщане на отпадъците в ресурси. Ще се предприемат мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта.
Чрез увеличаване на дървесната растителност в терените за озеленяване, изграждане на зелени коридори по пътищата, поддържане на съществуващите

озеленени площи и отреждане на терени за нови такива ще се подобри качеството на атмосферния въздух. Включени са мерки и дейности за Реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа; Подобряване техническото състояние на водопроводните системи; Изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води; Внедряването на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоВрацаимите отпадъци; Рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания; Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта

Всички мерки и интервенции по този приоритет могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

ЦЕЛ 3.2.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА И ЕФЕКТИВНОСТ

Този приоритет следва да допринесе за разнообразяване на енергийните доставки– битова газификация на населените места, инсталиране на генератори за вятърна и соларна енергия, извличане енергията на биомасата, мерки за енергийна ефективност.

Изграждането на мощности за производство на енергия от ВЕИ за търговски цели продължава, макар и с по-ограничени темпове след 2013 г., но съществуват много резерви в производството за собствени нужди. Общините имат нужда от поощрителни мерки за оценка на наличния и прогнозния потенциал на местните им ресурси за производство на енергия от ВЕИ и неговото оползотворяване.

В програмите за енергийна ефективност на е необходимо да се обърне повече внимание и на подобряването на ефективността на сградните инсталации, а не само на подобряването на енергийните характеристики на сградите, както и на мерки за ускорена газификация на обществените сгради. Мерки в това направление са: Диверсификация на енергийните доставки и нарастване дела на възобновяемите източници; Повишаване на енергийната ефективност на обществени и жилищни сгради, улично осветление; Изграждане на газопреносни и разпределителни мрежи за битова газификация; Подпомагане за предприятията, които предоставят услуги, допринасящи за нисковъглеродна икономика и устойчивост към изменението на климата; Високоефективно комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи; Насърчаване и намаляване на енергийната интензивност в домакинствата.

ЦЕЛ 3.2.3. ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИРОДНОТО

НАСЛЕДСТВО, БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЪРЧАВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМНИТЕ УСЛУГИ И „ЗЕЛЕНАТА“ ИНФРАСТРУКТУРА

Фокусът на реализираните политики е формулиран в Приоритет 1.1.2. на АНКПР –„Поддържане на НЕМ като еталон на защитено биологично природно равновесие и като рекреационна среда с общоевропейско значение, обвързано с трансгранични екологични коридори със съседни страни в Югоизточна Европа“. Специфичните задачи за развитие на НЕМ са: Опазване на идентичността на природното наследство и наследеното биологично разнообразие; Ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитените територии с международна значимост – постигане на баланс между екологични функции и екосистемни услуги; Създаване на трансгранични екологични коридори, на база на нормативна основа и изграждане на капацитет за управление и взаимно екологосъобразно ползване на природното богатство по модела на „Зелен Коридор“ или други европейски проекти; Изграждане на „зелена“ инфраструктура.

Мерки в подкрепа на тази цел могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.3. РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Подобряването на териториалното сближаване и на качеството на управление на териториално ориентираните политики изисква регионалната политика да бъде фокусирана върху подкрепа на региони, изправени пред трудности, средни градове, които са в процес на загуба на своите социални и икономически функции, слаборазвити и селски общини, силно отдалечени от централните места в региона и страната, като и подкрепа за мерки, свързани с преструктурирането и адаптирането им. Местните специфики, анализираният опит и добри практики, както и дефинираните в АНКПР потенциали и пречки за развитие са отправна точка за мерките в трансграничното сътрудничество с очакван най-осезаем положителен ефект от регионална гледна точка: Активизиране на трансграничните контакти и разширяване на сътрудничеството със съседните гранични райони; Инвестиции за повишаване на местното предприемачество и насърчаване конкурентоспособността на МСП (които да бъдат привлечени като директни получатели на помощта по програмите за трансгранично сътрудничество); Включване в инициативи за превенция на риска/предотвратяване и смекчаване на последствията от климатичните промени; Развитие на трансгранично сътрудничество за решаване на съвместни екологични проблеми; Развитие на алтернативни форми на туризъм с по-висока добавена стойност за социално-икономическото и териториалното развитие на региона;

Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия; Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство; Трансгранични проекти в областта на споделените здравни услуги;

Съвместните инициативи в тази връзка могат да бъдат реализирани и чрез инструменти за интегрирано териториално развитие, основани на съвместни стратегии за териториално развитие.

Мерките по тази специфична цел могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) в СЗР.

ЧАСТ III. КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, ПАРТНЬОРИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Идентифициране на всички заинтересовани страни и участници в процеса

Един от основните принципи, на които се основава провеждането на политиката за регионално развитие съгласно Закона за регионалното развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива. Прилагането на принципа на партньорство е важен механизъм за повишаване на устойчивостта на взетите решения и планираните цели и задачи, за ефективността на тяхната реализация.

Основната цел на прилагането на информираност и публичност във връзка с ПИРО е повишаване обществената осведоменост и осигуряване прозрачност при прилагане на мерките за регионално развитие. Заедно с това публичните консултации повишават обществената ангажираност и съпричастност на местните общности и на всички заинтересовани страни и подпомагат процеса на събиране на ценна информация за вземане на правилни решения. Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ПИРО имат Кмета на Общината и Общинския съвет в съответствие със своите компетенции. Във всички етапи на разработване и прилагане участват, и отговорностите се разпределят между всички групи партньори: административни структури местната власт, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широката общественост. В зависимост от етапа, нивото на съучастие се проявява в различна степен.

При взаимодействие между целевите групи бяха прилагани всички приети форми на взаимодействие: информиране, консултиране и съгласуваност,

ангажираност и активно участие.
При съвместната работа беше стимулиран подходът „отдолу–нагоре“ при идентифициране на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения. Определянето на целите на ПИРО и на мерките, чрез които ще се реализират тези цели, бяха планирани с активното участие на всички партньори и заинтересовани страни. Тяхното участие бе потвърдено и с отговори по предварително разработена анкета, разпространена до всички участници .
Използвани бяха и други методи и подходи в процеса на публични консултации, като груповата експертна оценка, мозъчната атака, социологически методи и подходи за интервюиране на важни участници в развитие на Общината.
Приложени са препоръчани в документите на международни организации (Обединените нации, Европейската комисия и др.) основни принципи за представителност, равнопоставеност, баланс на представителите, повишена култура на диалог, информиране за резултатите от участието.

Процесът на консултации всъщност стартира още в началото с цел актуализиране на наличните данни, необходими за разработването на ПИРО и информиране на всички заинтересовани страни. Етапите, през които преминава този процес, следват указанията на ЕК и са обобщени в 6 стъпки:

- ***Предварително планиране на консултациите***

Тази дейност е елемент от подготовката на Техническото предложение, съгласувана е с Възложителя и е отразена в придружаващите документи по изпълнение на обществената поръчка, включително и във Времевия план-график.

- ***Идентифициране на заинтересовани участници***

Изготвен е списък на групите от заинтересовани страни, който е допълнен по предложение на Общинска администрация с представителите на бизнеса, МИГ, на НПО. Идентифицирането на заинтересованите страни обхваща представителите на трите групи заинтересовани страни:

а) институции, фирми и общности, пряко засегнати от развитието на планираните дейности в ПИРО или които с дейността си могат да повлияят върху развитието на общината;

б) притежаващите информация, ресурси и компетенции и ангажираните в поддържането на информацията, необходима за разработването на ПИРО; и

в) участниците в изпълнението и контрола по прилагането на ПИРО. Участниците от тези три групи са систематизирани и в зависимост от йерархичното ниво, което представляват в етапите на разработване, обсъждане, прилагане и контрол на ПИРО и процеса на публични консултации –

национално, регионално и местно (областно и общинско).

- ***Подготовка на документи за консултации***

За всеки етап от разработването и обсъждането на ПИРО за процеса на публични консултации са подготвени и представени различни материали – презентации, извадки от систематизирани визия, стратегически цели и приоритети, работна версия на документа и др.

- ***Избор на подходящи инструменти и провеждане на консултации***

Инструментите за публични консултации са съобразени с характера на документа, неговия пилотен характер за Р. България и региона и изводите от досегашната практика по обсъждане на стратегически документи от национално, регионално и местно ниво. Избраните подходи, методи и процедури са променени в процеса на работа поради обявеното извънредно положение в страната. Значителна част от срещите на място в процеса на публичните консултации са подменени с дистанционен обмен на становища и предложения със съдействието на представителите на Общинска администрация, за да може да се включат и представители на всички заинтересовани.

- ***Анализ на получените коментари, предложения и информация и тяхното отразяване във финалната версия на ПИРО***

Получените становища и предложения са отразени в три етапа – като част от предварителните съгласувателни процедури с държавните институции и техните структури, като част от публичните консултации .

- ***Осигуряване на обратна връзка към заинтересованите и активни участници.***

Независимо от обявеното в страната извънредно положение от 16 март до 13 май 2020 г., директна обратна връзка по електронен път или по телефон е осъществена във всички случаи, в които има предоставени координати за контакт. В останалите случаи резултатите от проведените консултации, систематизирането на постъпилите становища и мотивите за тяхното приемане или отхвърляне, както и начините на отразяването им в окончателната версия на ПИРО става посредством възприетата форма.

Резюме на проведените обсъждания и приноса на партньорите при разработването на ПИРО

В хода на разработване на ПИРО бяха проведени 2 обществени обсъждания със заинтересованите страни по предварително заявен и съгласуван със заинтересованите страни график .

В хода на дискусията по време на заседанията участваха широк кръг заинтересовани страни. Бяха направени коментари и предложения с препоръки

към окончателните документи. Бяха отчетени и конкретни стъпки за напредък в разработките.

Проблемите за развитието на общината, нейния потенциал и стратегическите цели на ПИРО бяха обсъдени на допълнително разширеното заседание с представители на общинска администрация.

Допълнително, чрез Сайта на Общината бяха събрани становища и предложения от различни институции и заинтересовани страни. Те са систематизирани, обсъдени с експертите в екипа по разработването на ПИРО и най-подходящите от тях са отразени в окончателната версия на документа.

Приоритизирането на постъпилите предложения е извършено на базата на експертна оценка и въз основа на критерии, които отразяват значимостта на идеята/проекта за развитието на общината; инвестиционния интерес, който е предпоставка за интегриране на инвестициите; икономическия принос в създаването на нови работни места и подкрепата за технологично обновяване и иновативни решения и производства; обществената приемливост и подкрепата от местните общности; степента на развитие на идеята и проектната готовност; очакваните положителни въздействия върху други инициативи, добавената стойност и синергия.

Получените в хода на проведените обществени консултации предложения и мнения на представителите на заинтересованите страни и гражданските сдружения съдействаха за подобряване качеството на документа и обогатяване на предвидените дейности за постигане целите на ПИРО.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати

Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. В процеса на изпълнение на ПИРО те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност. До тях ще имат достъп всички на страницата на общината в интернет.

В процеса на изпълнение е важно поддържането на изградените вече ефективни партньорства. Това ще даде реални шансове за постигане на стратегическите цели по максимално ефективен и ефикасен начин.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация ще се разгледа както в процеса на изготвянето на ПИРО, така и в процеса на изпълнението му.

Изградената система за координация на основата на ефективни партньорства и

широка информираност и публичност на действията, включително за оперативните програми, действащи за общината и на територията на региона, има ключова роля за изпълнението на ПИРО.

Действията на партньорите са важен фактор за интегриране на глобалните екологични въпроси в процеса на планиране, избягване на потенциалните рискове от климатичните промени и постигане на климатична сигурност. В етапите на наблюдение и оценка на ПИРО е от особена важност активното участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти“ между развитието и околната среда, при запазване на равновесието в екосистемите. Предпоставка за устойчиво развитие е и възможността за създаване на форуми за „нов диалог“, консултации и ясни механизми за комбинирането на становищата на всички консултирани.

За повишаване нивото на информираност и подпомагане процеса на партньорското участие могат да бъдат използвани следните инструменти:

- съвещаване чрез електронна поща и интерактивна електронна страница;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на ПИРО, източници на информация и полезни контакти при прилагането на плана;
- провеждане на мероприятия, за да се представи процесът на изпълнение на ПИРО на партньорите, и други.

Поради непредвидените ограничителни мерки за провеждане на обществени обсъждания по време на извънредното положение са предвидени допълнителни възможности за обсъждане на приоритизираните конкретни предложения със съдействието на Общинска администрация.

ЧАСТ IV. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ

Според Актуализираната Националната Концепция за Пространствено Развитие (НКПР), общинският център на община Оряхово – град Оряхово е един от 90-те града от 4-то йерархично ниво. Други градове от това ниво в област Враца са Козлодуй, Бяла Слатина и Мездра.

Градовете от 4-то йерархично ниво са „малки градове с микрорегионално значение в територията на групи общини. Такива градове имат изключително важна роля за периферните селски и планински райони, предлагат работни места и основни публични услуги на повече от една община.

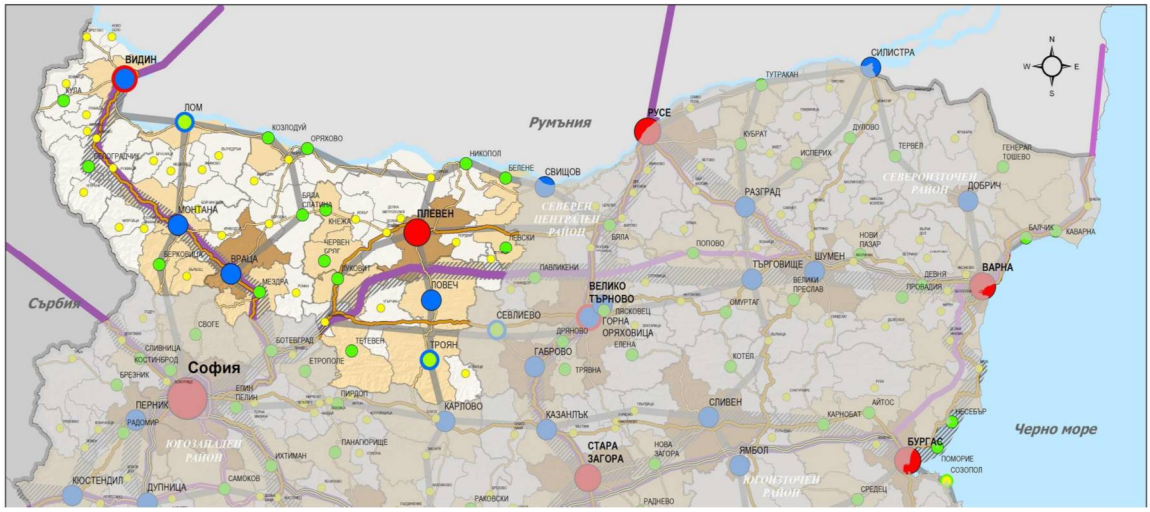
Критерии за избор на тези градове са подходящото местоположение в територията на областите, демографската големина, наличните функции с над общинско значение в икономиката, социалната сфера, образованието, здравеопазването и културата.

Разположението на градовете от 4-то йерархично ниво е равномерно в цялата национална територия. Стабилизирането на мрежата от малки градове от 4-то йерархично ниво изисква специална национална политика, тъй като от състоянието на тези градове ще зависи насоката на развитие на периферните селски и планински райони.

Значението на малките градове в селски райони е обект на особено внимание и в общоевропейските документи за балансирано териториално развитие. Общината е втората по-големина в областта след община Враца и заема 17,8% от площта й.

Регионалният план за развитие на Северозападен район за планиране (РПРСЗР) за периода 2021-2027 год. не отделя съществено внимание и не предопределя специфични насоки за развитие на община Оряхово като част от района. Според предложеното от РПРСЗР разделяне на общините в района, спрямо техните характеристики, са дефинирани следните под категории на двете основни категории, идентифицирани в - централни територии на центровете от второ ниво (Плевен и Видин), централни територии на центровете от трето ниво (общините Монтана, Враца, Ловеч), периферни територии, гравитиращи около центровете (Долна Митрополия, Мездра, Козлодуй, Червен бряг, Берковица, Луковит,), периферни територии, с предимно селски характер (Белоградчик, Лом, Бяла Слатина, Козлодуй, Белене, Кнежа, Левски, Никопол, Тетевен, Троян) и специфични периферни крайречни общини (Оряхово, Мизия, Белене). Община Оряхово попада в предпоследната категория - периферни територии, с предимно селски характер, но с ключово значение за речния транспорт.

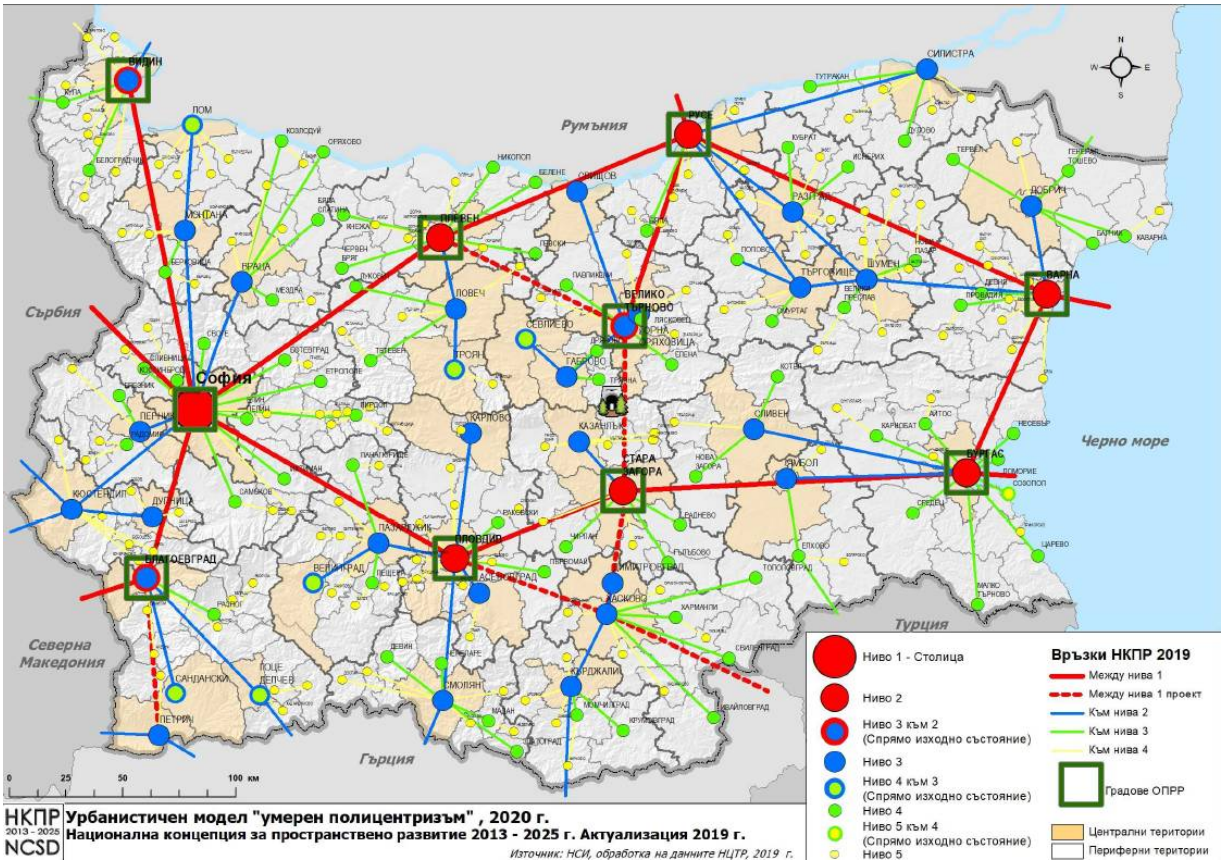
Общината се споменава й като част от една от разгледаните второстепенни оси на развитие. Това са направления, излизащи от основните оси или свързващи основните оси. Разгледаните такива в РПРСЗР са две оси, свързващи съответно Видин, Монтана и Враца от една страна и Плевен и Ловеч от друга. Близостта на района със ЮЗР има силно влияние и град София измества град Плевен в ролята му на център. Плевен е силно конкуриран от столицата по отношение на предоставяните среди и услуги за населението по осите Видин- Монтана-София и Видин-Монтана-Враца-София. По последната ос минава основен коридор от TEN-T мрежата на ЕС. Традиционно силно свързани са градовете Плевен и Ловеч, а чрез тях има възможност да се свържат и крайдунавските части на област Плевен със старопланинските части на област Ловеч.

Разположение и йерархично ниво на област Враца, община и град Оряхово в концепцията за териториално-урбанистична структура на Северозападен район за планиране за периода 2021-2027 год.

Икономически характеристики: Община Оряхово е разположена в рамките на СЗРП, в които главни икономически и производствени центрове са Плевен, Враца, Козлодуй, Бяла Слатина, Мездра.

Фигура 23: Общински центрове по йерархични нива. Урбанистичен модел „умерен полицентризъм“

На фона на тази регионална характеристика, в община Оряхово най- силно развито е селското стопанство, а основните производствени мощности са на територията на град Оряхово.

Социални характеристики Средносрочната перспектива до 2027 год. за регионите в Европа поставя СЗРП сред силно уязвимите пред предизвикателствата на глобализацията, демографските и климатичните промени и засилената конкуренция за привличане на инвестиции. Преките чуждестранни инвестиции в Северозападен район не отбелязват значително нарастване през последните години и заемат сравнително малък дял в общия обем на привлечените чужди средства за страната. Друг риск е високият среден коефициент на безработица и ниският среден коефициент на заетост.

Тези негативни тенденции са характерни за цялата територия на България, като изключение правят единствено някои от най-големите градове и производствени центрове на страната (София, Пловдив, Стара Загора, Бургас и пр.), които са магнит за инвестиции и механична миграция на населението. СЗРП като цяло има своя потенциал за развитие, като градове като Враца и Плевен традиционно са били силни административни, културни и производствени центрове в миналото, както на регионално ниво, така и на национално и дори международно. Днес, дори и те са загубили значителна част от това си значение. Положението в по-малките населени места и общини, като Оряхово, е доста по-лошо, като в тях са силно ограничени възможностите на населението за намиране на подходящи условия за живот и развитие. Създаването на условия за развитие, образование и работа са ключови за задържане на местното население по родните места.

Културни характеристики На територията на Северозападен район са регистрирани 3 883 недвижими културни ценности (НКЦ) на материалното недвижимо културно наследство (Област Видин с 459 НКЦ, Област Враца с 667 НКЦ, Област Ловеч с 1 540 НКЦ, Област Монтана с 601 НКЦ, Област Плевен с 616 НКЦ) с тяхната принадлежност към определен исторически период като праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време, както и с научна и културна стойност като археологически, исторически, архитектурно- строителни, художествени, урбанистични, културни ландшафти с културни напластявания от взаимодействието на човека и природната среда, парково и градинско изкуство, етнографски, културни маршрути.

В района се провеждат редица културни прояви с местно и международно значение – фестивали, карнавали и представления на открито и др.

Екологични характеристики

С оглед на факта, че СЗР е един от най-уязвимите спрямо климатичните промени региони в ЕС, трябва да се предприемат засилени целенасочени мерки за адаптиране към изменението на климата и превенция и управление на рисковете свързани с тези промени - наводнения, свлачища, пожари, бури и суша, (в това число за

повишаване на информираността, гражданска защита и системи и инфраструктура за управление при бедствия).

Рисковете са свързани с евентуалната активизация на водната и ветрова ерозия, наводненията, засушаването и възможното засилване на свлачищните процеси, които са характерни за района. СЗР в сравнително ниска степен замърсява околната среда, но въпреки това, в някои от големите населени места замърсяването с на атмосферния въздух с ФПЧ е прекалено високо. СЗР е с дял под средния за страната на обектите от НЕМ, но сред регионите от Северна България е с най-висок дял и се нарежда след районите от Южна България.

Северозападният район попада изцяло в умерено континенталната климатична област, която се отличава със зимни и летни температурни екстремални максимуми. Средногодишното количество на валежите е между 550 - 600 l/m^2, като във високите планински части достига до 1200 l/m^2. Преобладават ветровете от северозапад и север.

Природно защитените територии, включително тези по Натура 2000, в района (с отчитане на припокриване) са общо 823,99 km2 или 4,32%, което е под средното за страната. Сред тях най-голям е делът на природните паркове (Врачански Балкан) – 2,32% и националните паркове(Централен Балкан) - 1,51%. На областно ниво с най-висок дял защитени територии са областите Ловеч и Враца, които попадат в групата на областите с над средното национално ниво – 5,5-10%. Останалите области са в групата на областите с дял на защитени територии

В териториалните граници на община Оряхово попадат три зони по Натура 2000 – всички по директивата за местообитанията.

Комуникационни характеристики.

Община Оряхово се намира на брега на р. Дунав, до важни международни и национални транспортни коридори. През общината преминава транспортен коридор 7 Рейн - Майн - Дунав като осигурява преки връзки със страните от Дунавския басейн, посредством пристанището и ферибота Оряхово – Бекет.

Коридор 7 е речен маршрут "Рейн-Майн-Дунав", като през територията на България преминава по река Дунав, като част от коридора е от международно значение. Неговата дължина е около 760 км. В бъдеще се предвижда подобряване на подходите към речните пристанища, с цел осигуряване на достъп към националната пътна мрежа.

В национален мащаб, през общината преминават два второкласни пътя:

II-15 - Враца-Оряхово, който свързва областния център с град Оряхово и намиращия се там Фериботен комплекс „Оряхово – Бекет”;

II-11- разположен е покрай река Дунав и осигурява връзка на крайречните градове Оряхово, Мизия и Козлодуй, с областите Монтана и Плевен

ЧАСТ V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО

При разработване на стратегическата час на ПИРО е използван интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие на общината, който изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана.

Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Идентифицирани са и мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс – например разработването на общински наредби.

Основни компоненти на програмата за реализация са:

ЗА ПРИОРИТЕТ 1

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1. ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ И НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

М 1.1.1.	Изграждане и модернизиране на техническа инфраструктура за бизнес и предприемачество в Общината	Разработване и реализиране на програма за оптимизиране инфраструктурата на бизнеса в промишленото производство на територията на общината /теренно и сградно осигуряване, транспортна инфраструктура, енергоснабдяване, далекосъобщения, ВиК, инсталации за отпадъци /твърди и течни/
М 1.1.2	Подкрепа за предприемачество – ново стартиращи предприятия в приоритетни сектори, семейни предприятия, бързорастящи предприятия и други	Подготовка на лица, желаещи да развиват собствен бизнес, вкл. безработни и работещи, за планиране и стартиране на самостоятелна стопанска дейност и самонаемане; Предоставяне на подкрепа за започване на реална стопанска дейност и намиране на подходящи източници на финансиране, достъп до услуги и менторство за развитие на бизнес.
М 1.1.3	Подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемачеството и подобряване на елементи на бизнес средата;	Предоставяне на комплекс от обучения и услуги, които да подпомогнат целевите групи в разработката и преценката на предприемаческите им идеи, придобиването на нужни за управлението и развитието на бизнеса знания и умения и разработването на бизнес идеите в жизнеспособни планове за реализация на реална стопанска дейност;
М 1.1.4	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията	Подкрепа за инвестиции, насочени към въвеждането на цифрови решения и програми, вкл. системи за електронно разплащане сред МСП, подобряване на бизнес средата в областта на цифровата трансформация.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: СЪЗДАВАНЕ НА НОВИ КАЧЕСТВЕНИ РАБОТНИ МЕСТА И ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ЗАЕТОСТ

М.1.2.1	Изграждане на умения и компетентности в съответствие с регионалния пазар на труда	Придобиване на нови професионални знания и умения по време на работа, вкл. обучение в ключови компетентности

М.1.2.2	Включване на безработни младежи в стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, включително за първа работа, с цел устойчива интеграция на пазара на труда	Пакет от мерки насочени към дългосрочно безработни лица за преодоляване на липсата на квалификация, образование, навици, мотивация и работа, в т.ч. мотивиране, обучение за придобиване на умения за учене, професионално ориентиране, професионално обучение, КК, чиракуване, др.
М.1.2.3	Повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица в контекста на регионалните и местните потребности от квалификация на работната сила	Целева подкрепа за повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица; Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения наработното място
М.1.2.4	Активиране и подкрепа при търсенето на работа, съответствие между търсене и предлагане,	Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда, активиране на неактивни лица, организиране и участие в трудови борси и др. подкрепящи услуги за заетост. Предоставяне на индивидуализирани услуги за нискоквалифицираната работна ръка
М.1.2.5	Подпомагане на МСП за запазване на работните места	Предоставяне на стимули за работодателите при откриването на нови работни места, в т.ч. инвестиции за подобряване качеството на работните места и оборудване и адаптиране на нови работни места

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

М.1.3.1	Модернизиране и технологично обновяване на стопанства и инфраструктура в селското и горското стопанство	Строителство или обновяване на сгради и на друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство, включително такава, използвана за опазване компонентите на околната среда; Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на земеделския производствен процес
М.1.3.2	Модернизация и технологии за прецизно земеделие за подобряване на ефективността на производството	Подкрепа за модернизацията и технологично обновяване на малките и средни стопанства, включително чрез технологии, постигащи по-високи екологични стандарти и водещи до сравнителни пазарни предимства.
М.1.3.3	Насърчаване развитието на биологичното земеделие	Подкрепа за стопани, занимаващи се с биологично земеделие не само с финансови средства, а и със съвети за добри практики или за нови и новаторски решения. По този начин може да се подобри ефективността и да се увеличат маржовете на печалба.

М.1.3.4	Запазване и устойчиво развитие на горите	Инвестиции за подобряване жизнеспособността на горите

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

М.1.4.1	Възстановяване и социализация на паметниците на културното наследство	Възстановяване, реставрация, консервация, въвеждане на съвременни форми на експониране на паметниците на културното наследство
М.1.4.2	Развитие на различни видове туризъм (културен, религиозен, познавателен, еко и приключенски, селски туризъм)	Разработване на продуктова концепция, основаваща се на съвременни тематични интерпретационни подходи; разработването и осъществяването на проекти на културния туризъм, финансирани със средства по различни програми
М.1.4.3	Повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма	Повишаване на професионалната и езикова квалификация на работещите в туристическия отрасъл, като по този начин се посрещнат по-добре нуждите на работодателите от квалифицирани кадри и да се стимулира интереса на работещите към учене през целия живот.

ЗА ПРИОРИТЕТ 2

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1: КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

ЦЕЛ 2.1.1. НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНИЯ ДОСТЪП ДО И ЗАВЪРШВАНЕТО НА КАЧЕСТВЕНО И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

М.2.1.1.1	Обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст като местна и регионална политика	Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст
М.2.1.1.2	Дигитална трансформация на училищното образование, и обучение	Обучение на учителите в областта на цифровото образование и цифровите компетентности на учителите; Насърчаване на използването на цифрови педагогически методи- цифровите инструменти и новите педагогически методи трябва дапредставляват неразделна част от обучението на учителите.
М.2.1.1.3	Въвеждане на иновации в училищата	Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища

М.2.1.1.4	Опознаване на традициите	Изучаване на традициите чрез разнообразни дейности и занимания на територията на местните училища

ЦЕЛ 2.1.2. ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПАЗАРА НА ТРУДА

М.2.1.2.1	Предлагане на обучение по професии и специалности с приоритетно значение за регионалния пазар на труда	Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда
М.2.1.2.2	Разширяване на системите и насърчаване на ученето през целия живот;	Програми за ограмотяване на възрастни. Придобиване на по-добра цифровата грамотност основно сред ромското население и други уязвими групи

ЦЕЛ 2.1.3. МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

М.2.1.3.1	Обновяване на материалната база на образователната инфраструктура	Модернизиране и изграждане на нова материална база на предучилищното образование, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, общежития, спортни площадки и салони . Доставка и монтаж на специфични и иновативни инструменти и оборудване за подкрепената инфраструктура
М.2.1.3.2	Изграждане на инфраструктура за цифровизация на образованието	Засилване на употребата на ИКТ като част от модернизираната образователна инфраструктура

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2. КАЧЕСТВЕНО ЗДРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ, СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КУЛТУРА И СПОРТ

ЦЕЛ 2.2.1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВНАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

М.2.2.1.1	Подобряване достъпа на населението до здравни услуги	Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ
М.2.2.1.2	Осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места; Изграждане и оборудване на хеликоптерна площадка и осигуряване на връзка с болнично заведение

М.2.2.1.3	Осигуряване на по-добри условия на лекарите	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни региони
М.2.2.1.4	Разкриване на нови социални услуги за възрастни хора	Създаване на социални услуги, насочени към възрастни и болни хора (хосписи); Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни
М.2.21.5	Разкриване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания	Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания; Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания
М.2.2.1.6	Предоставяне на социални услуги за семейства и деца в риск	Създаване на други видове социални услуги (за Спешно настаняване, ранна интервенция, консултативни за деца и семейства и т.н.)
М.2.2.1.7	Обновяване на съществуващи социални обекти	Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/

ЦЕЛ 2.2.2. ПОДКРЕПА ЗА КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ И ДЕЙНОСТИ, ДОСТЪП ДО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

М.2.2.2.1	Модернизиране на културни организации и сгради	Поддържане и обогатяване на културната инфраструктура и оборудване за културни организации и сгради.
М.2.2.2.2	Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги	Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство

ЦЕЛ 2.2.3. ОБНОВЯВАНЕ НА СПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

М.2.2.3.1	Подобряване на училищната спортна инфраструктура	Ремонт, реконструкция, изграждане на спортните съоръжения в училищата
М.2.2.3.2	Обновяване на спортните съоръжения в населените места	Поддържане на открити и закрити спортни площи, строителство на нови
М.2.2.3.3	Създаване на условия за спорт в общината	Създаване на условия за спорт в свободното време и спорт за всички и увеличаване на мобилността на населението от всички възрастови групи

ЗА ПРИОРИТЕТ 3

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.ТРАНСПОРТНА И ЦИФРОВА СВЪРЗАНОСТ

ЦЕЛ 3.1.1. ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ПЪТНА И УЛИЧНА МРЕЖА

М 3.1.1.1	Обновяване на участъците от Републиканската пътна мрежа	Рехабилитация и реконструкция на Републиканската пътна мрежа III клас
М 3.1.1.2	Поддържане и обновяване на общинската пътна и улична мрежа	Рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа и уличната мрежа
М3.1.1.3	Подобряване на вътрешно общинската свързаност на населените места	Подобряване на връзката между населените места в общината и региона
М3.1.1.4	Изграждане на пешеходни алеи и велоалеи между населените места в общината	Изграждане на велоалеи и веломаршрути
М3.1.1.5	Подобряване на транспортния достъп до туристически обекти	Изграждане на пътна достъпност до обектите на културно-природното наследство в общината

ЦЕЛ 3.1.2. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЦИФРОВАТА СВЪРЗАНОСТ

М 3.1.2.1	Осигуряване на мрежа от информационни и комуникационни технологии от високо ниво до обекти на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата	Изграждане на инфраструктура за използване на ИКТ

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2.УСТОЙЧИВА ОКОЛНА СРЕДА

ЦЕЛ 3.2.1. ИЗГРАЖДАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

М 3.2.1.1	Подобряване техническото състояние на водопроводните системи	Реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа
М 3.2.1.2	Подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води	Изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води

М 3.2.1.3	Опазване чистотата на въздуха	Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта

ЦЕЛ 3.2.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА И ЕФЕКТИВНОСТ

М 3.2.2.1	Разнообразяване на енергийните доставки и нарастване дела на възобновяемите източници	Инвестиции за въвеждане на ВЕИ в обществени и частни сгради
М 3.2.2.2	Подобряване на енергийната ефективност	Мерки за Повишаване на енергийната ефективност на обществени и жилищни сгради, улично осветление
М 3.2.2.3	Газификация на обществени и битови обекти	Изграждане на газопреносни и разпределителни мрежи за битова газификация
М 3.2.2.5	Високоефективно комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи	Мерки за подкрепа на предприятия за внедряване на комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи
М 3.2.2.6	Насърчаване и намаляване на енергийната интензивност в домакинствата	Подкрепа на домакинства за намаляване на енергийната интензивност

ЦЕЛ 3.2.3. ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО, БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЪРЧАВАНЕ НА Е КОСИСТЕМНИТЕ УСЛУГИ И „ЗЕЛЕНАТА“ ИНФРАСТРУКТУРА

М 3.2.3.1.	Опазване на идентичността на природното наследство и наследеното биологично разнообразие	Дейности за ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитените територии с международна значимост – постигане на баланс между екологични функции и екосистемни услуги
М 3.2.3.2.	Включване в проекти за трансгранично сътрудничество	Създаване на трансгранични екологични коридори, на база на нормативна основа и изграждане на капацитет за управление и взаимно екологосъобразно ползване на природното богатство по модела на „Зелен Коридор“ или други европейски проекти

М 3.2.3.3.	Изграждане на „зелена“ инфраструктура	Подобряване на свързаността между съществуващите природни зони, за да се противодейства на разпокъсването и да се повиши тяхната екологична съгласуваност, например чрез опазване на живите плетове, ивиците дива природа покрай нивите и малките речни корита;

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.3. РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

М 3.3.1	Активизиране на трансграничните контакти и разширяване на сътрудничеството със съседните гранични райони	Включване на общината в проекти за трансгранично сътрудничество
М 3.3.2	Инвестиции за повишаване на местното Предприемачество и насърчаване конкурентоспособността на МСП (които да бъдат привлечени като директни получатели на помощта по програмите за трансгранично сътрудничество)	Включване на МСП в трансгранични проекти
М 3.3.3	Развитие на трансгранично сътрудничество за решаване на съвместни екологични проблеми	Включване в инициативи за превенция на риска/предотвратяване и смекчаване на последствията от климатичните промени
М 3.3.4	Развитие на алтернативни форми на туризъм с по-висока добавена стойност	Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия
М 3.3.5	Трансгранични проекти в областта на споделените здравни услуги	Трансгранично сътрудничество и партньорства, включително в трансграничните региони, с цел трансфер и прилагане в голям мащаб на иновативни, включително цифрови решения, например чрез европейските референтни мрежи

Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана:

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на прилагането на интегриран подход. За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия е идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел

или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която се определя пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук – и на ПИРО.
Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.
Основа за прилагане на подхода за интегрирано териториално развитие/инвестиции в регионите за планиране от ниво 2 са интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 (2021-2027г.).

В основата на подхода е промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.

Мерките, които ще получат подкрепа в рамките на тази област на въздействие, ще бъдат определени на базата на приоритетите, целите, дейностите и мерките, заложени в стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на ниво регион за планиране на Северозападен район (Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране ниво 2), както и на база на картиране на нуждите на национално ниво по отношение на секторните политики, изготвяно от отговорните за разработването им държавни институции и агенции.

Стратегическо планиране на мерки, отчитащи местните специфики в различни сектори на икономиката, както и създаване и/или подобряване на нормативните условия за осигуряване на зелена инфраструктура и подобряване на правилата и нормите за проектиране, изграждане и експлоатация на водоснабдителните и канализационните системи.

Ще се подкрепят мерки, свързани с насърчаване на безопасна, здравословна, приобщаваща и сигурна среда в населените места. Неправителственият сектор и местните общности ще бъдат широко въвлечени при формиране и изпълнение на местните политики. Ще се разшири междуобщинското сътрудничество, както и ПЧП за съвместно изпълнение на инфраструктурни, социални и културни проекти, както и за улесняване и подкрепа на контактитеи инициативите на местния бизнес.

Планът за интегрирано развитие на Община Оряхово е разработен и се

предвижда да бъде прилаган като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Чрез прилагането на единен поход на планиране и реализиране, взаимна обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, чрез използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане, се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработвати изпълняват в рамките на програмата (Приложение №1А):

Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана е неразделна част от програмата за реализация. Тъй като проектите по своята същност могат да представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1. Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и съответният проект да има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка на етапа на изготвяне на ПИРО общината няма готовност със списък съгласно Приложение №1А, затова той ще бъде добавен по-късно, при актуализация на програмата за реализация на плана.

Индикативна финансова таблица:

Индикативната финансова таблица (Приложение № 2) представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация. Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието й през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО (2021-2027 г.) на Община Оряхово представлява експертна оценка за общата финансова рамка, която се предвижда да бъде изпълнена като предпоставка за постигане на поставените стратегически приоритети и специфични цели за развитие към края на периода. Макар и само индикативна, тя обективира необходимите ресурси за реализация стратегическите приоритети и цели на стратегията. Финансовата рамка е и условие за мобилизиране на всички възможни източници на финансиране – средства от фондове на Европейския съюз, национален и общински бюджети, допълнителни ресурси от други източници – публични и частни. Тя е ориентирана към насочването на външните и вътрешните инвеститори към избраните приоритетни области, които ще получават публично финансиране и по този начин ще се създаде по-благоприятна бизнес среда в съответните сектори.

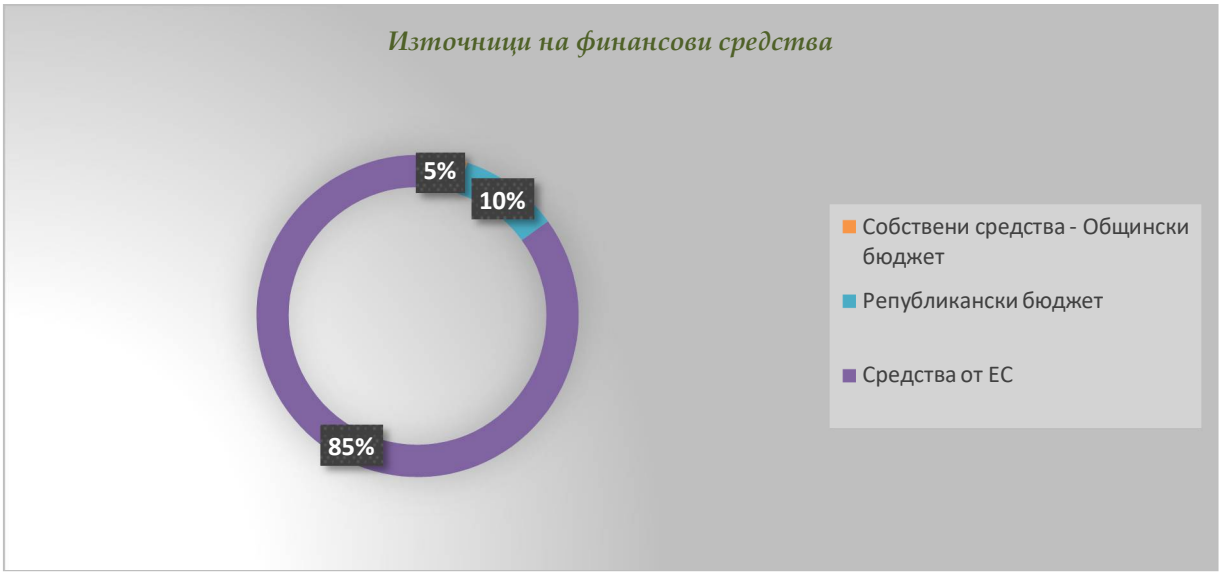
Средствата са прогнозирани на базата на досегашния опит в ползването на подобни източници, както и на базата на потенциално необходимия и реалистично достъпния наличен ресурс. Те могат да се отчетат, като умерено оптимистични.

Графика №27:Финансов ресурс за реализиране на ПИРО

Основният източник на средства за финансиране на предвидените мерки са от програми и фондове на ЕС - 85%, 10% от финансирането е предвидено да бъде осигурено от Републиканския бюджет, а 5% - от Общинския бюджет.

Графика №28:Източници на финансиране на ПИРО

Новото предизвикателство COVID-19 ще остави своя отпечатък, по линия на бюджета на ЕС, националния и общински такива, поне в рамките на първите две години от новия програмен период.

Предвид продължаващите дискусии по отношение на седем-годишната рамка на бюджета на ЕС и предстоящия процес на преговори, точната сума ще бъде определена на по-късен етап.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

ЧАСТ VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

България се намира в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата (предимно чрез повишаване на температурата и интензивни валежи) и от нарастващата честота на свързаните с изменението на климата екстремни събития като суши и наводнения.

Рисковете, причинени от събития, свързани с изменението на климата, могат да доведат до загуба на човешки живот или да причинят значителни щети, засягащи икономическия растеж и просперитета, както на национално, така и на

трансгранично равнище. Изменението на климата вероятно ще увеличи честотата и величината на екстремните метеорологични явления, като се очаква през следващите десетилетия в страната средната годишна температура на въздуха да се увеличи и да се променят типовете валежи. Най- често срещаните хидрометеорологични и природни бедствия са екстремни валежи и температури, бури, наводнения, горски пожари, свлачища и суша. Броят на смъртните случаи и жертвите, дължащи се на природни бедствия, е значителен, което показва уязвимост към метеорологичните условия и климата.

Уязвимостта на населението и икономиката на България към въздействията на климатичните промени се усилва от относително високата степен на бедност в най-засегнатите райони, продължаващата концентрация на населението на страната в няколко индустриални и градски района и различните последици от прехода от държавно-контролирана икономика към свободна пазарна икономика. Все повече доказателства сочат, че икономическите загуби от бедствия, свързани с метеорологични и климатични условия, също нарастват.

При разработването на ПИРО за периода 2021-2027 г. е взето под внимание Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие, приета с Решение на МС № 621 25 октомври 2019 г. Рамковият документ цели да очертае стратегическата рамка и приоритетни направления за адаптация към изменението на климата на национално и секторно равнище в периода до 2030 г., да дефинира възможни мерки за намаляване уязвимостта на страната от климатичните промени и за подобряване капацитета за адаптиране на природните, социалните и икономическите системи към неизбежните и проявяващи се с по-силен интензитет въздействия от изменението на климата. В Плана за действие са предложени конкретни дейности по сектори, като е включена информация за техния приоритет, показатели за изпълнение, отговорни институции, партньори и т.н. и които биха могли да залегнат в ПИРО.

Изготвянето на ПИРО е съобразено с Плана за управление на речните басейни в Дунавски РБУ 2016-2021 г. и с програмите от мерки в плановете за управление на риска от наводнения към Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен, както и да се осигури съгласуваност с всички други приложими планове и програми в областта на опазването на околната среда или адаптацията към изменението на климата, разработени на национално, областно или общинско ниво. Екологичната проблематика са неразделна част от формулираните цели и приоритети и имат конкретен израз в мерките, включени в програмата за реализация.

В Програмата за реализация на ПИРО са формулирани мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от природни бедствия, е

отчетена спецификата на територията. Изпълнението на тези мерки следва да бъде както ресурсно обезпечено, така и обвързано със система от индикатори, позволяващи оценка на напредъка за периода на действие на съответния стратегически документ (или при извършване на междинна оценка, актуализация и др.)

Конкретните предизвикателства, произтичащи от изменението на климата, пред които са изправени секторите в България, са за селското стопанство, биологичното разнообразие и екосистемите (БРиЕС), енергетиката, горското стопанство, здравеопазването, транспорта, туризма, градската среда и управлението на водните ресурси.

Сектор „Селско стопанство“

Като цяло, страната в по-голямата си част има характера на селските райони и въпреки че са богати на природни ресурси, те се характеризират с по-ниски доходи, ограничени възможности за работа, застаряващо население, по-високи нива на бедност (по-голямата част от селското население е в риск от бедност или социално изключване) и произтичащо от всичко това задълбочаване на разделението между градските и селските райони по отношение на социалния статус и стандарта на живот. Изменението на климата ще бъде важен фактор за бъдещото развитие на българското селско стопанство; първите негативни въздействия вече са реалност- по-дълги засушавания, горещи вълни, интензивни валежи и наводнения. Екстремните метеорологични явления и постепенните климатични промени могат да окажат силно въздействие върху добивите и качеството на продукцията.

Секторът на селското стопанство е силно уязвим от въздействието на изменението на климата като източник на адекватна храна, стълб за икономически растеж, доставчик на екосистемни услуги и на поминък за селското население.

Сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“

Прогнозираните постепенни климатични промени и екстремни климатични явления се очаква да окажат въздействие на всички нива на БРиЕС. Климатични промени и екстремните метеорологични явления вероятно ще засегнат всички нива на биоразнообразие: генетично, видово и екосистемно.

Сектор „Енергетика“

Екстремните промени в климата представлява значителен проблем за енергийната сигурност не само поради прякото въздействие върху инфраструктурата и енерго-разпределението, но и поради последващото въздействие върху други сектори и области, вкл. продоволствената сигурност и здравето.

Сектор „Гори“

Прогнозите за повишаване на температурата поради изменението на климата, по-топлите зими и повече летни засушавания, заедно с по-големия брой и величина на екстремни климатични явления като топлинни и студени вълни, силни бури, мокър сняг и натрупване на лед, ще влошат здравето на горите и растежа на дърветата, ще увеличат атаките от патогенни насекоми и гъби, включително инвазивни видове, и ще причинят сериозни загуби вследствие на пожари и щети, причинени от бури. В бъдеще те може да допринесат за много високи икономически загуби, за влошаване способността на горите да фиксират въглерода и да повлияят на качеството на живот в България чрез намаляване възможностите за изпълняване на ценни екосистемни услуги.

Сектор „Човешко здраве“

Човешкото здраве може да бъде повлияно от голям брой метеорологични прояви, свързани с изменението на климата. Климатичните промени в България се проявяват чрез повишаване на средните годишни температури на въздуха и водата, увеличаване на горещите и студени вълни, промяна в режима на годишните валежи, нарастване броя на интензивните валежи, увеличаване на екстремните метеорологични явления (ветрове, циклони, наводнения и суши) и промени в интензитета на ултравиолетовото (UV) излъчване. Всички тези промени засягат здравето по сложен и индивидуален начин, в зависимост от различните социално-икономически, здравни, лични и други фактори. изменението на климата върху здравето могат да бъдат диференцирани в следните групи: заболеваемост и смъртност, свързани с топлината; заболеваемост и смъртност, свързани с екстремни метеорологични условия; сърдечносъдови заболявания, включително инсулти, астма, респираторни алергии и заболявания на дихателните пътища; болести, причинени от храна и хранителни фактори; заболявания, свързани с водата; психично здраве и свързани със стреса разстройства, неврологични заболявания и нарушения. Въздействията върху здравето, свързани с климата, засягат непропорционално по - уязвимите групи от населението, по-специално деца и възрастни, хора с хронични заболявания, хора с нисък социално-икономически статус, живеещите в бедност и тези с вредни навици (употреба на алкохол, наркотици и тютюн). Сериозността на здравословното въздействие, произтичащо от посочените по-рано рискове, ще зависи от капацитета на сектора на общественото здравеопазване да се справи с тези условия и да се подготви за тях, както и от фактори като поведението на индивидите, възраст, пол, социално-икономически статус и местоположение.

Сектор „Туризъм“

Метеорологичните условия и климатът са от съществено значение за туризма. Климатът е ключов фактор, определящ привлекателността на дестинацията,

който влияе и върху периода за почивки, както и върху избора и разходите за туристическа дейност. Метеорологичните условия допринасят за удовлетворението от пътуването в дестинацията по време на ваканциите. Неблагоприятните климатични събития, включително топлинни и студени вълни, интензивни валежи, бури или промени в природните туристически атракции, като липса на сняг, може да имат отрицателни последици за преживяванията на туристите в дадена дестинация и за желанието на туриста да се върне отново там. климатичните промени пораждат различни краткосрочни и дългосрочни заплахи за туризма в България, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината може да направят страната по- привлекателна в извън-пиковия сезон (между силния и слабия сезон). Основните рискове, свързани с очакваното изменение на климата и екстремните метеорологични явления, пред които е изправен българският туристически сектор, могат да бъдат обобщени както следва:

По-малък брой туристи: Комбинация от тенденции, свързани с изменението на климата, включително по-високи температури, по-чести горещи вълни и повишени валежи и влажност може да доведе до намаляване на туристите.

- По-кратък зимен сезон: Може да се очаква, че зимният сезон ще продължи да се свива поради по-краткия период на снежната покривка, както и други фактори като по-високите рискове от лавини.
- По-кратък среден престой: Това може да се дължи на комбинация от фактори, включващи по-високи температури, по-чести топлинни вълни и повишени валежи и влажност.
- Здравни проблеми с туристите: Това се отнася особено до летния сезон, когато има повече риск от топлинни и слънчеви удари, проблеми с високо кръвно налягане и т.н.
- Недостиг на вода: Туризмът е свързан с високо потребление на вода, което допълнително ще задълбочава проблема в районите с недостиг на вода. По-високите температури и честотата на засушаване ще допринесат за увеличаване на потребностите от вода в туристическите райони и могат да повлияят и да възпрат посетителите.
- По-лоши условия за отдих на открито;
- Влошен достъп до туристическите дестинации

Сектор „Транспорт“

Най-значимите въздействия върху инфраструктурата от метеорологичните събития в България са резултат от наводнения и свлачища. Най-уязвими са Републиканската пътна мрежа и общинската транспортна инфраструктура (улици, пътища и инфраструктура за обществен градски транспорт).

Сектор „Градска среда“

Градовете и селищата са изпитали средно годишно повишаване на температурата и увеличен брой дни с интензивни валежи, често придружени от бури или градушка и свързани с нарастващ брой наводнения, които са причинили значителни щети през последните години. Градската среда в България е уязвима и е изложена на значителен риск от бъдещите климатични промени. Тези рискове се изострят от остарялата и често неадекватна инфраструктура както в големите, така и в малките населени места и от големия дял на застаряващото население, предимно с ниски доходи и под прага на бедността. Тази уязвимост се увеличава от слабото осъзнаване на проблемите, причините за тях и евентуалната им превенция и управление както сред лицата, отговорни за вземането на решения, така и сред широката общественост.

Сектор „Води“

Опасностите от наводнения и суша са идентифицирани като най-съществени за водния сектор. По-високите рискове от наводнения засягат цялата страна, докато по-сериозните засушавания застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Очаква се в районите, които използват подземни водни източници, да има по-малък риск от недостиг, предвид прогнозите, че изменението на климата няма да се отрази на наличието на подземни води, прогнозирания спад на населението в България и бавния растеж на промишлените и селскостопанските дейности. Висок риск от недостиг може да се очаква в районите с водоснабдяване от повърхностни източници и с интензивни туристически дейности, които се предвижда да нарастват. Ключовите уязвимости към тези климатични опасности (и тяхното въздействие върху недостига на вода) са:

- Състояние и подготвеност на инфраструктурата: Претоварена, застаряваща, слабо поддържана инфраструктура и следователно силно уязвима и най- вероятно, неадекватна за справяне с изменението на климата.
- Готовност на човешкия фактор, оператор или ползвател: Населението и операторите на инфраструктура нямат исторически опит и не разполагат с добри практики при наводнения и суши и следователно са силно уязвими.
- Водноелектрически централи - уязвими от експлоатацията при суши.
- Водни услуги (водоснабдяване, канализация, мелиорация) - уязвими при суша.
- Основните рискове за управляваните системи, следователно са рискове за инфраструктурата и услугите: Щети, неправилна експлоатация и с ниско ниво или недостатъчни услуги; Рискове за водноелектрическите централи поради ниски или високи речни потоци.
- Основните рискове за природните системи са увреденото биологично разнообразие, което се дължи както на наводненията, така и на сушите.

Действията за адаптиране ще бъдат насочени към изграждане на устойчивост на обществото и бизнеса, които са в състояние да вземат своевременни и добре информирани решения, за да се справят с предизвикателствата и възможностите, които представляват промените в климата. Някои мерки, без претенции за изчерпателност, са идентифицирани в Доклада от 2017 г. относно синергиите за смекчаване и адаптиране в национално определените приноси на Северния съвет и се считат за относими към секторите във всяка страна:

Селско стопанство

- Мерки за намаляване на почвената ерозия и подобряване на почвеното здраве, мерки за опазване на почвената влага, подобряване и оптимизиране на ротациите на културите чрез избор на сортове или разновидности.
- Подобряване на здравето на екосистемите чрез включване на практики като биологично земеделие и устойчиво управление на земите, които повишават устойчивостта, като същевременно намаляват емисиите.
- В областта на животновъдството фокусът е върху повишаване на капацитета за адаптиране както чрез развъждане, така и чрез управление на водите, като същевременно се подобрят производствените практики, които могат да доведат до намаляване на емисиите от добитъка, доходите на земеделските производители и по-голяма продоволствена сигурност.

Гори

- Предотвратяване деградацията на почвите, подобряване опазването на биологичното разнообразие, повишаване производителността на ресурсите, както и подобряване на горското стопанство като икономическа дейност и потенциално важен източник на доходи.
- Програмите за залесяване и повторно залесяване дават възможност да се запази един от най-важните поглътители на ПГ в света, но също така да се предотврати ерозията на почвата и следователно да се намали рискът от наводнения и свлачища.
- Агролесовъдството е интегрирана система, съчетаваща земеделието и горското стопанство, за създаване на продуктивни и устойчиви системи за земеползване чрез отглеждане на дървета и храсти покрай или между пасищата или полетата. Когато се прилагат правилно, агролесовъдните системи допринасят за адаптиране, включително защита от наводнения, повишен капацитет за задържане на вода, като същевременно генерират ползи от действия за смекчаване на последиците като съхранение на въглерод и намаляване на загубата на органични вещества в почвата.

Енергетика

- Използване на възобновяемата енергия, най-вече по отношение на енергия от биомаса, но също и слънчева енергия и от водни ресурси по отношение на

доходите и енергийната сигурност, както и енергийна ефективност.
- Подобреният достъп до енергия и намалената енергийна бедност притежават важни възможности за смекчаване и адаптиране. Развитието на енергията и достъпът до енергия, особено енергията от биогорива, могат да се разглеждат като действие за смекчаване на последиците, но да допринесат допълнително за повишаване на капацитета за адаптиране на хората.
- Очаква се вариантите за смекчаване на последиците в енергийния сектор да имат съпътстващи ползи, като например подобрено качество на въздуха от увеличаване на енергията от възобновяеми източници и по-добър достъп до енергия, например от местно производство на биогаз.
- Повишеното използване на системи за биогаз има допълнителна полза от осигуряването на органични торове, което ще стимулира производството на храни.

Градска среда / Транспорт

- Изграждане на градски микро-мрежи и разпределени възобновяеми енергийни източници, които осигуряват локални нисковъглеродни решения, като по този начин се увеличава устойчивостта на електроенергийната система.
- Увеличаването на градските зелени площи осигурява намаляване на градските топлинни острови, капацитет за поемане на дъждовните води, градски екосистемни услуги, подобрено качество на въздуха и отдих.
- Прилагането на ефективни практики за управление на отпадъците осигурява потенциал за производство на биогаз и торове, които могат да увеличат селскостопанските добиви, както и да намалят емисиите на метан в атмосферата. По-доброто управление на отпадъците води също така до повишаване ефективността на ресурсите с широко положително въздействие върху материалните потоци.
- Подобрените транспортни системи, които позволяват нисковъглероден, енергийно ефективен, с понижена степен на задръстване и масов транспорт, създават възможности за смекчаване, като същевременно подобряват мобилността и достъпа до работните места.

Идентифицирането и интегрирането на съответните аспекти на адаптирането и смекчаването на всички равнища на секторното планиране, бюджетирането, програмните и проектните цикли, води до осезаем потенциал за разширяване и включване на повече синергия в политиките в областта на климата, включително рационализиране на наличното финансиране.

Финансирането на мерките за АИК изисква значително мобилизиране на средства. Като се има предвид мащаба на нуждите от финансиране, ще са необходими както публични, така и частни ресурси, които ще изпълняват допълващи се роли за постигане на ефективна адаптация.

Основните публични източници за финансиране на адаптирането са средства на ЕС (безвъзмездни средства, субсидии, нисколихвени заеми, финансови инструменти) или национални източници (държавен бюджет). В условията на фискално затягане, за България финансирането от ЕС се оказва един от най-достъпните източници. Това е в съответствие с текущите дискусии относно увеличаване съотносимостта на бюджета на ЕС към климата. Що се отнася до държавния бюджет - докато в бъдеще може да се обмисли допълнително или увеличено данъчно облагане , част от приходите от продажбата на квоти за емисии биха могли да се насочат към финансиране на адаптирането.

Бюджетът на ЕС остава важен източник на средства за редица области от нисковъглеродно развитие до чиста инфраструктура и устойчиво регионално развитие. В предложението за бюджет на ЕС за периода 2021–2027 г., Европейската комисия предлага увеличаване на дела на разходите за климата от 20 на 25 процента. В цифри, това би означавало разходи за климата в размер на около 16 милиарда евро годишно. Според предложението увеличаването на разходите за климата в области като научните изследвания и иновациите, икономическото развитие и селското стопанство се очаква да бъде още по-изразително, отколкото в настоящата МФР. За следващия дългосрочен бюджет на ЕС, Комисията предлага също така да се увеличи финансирането с 60 процента за LIFE, програмата на ЕС за околна среда и действия в областта на климата.

Ролята на държавния бюджет и бюджетите на местните общини е да съфинансират гореспоменатите европейски и международни източници и да финансират самостоятелно мерки. Тъй като мерките по АИК често се припокриват с мерките за смекчаване на последиците от изменението на климата, мерките за устойчива енергетика и транспортна политика и мерките на политиката, насочени към подобряване на качеството на околната среда, е необходимо да се определят областите на съвместимост, които могат да улеснят мобилизирането на средства както на местно и регионално , така и на национално ниво.

Местните органи са основни двигатели на енергийния преход и на борбата срещу климатичните промени на най близкото до гражданите равнище на управление. Местните органи споделят отговорността за действия в областта на климата с органите на регионално и национално равнище и са решени да действат независимо от ангажиментите на други страни.

Местните и регионалните органи във всички социално икономически условия и географско местоположение са водещи в усилията за намаляване на уязвимостта на техните територии към различните въздействия на климатичните промени.

Въпреки че тези усилия вече са в ход, адаптирането към климатичните промени

остава неизменна необходимост за допълване на смекчаването им. ползи за околната среда, обществото и икономиката. Съвместното справяне с тях открива нови възможности за насърчаване на устойчиво местно развитие. Това включва изграждане на приобщаващи, устойчиви към изменението на климата и енергийно ефективни общности; Подобряване на качеството на живот; стимулиране на инвестициите и иновациите; импулс за местната икономика и създаване на работни места; засилване на ангажираността и сътрудничеството на заинтересованите страни.

Местните решения за предизвикателствата на енергията и климата спомагат за осигуряването на сигурна, устойчива, конкурентна и финансово достъпна енергия за гражданите и така допринасят за намаляване на енергийната зависимост и за защита на уязвимите потребители ./Споразумение на Кметовете за климата и енергията/.

ЧАСТ VII. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие, програмирането, управлението и ресурсното им осигуряване.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите за регионално и местно развитие съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органитеза управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на ПИРО.

СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

За постигане целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на ПИРО. Системата за наблюдение обхваща:

- източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- индикаторите за наблюдение;
- органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва въз основа на официални данни на Националния статистически институт, на Евростат, на административната статистика на Агенцията по заетостта, както и на данни от други национални, регионални и местни източници на информация.

Наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на община Оряхово

Орган за наблюдение на плана за интегрирано развитие на общината е общинският съвет. В процеса на наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината общинският съвет осигурява участието на заинтересованите органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината се осигурява от бюджета на общината или със средства от фондовете на Европейския съюз.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината. За резултатите от наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се разработва годишен доклад.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината. Докладът се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината е публичен и се оповестява на страницата на общината в интернет.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на плана.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изпраща на председателя на областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;

2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината въз основа на индикаторите за наблюдение;

3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината, в т. ч.:

а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;

б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на плана за интегрирано развитие на общината през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;

в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината;

г) мерките за постигане на необходимото съответствие на плана за интегрирано развитие на общината със секторните политики, планове и програми на територията на общината, включително мерките за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени;

д) мерките за прилагане принципа на партньорство;

е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;

4. изпълнението на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината с размера на усвоените средства за отчетния период и източниците на тяхното финансиране;

5. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

Изменение и актуализация на ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия вобщината;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или взаконодателството на ЕС;
- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и

ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие.

Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси.

Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на програмата за реализация на ПИРО: изменение и актуализация на програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от комуникационната стратегия, описани в част III от плана. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от общинскиясъвет по предложение на кмета на общината.

Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва **последваща оценка** не по-късно от една година след изтичането наперио да на неговото действие. Последващата оценка включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Индикаторите за наблюдение на плановете за интегрирано развитие на общините отчитат степента на постигане на определените цели и приоритети за развитие. Индикаторите за наблюдение отчитат конкретните, резултати и въздействието от изпълнението на целите и приоритетите за развитие.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода

2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите (Приложение № 3). За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са включени общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо ***индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите.***

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО Оряхово са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те са сведени до по - малко на брой, отразяващи най-вече основните такива залегнали в Проекта на

„България 2030“. В същото време те са :

Конкретни – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на специфична информация;

Измерими – за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;

Достъпни – има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;

Адекватни – обосновани са, и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;

Обвързани са с времето – на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО (***Приложение № 3)***

Оценката на изпълнението на ПИРО Оряхово за периода 2021- 2027 г. ще се базира на така формулираните критерии свързани с отчитането на общи количествени индикатори (индикаторите към Европа 2030 и синтезиран пакет от макроикономически критерии). За тези индикатори са посочени изходни и целеви стойности, чрез които ще се наблюдава и измерва постигането на целите.

ЧАСТ VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТАНА ЧЛ. 32 ОТ ЗРР

За разработването на ПИРО е извършена предварителна оценка на плана съгласно чл. 32 от ЗРР, затова тя е включена като неразделна част от съдържанието на ПИРО.

Тя се осъществява успоредно с разработването на ПИРО и съдържа оценка за социално-икономическото въздействие на плана върху развитието на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

Екологичната оценка оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и на критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда. Успоредно с работата по разработване на ПИРО кметът на общината уведомява МОСВ за разработването му и ако това бъде изискано, възлага извършване на екологична оценка (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС).

Средствата за финансирането както на оценката за социално-икономическото

въздействие на плана, така и на екологичната оценка, се осигуряват заедно с тези за изработване на плана. Изготвянето им се извършва от независими експерти, при спазване на изискванията на ЗОП, ЗООС и ЗБР. Това не отменя задължението за инвестиционните проекти за проектните идеи и проектите, включени в ПИРО, да се извършват законово установените екологични оценки, респ. ОВОС, за всеки проект поотделно.

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Приложение 1: Програма за реализация на ПИРО- Приложение;
2. Приложение 1А: Индикативен списък на важни за общината проекти;
3. Приложение 2: Индикативна финансова таблица;
4. Приложение 3: Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО

ИЗТОЧНИЦИ

ДОКУМЕНТИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

1. Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 година за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите
2. Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици (Директива за птиците)
3. Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО
4. Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за установяване на рамка за морско пространствено планиране
5. Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за местообитанията)
6. Директива 91/271/ЕИО от 21 май 1991 година за пречистването на градските отпадъчни води (ДПГОВ)
7. Европейска комисия. Ръководство относно мерките за опростяване с 80 мерки в областта на политиката на сближаване, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/factsheet/new_cp/simplification_handbook_bg.pdf
8. Европейска комисия (2017 г.) Бяла книга за бъдещето на Европа. Размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г. https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe_bg
9. Европейска комисия (2017 г.) Моят регион, моята Европа, нашето бъдеще. Седми доклад за социалното, икономическото и териториалното сближаване; http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report/
10. Европейска комисия. Седми доклад за икономическо, социално и териториално сближаване: Моят регион, моята Европа, нашето бъдеще, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_bg.pdf
11. Европейска комисия. Съобщения за медиите. Бюджет на ЕС: Регионално развитие и политиката на сближаване след 2020 г., 29.05.2018 г., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3885_bg.htm
12. Европейската комисия. Справка във връзка със SBA за България за периода 2010– 2011 г;
13. Европейска конвенция за ландшафта, 2000 г.
14. Европейска конвенция за опазване на археологическото наследство, Валета 1992 г.
15. Европейска културна конвенция, Париж 1954 г.
16. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, Европейския фонд за морско дело и рибарство, както и финансовите правила за тях и за фонд „Убежище и миграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и инструмента за управление на границите и визите, 29.05.2018 г., COM(2018) 375 final
17. Конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, Хага 1954 г.
18. Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа, Гранада 1985 г.
19. Конвенция за опазване на подводното културно наследство, Париж 2001 г.
20. Конвенция за опазването на световното културно и природно наследство, Париж 1954 г.
21. Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, 2006 г.
22. Конвенция на ЮНЕСКО за мерките, насочени към предотвратяване на незаконен внос, износ и прехвърляне на право на собственост на културни ценности, Париж 1970 г.

23. Конвенция на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване, Париж 2005 г.
24. Конвенция на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство, Париж 2003 г.
25. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕС) 1306/2013, 01.06.2018 г., COM(2018) 393 final
26. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), подпомагана от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране ЕС № 1306/2013, 01.06.2018 г. COM(2018) 374 final
27. Рамкова конвенция за стойностите на културното наследство за обществото на Съвета на Европа, Фаро, 2005 г.
28. Регламент (ЕС) № 1299/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно специални разпоредби за подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие по цел „Европейско териториално сътрудничество“
29. Регламент (ЕС) № 1300/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1084/2006 на Съвета
30. Регламент (ЕС) № 1301/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места“, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1080/2006 ;
31. Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета
32. Регламент (ЕС) № 1304/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския социален фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1081/2006 на Съвета
33. Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета
34. Регламент (ЕС) № 347/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 година относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура и за отмяна на Решение № 1364/2006/ЕО, както и за изменение на регламенти (ЕО) № 713/2009, (ЕО) № 714/2009 и (ЕО) № 715/2009, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32013R0347
35. Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2328/2003, (ЕО) № 861/2006, (ЕО) № 1198/2006 и (ЕО) № 791/2007 на Съвета и Регламент (ЕС) № 1255/2011 на Европейския парламент и на Съвета http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/information/legislation/regulations/
36. Регламент (ЕС) № 832/2010 на Комисията от 17 септември 2010 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1828/2006 за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета за определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и на Регламент (ЕО) № 1080/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие

37. Универсална конвенция за авторското право, 1971 г.
38. Border Orientation Paper: Romania–Bulgaria
39. Cross-border orientation paper or IPA CBC cooperation programmes with the participation of regions of Bulgaria, North Macedonia and Turkey

НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНОДАТЕЛНИ ДОКУМЕНТИ

1. Закон за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ), обн. ДВ бр. 63/1995 г., изм. ДВ бр. 58/18.07.2017 г.
2. Закон за водите, обн. ДВ бр. 67/1999 г., изм. и доп. ДВ бр. 25/26.03.2019 г.
3. Закон за държавния бюджет на Република България за 2018 г., обн. ДВ бр. 99/12.12.2017 г.
4. Закон за закрила и развитие на културата, ДВ бр. 50/1999 г.
5. Закон за защита при бедствия, обн. ДВ бр. 102/2006 г., изм. и доп. ДВ бр. 77/18.09.2018 г.
6. Закон за защитените територии, обн. ДВ бр. 133/1998 г., изм. ДВ бр. 1/03.01.2019 г.)
7. Закон за местното самоуправление и местната администрация, обн. ДВ бр. 77/1991 г., изм. ДВ бр. 24/16.03.2018 г.
8. Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, обн. ДВ бр. 12/2000 г., изм. и доп. ДВ бр. 28/29.03.2018 г.
9. Закон за опазване на околната среда, обн. ДВ бр. 91/2002 г., изм. ДВ бр. 36/03.05.2019 г.)
10. Закон за предучилищното и училищното образование, обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г., доп. ДВ бр. 42/28.05.2019 г.
11. Закон за регионалното развитие, обн. ДВ бр. 50/2008 г., изм. ДВ бр. 28/2018 г.
12. Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ), обн. ДВ бр. 101/2015 г., изм. ДВ бр. 2/03.01.2018 г.
13. Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, обн. ДВ бр. 80/2008 г., изм. и доп. ДВ бр. 28/29.03.2018 г.
14. Правилник за прилагане на закона за териториално и селищно устройство, обн. ДВ, бр. 21/09.03.1999 г.
15. Проект за Закон за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие, обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., изм. и доп., бр. 47, бр. 82 и бр. 93 от 2009 г., бр. 82 от 2012 г., бр. 66 от 2013 г., бр. 22 и бр. 98 от 2014 г., бр. 9 и бр. 14 от 2015 г., бр. 15 от 2016 г., бр. 13 и бр. 58 от 2017 г., бр. 28 от 2018 г.
16. Закон за чистотата на атмосферния въздух, обн. ДВ бр. 45/28.05.1996 г., изм. и доп. ДВ бр. 1/03.01.2019 г.
17. Закон за енергията от възобновяеми източници, обн. ДВ бр. 35/03.05.2011 г., изм. и доп. ДВ бр. 38/08.05.2018 г.
18. Закон за устройство на територията, обн. ДВ бр. 1/2001 г., доп. ДВ бр. 44/04.06.2019 г.)
19. Закон за биологичното разнообразие, обн., ДВ, бр. 77 от 9.08.2002 г., изм. ДВ бр. 98/27.11.2018 г.
20. Закон за управление на отпадъците, обн. ДВ бр. 86/30.09.2003 г., изм. и доп. ДВ бр. 56/16.07.2019 г.
21. Закон за енергетиката, обн. ДВ бр. 107/09.12.2003 г., изм. и доп. ДВ бр. 64/03.08.2018 г.
22. Закон за горите, обн. ДВ бр. 19/08.03.2011 г., изм. ДВ бр. 17/23.02.2018 г.
23. Закон за енергийната ефективност, обн. ДВ бр. 35/15.05.2015 г. изм. и доп. ДВ бр. 38/08.05.2018 г.
24. Закон за държавните помощи, обн. ДВ бр. 85/24.10.2017 г.
25. Закон за устройство на черноморското крайбрежие (в сила от 01.01.2008 г., обн. ДВ бр. 48/15.06.2007 г., изм. и доп. ДВ бр. 56/16.07.2019 г.)

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

1. Актуализирана Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република

България (2012–2030 г.)
2. Актуализирана Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014–2030 г., http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dopamenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na
3. Годишни доклади за напредъка по изпълнението на оперативните програми за периода 2014–2020 г.
4. Доклади/отчети за изпълнението на секторни стратегии за развитие, покриващи частично периода 2014–2020 г. (в областите: икономика/малки и средни предприятия, туризъм, транспорт, околна среда, енергетика, пазар на труда, иновации и въвеждане на нови технологии, здравеопазване, образование, култура, социални дейности и др.)
5. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г. За надеждна, ефективна и по-чиста енергетика, 2011 г. https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/epsp/22_energy_strategy2020_.pdf
6. Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014–2020 г. https://www.mi.government.bg/bg/themes/inovacionna-strategiya-za-inteligentna-specializaciya-na-republika-balgariya-2014-2020-g-1806-287.html
7. Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г., одобрена с РМС № 336/23.06.2017 г. https://www.mtitc.government.bg/bg/category/42/integrirana-transportna-strategiya-v-perioda-do-2030-g
8. Национален план за действие за енергията от ВИ (НПДЕВИ), МИЕТ, http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf
9. Национален план за действие по енергийна ефективност 2014–2020 г., МЕ, http://www.seea.government.bg/documents/NPDEE_2017.pdf
10. Национален план за управление на отпадъците 2014–2020 г., https://moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/NACIONALEN_PLAN/_/NPUO_2014-2020.pdf
11. Национален план за широколентова електронна съобщителна инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGA), https://www.mtitc.government.bg/upload/docs/Bulgarian_Plan_for_NGA_2013_Final.pdf
12. Национална здравна стратегия 2020 (2015 г.) http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2016/09/12/nzs_2020.pdf
13. Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012–2030 г.)
14. Национална програма „Цифрова България 2015“, http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=767
15. Национална програма за развитие: България 2020 http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765
16. Национална програма за развитие: България 2030
17. Национална програма за реформи (НПР), http://www.minfin.bg/bg/867
18. Национална стратегия за адаптиране към климатичните промени, проект. МОСВ, 2018 г., https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-adaptaciya-kum-izmenenieto-na-klimata-i-plan-za-dejstvie/
19. Национална стратегия за насърчаване на малките и средни предприятия в Р. България (2014–2020 г.) https://www.mi.government.bg/bg/themes/nacionalna-strategiya-za-nasarchavane-na-msp-v-balgariya-2014-2020-small-business-act-11- 285,html
20. Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014–2020 г.) https://www.mon.bg/bg/
21. Национална стратегия за развитие на широколентовия достъп 2012–2015 г., http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=773

22. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България, 2012 г.; https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-upravlenie-i-razvitie-na-vodniya-sektor-v-republika-bulgariya/
23. Национална стратегия за учене през целия живот (2014–2020 г.);
24. ОПРР 2014–2020, ОПОС 2014–2020, ОПТТИ 2014–2020, ПРСР 2014–2020, ПМДР 2014–2020; ОПНОИР 2014–2020
25. Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ (2014– 2020) („Хоризонт 2020“), създадена с Регламент (ЕС) № 1291/2013
26. Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013–2020) – План за 2018–2020 г.
27. Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства 2015–2020 – План за действие с междинни стойности към 2017 г.
28. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2014–2020
29. Стратегия за развитие на държавната администрация 2014–2020 г, http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=891
30. Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014– 2020 г., http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=892
31. Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в Република България за периода 2015–2020
32. Стратегия за развитие на пътната инфраструктура в Република България 2016– 2022 г. http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1005
33. Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010–2020 г., https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/Biowaste/biowaste_strategy_2010.pdf
34. Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р. България за периода 2011–2020 г, https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/cdw/NSPUOSR-final.pdf
35. Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014–2020)
36. Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022, http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2018/06/06/reshenie361-29-05-2018- nzk.pdf

ДОКУМЕНТИ ЗА РЕГИОНАЛНО И ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ

1. Годишни доклади за напредъка по изпълнението на ОПР;
2. Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Регионален план за развитие на (2014–2020 г.) ;
3. Доклади за резултатите от междинните оценки на ОПР и на РПР;
4. Междинна оценка на ОСР (2014–2020 г.);
5. Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane%20&%20ocenka/Programirane%202014-2020/NKPR%20proekt.pdf
6. Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. Актуализация 2019 г.
7. Национална стратегия за регионално развитие на Р. България (2012–2022 г.)
8. Областна стратегия за развитие на област Враца 2014–2020 г.
9. Социално-икономически анализ за нуждите на Оперативна програма „Регионално развитие“ за периода 2014–2020 г., МРРБ 2012 г. http://www.bgregio.eu/programirane-i-otsenka/mrrb.aspx
10. Социално-икономически анализ на СЗР 2019 г.

ПУБЛИКАЦИИ

1. Европейска комисия, Конкурентоспособност в регионите с ниски доходи и нисък растеж – доклад за изоставащите региони – SWD(2017) 132 final, 10.04.2017 г.

2. Европейска комисия. Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно засилване на възможностите на европейските енергийни мрежи, COM(2017) 718 final, http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/BG/COM- 2017-718-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF

3. Европейски съвет, 2019 г., Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2019 г. COM(2019) 502 final https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-bulgaria_bg.pdf

4. Регионални профили 2019 г., Институт за пазарна икономика. https://www.regionalprofiles.bg/bg/map-ec/

5. Национален статистически институт (2018 г.)

6. Community-led local development. Cohesion policy 2014–2020

7. Farole, T., 2012, Competitiveness and Connectivity: Integrating Lagging Regions in Global Markets. World Bank. http://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/EP93.pdf

8 Eurostat Regional Yearbook 2017 (2016, etc.) http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Eurostat_regional_yearbook

9. World Economic Forum, 2018, The Global Competitiveness Report. https://www.weforum.org/reports/the-global-competitveness-report-2018

10. European Commission, 2010, A revised urban-rural typology, Directorates-General, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5726181/KS-HA-10-001-15- EN.PDF/5499ee07-b61e-4615-9631-ed76e2a31f81?version=1.0

11. The Smart Guide to Culster Policy, 2016, http://ec.europa.eu/growth/content/smart-guide-cluster-policy-published-0_en

ДРУГИ

1. Агростатистика, Министерство на земеделието и храните https://www.agrostat.bg/ISASPublic

2. Актуален списък на недвижимите културни ценности с категория „национално значение“ (НИНКН) http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=429&sp=430&t=244&z=576

3. Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатични промени, Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“, https://www.moew.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/obshta_chast5ea57b35e2e39fef724cd5e98a2514dd.pdf

4. Анализ на териториалния обхват на естествено възникнали териториални туристически образувания, МТ, 2015 г., http://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/ p5.pdf

5. Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието, 2018 г. МЗХГ, http://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2018/11/23/agraren_doklad_2018_G93lGgs.pdf

6. Годишен доклад на Иновации.бг 2018 г., Фондация „Приложни изследвания и комуникации“

7. Доклади от работни групи, разработени в изпълнение на проект „Мерки за преодоляване на демографската криза на Република България“, БАН.

8. Европейска комисия, Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, Доклад за изпълнение на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите (2015 г.),Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0299&from=EN

9. Европейска комисия. Информационен документ, 2015 г., Как държавите членки и регионите на ЕС по-добре да инвестират и управляват средствата от Кохезионния фонд на Съюза, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4654_bg.htm

10. Едрева, В. 2017, Минералните води на България – предпоставка за развитие на балнеоложки медицински туризъм http://www.voda.bg/news-12/info-723

11. Индекс за регионална конкурентоспособност (RCI), Световен икономически форум за изчисляване на Глобалния индекс на конкурентоспособността https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

12. Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2014–2020 г. и последна актуализация, приета с Решение на МС №374/13.07.2017 г., https://www.mi.government.bg/bg/themes/inovacionna-strategiya-za-inteligentna-specializaciya-na-republika-balgariya-2014-2020-g-1806-287,html

13. Информация за проект № PGI02448 SUPPORT – „Подкрепа на местни правителства в нисковъглеродните стратегии“, финансиран по Програма за междурегионално сътрудничество „ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА“ 2014–2020, ИАНМСП, https://www.sme.government.bg/?page_id=37038

14. Концепция за развитие на високоскоростна и свръх-високоскоростна свързаност и изграждане на мобилни мрежи от 5-то поколение (5G), МТИТС, 2019 г.

15. Културните коридори на Югоизточна Европа https://seecorridors.eu/?w_p=23&w_l=1&w_c=5https://seecorridors.eu/?w_p=48&w_l=1

16. Министерски съвет. Портал за обществени консултации; http://www.strategy.bg/

17. МС, Решение № 153 от 24 февруари 2012 г. за обявяване Списък на курортите в Република България и определяне на техните граници. http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp;jsessionid=97D09417D0425A9CCC774BF64E49360B?idMat=62122

18. Българско нематериално културно наследство, вписано към UNESCO https://bulgariaich.com/index.php?act=content&rec=15

19. Обекти от Списъка на световното културно и природно наследство на UNESCO https://whc.unesco.org/en/statesparties/bg

20. Окончателен доклад за изпълнение на Оперативна програма „Околна среда 2014– 2020 г.; http://ope.moew.government.bg/bg/pages/otsenka-na-programata/61#1;

21. Окончателен доклад за изпълнението на Оперативна програма Административен капацитет, 2016 г., http://www.opac.government.bg/.../Окончателен_доклад_за_изпълнението_на_ОПАК.docx

22. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, Фондовете на ЕО в България, 2018 г.

23. Публичен портал на Информационна система за управление и наблюдение на средствата от

ЕС в България 2020 (ИСУН 2020) http://2020.eufunds.bg/

24. Регистър на туристическите атракции в България, http://rta.tourism.government.bg/TARegister.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1

25. Резултати от участието на България в международно оценяване на учениците. PISA 2015, Природните науки и технологиите в училището на XXI век. Център за контрол и оценка на училищното образование. София, 2016 г., МОН http://copuo.bg/upload/docs/2016-12/book_2016_web.pdf

26. Решение на МС № 361 от 29 май 2018 г. за утвърждаване на Националната здравна карта на Република България. Карта на спешната медицинска помощ, http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2018/06/06/reshenie361-29-05-2018- nzk.pdf;

27. Сравнителен анализ на ВиК сектора в Република България за 2017 г., КЕВР 2018 г. www.dker.bg/uploads/documents/vik/sravnitelen_analiz_vik_18.pdf

28. Съобщение на комисията до европейския парламент, съвета, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите „Следващи стъпки към устойчиво европейско бъдеще Европейски действия за устойчивост“, OM/2016/0739 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN

29. Форум на Европейската комисия, Стратегическа рамка за Европейско политическо сътрудничество в областта на образованието и обучението (ET2020), https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020- framework_bg

30. CEDEFOP 2018 skills forecast EN Bulgaria. http://www.cedefop.europa.eu/files/cedefop_skills_forecast_2018_-_bulgaria.pdf https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/countries/bulgaria

31. *E-Government Survey 2018,* https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018

32. European Commission, 2016, Directorate General Human Resources and Security, Strategic Plan our vision for 2016–2020, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strategic-plan-2016-2020-dg-hr_july2016_en_0.pdf

33. The Travel & Tourism Competitiveness, Report 2017, Paving the way for a more sustainable and inclusive future, http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf

34. UN Economic and Social Council, 2006, Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration. http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan022332.pdf

35. WHO European Healthy Cities Network, Health 2020 A European policy framework and strategy for the 21st century, http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf

36. WTTC, Report 2018, Importance & Economic Impact of Domestic Tourism, https://www.wttc.org/publications/2018/domestic-tourism/